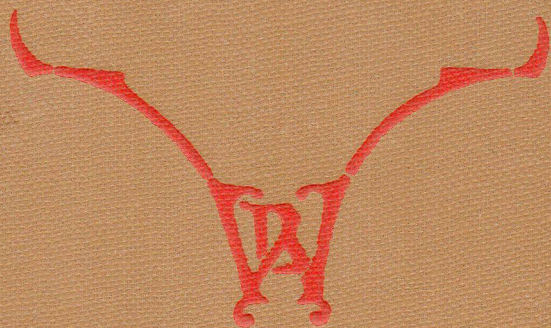

HERMAN HEIJERMANS

DE OPGAANDE ZON

UITGEGEVEN DOOR DE N. V.
MIJ. TOT VERSPREIDING VAN
GOEDE EN GOEDKOOPE
LECTUUR TE AMSTERDAM

DE OPGAANDE ZON

WERELDBIBLIOTHEEK

IN 1905 GESTICHT DOOR L. SIMONS

THANS ONDER LEIDING VAN DR. NICO VAN
SUCHTELEN EN DR. P. ENDT

WERELDBIBLIOTHEEK

AMSTERDAM-WEST. ADM. DE RUYTERWEG 545

HERMAN HEIJERMANS
DE OPGAANDE ZON

EEN SPEL VAN DEN MIDDEN-
STAND IN VIER BEDRIJVEN

VIERDE DRUK — 11e—14e DUIZENDTAL

GOEDKOOPE LECTUUR

1932 N.V. MIJ. TOT VERSPREIDING VAN GOEDE EN

DRUKKERIJ EN BINDERIJ VAN DE WERELDBIBLIOTHEEK

BIJ DEN VIERDEN DRUK

Hun die „Het Drama en het Tooneel in hun Ontwikkeling” van L. Simons hebben gelezen, zal het bekend zijn: hoe spoedig gegevens omtrent het ontstaan, de eerste opvoering en de verdere lotgevallen van belangrijke tooneelwerken zoek raken.

Wij meenen daarom dat het van tooneel-historisch belang is, onderstaande bijzonderheden omtrent de geboorte en het verdere leven van Herman Heyermans' drama „De Opgaande Zon” vast te leggen op een plaats die ons daarvoor bij uitstek geëigend toescheen. Wij hebben deze te waardeeren gegevens te danken aan den Directeur-regisseur van de N.V. „Het Schouwtooneel” den heer A d r. v a n d e r H o r s t, aan wiens tooneelgezelschap op waardige wijze de Heyermans-tradities in eere worden gehouden; gaarne geven wij hem hier het woord.

Onzerzijds willen wij hier enkel aan toevoegen dat ook het dilettanten-tooneel, en in het bijzonder de arbeiders-tooneelvereenigingen in Nederland en Vlaanderen, menige geslaagde opvoering van dit tragische spel-vanden-middenstand tot stand hebben gebracht.

De heer A d r. v. d. Horst deelde ons mede:

„Teleurgesteld door het geringe succes van „Uitkomst”, première begin November en „Vreemde Jacht”, première eind December 1907 was Heyermans zoo verbolgen, dat hij mij uit Berlijn o.m. schreef:

„...in de eerste jaren geef ik aan Holland geen stukken meer”. Begrijpelijke uiting van een auteur, wiens

maandenlange arbeid zoo slecht beloond werd en van de opbrengst van zijn tooneelwerk in het dure Berlijn leven moest.

Zijn financieele omstandigheden waren dan ook oorzaak, dat hij in 1908 aan ons (de oude Tooneelvereeniging) ten slotte toch toestond „De Meid” te spelen, dat gedeeltelijk in dagbladen en in een maandschrift gepubliceerd was; toen wij deze fragmenten gelezen hadden, durfden wij aanvankelijk de vertooning van het stuk niet aan, doch zie: ook hier werd de oude stelregel, dat 't „beim Theater immer anders kommt”, bewaardheid. „De Meid” had in Maart 1908 een groot succes en wij speelden dit stuk tot het einde van het seizoen, waarna wij naar Berlijn gingen om een week lang in het Hebbel Theater (thans Theater i. d. Stresemannstrasse) Nederlandsche gastvoorstellingen te geven, waar wij behalve een eenacter van Clara Viebig en Molière's „Ingebeelde Zieke” uitsluitend Heijermans' stukken vertoonden.

Tijdens de Berlijnsche gastvoorstellingen wisten wij Heijermans over te halen te contracteeren voor twee nieuwe stukken ter vertooning in het volgend seizoen, maar een zijner voorwaarden was: dat zijn eerste stuk onder pseudoniem gespeeld moest worden.

In October 1908 ging dan ook de première van Heijermans' „de Groote Vlucht” onder den schuilnaam van Mr. Icarus Forens. Heijermans kwam uit Berlijn over gedurende den repetitietijd, maar logeerde streng incognito in het Hotel des Pays Bas in de Doelenstraat. Hij vertoonde zich niet op straat en 's avonds kwam ik — hij had mij de regie opgedragen — op zijn hotelkamer om hem op de hoogte te brengen van den stand der repetities, de door ons gewenschte veranderingen, enz. Zelfs de medespelenden wisten niet wie de auteur was; men hield er Frederik van Eeden voor.

Heijermans wilde echter wèl, door niemand gezien, de generale repetitie bijwonen en werd door mij daartoe binnengesmokkeld op de bovenste galerij van den ouden Hollandschen Schouwburg; de zaal bleef gedurende deze repetitie geheel in het donker.

't Stuk had succes en na eenige dagen maakte hij zich bekend als de auteur.

Echter haalde „de Groote Vlucht” niet meer dan $\pm$ 30 opvoeringen. Op 9 December zond hij ons uit Berlijn zijn nieuwste stuk, dat hier onder zijn naam gespeeld zou worden: „de Opgaande Zon”, waarvan de première volgens overeenkomst op 24 December gaan moest.

De ontvangst bij het publiek en 't grootste deel van de pers (ik herinner mij o.a. uitstekende critieken van C. J. A. v. Bruggen in 't Handelsblad, de N. Rotterd. Crt. en van v. Nouhuys in 't Vaderland, enz.) was gunstig, zoodat wij „de Opgaande Zon” ongeveer 75 malen vertoonden.

Bij de première speelden Alex Post (Faassen), Mathijs de Sterke, mevr. Van der Horst Sonja, mevr. De Boer-van Rijk Mathijs' vrouw, de schrijver van dit artikeltje den grootvader. Heijermans woonde de laatste repetities bij.

In het Duitsch vertaald als „Die neue Sonne” werd dit spel uit den middenstand opgevoerd eind September 1910 in het Königliche Schauspielhaus ('t theater van keizer Wilhelm); de sympathie van den intendant Paul Lindau voor den auteur had veel tot de aanneming van het stuk bijgedragen. Hij is daar voor 't eerst en voor 't laatst bij de première van een zijner stukken voor 't voetlicht getreden om de slot-hulde van het publiek in ontvangst te nemen, — al mede op aandrang van Lindau. Heijermans had daar n.l. principieële bezwaren tegen; hij vond dit binnenhalen der publieke

hulde door den auteur een uitwas onzer moderne beschaving!

De Berlijnsche pers was voor 't meerendeel onvriendelijk gestemd, waarbij zich waarschijnlijk chauvinistische invloeden hadden doen gelden.

Een der eerste stukken, die ik, toen ik in 1911 directeur van den Kon. Ned. Schouwburg te Antwerpen was, daar met succes op het repertoire bracht, was „de Opgaande Zon”. Hubert Laroche speelde de Sterke en mevr. v. d. Horst Sonja, terwijl in 1918 Heijermans, toen hij zelf directeur was, in het Grand Theater te A'dam het stuk met Willem v. d. Veer als de Sterke (later D. Lobo) en Greta Lobo als Sonja ter vertooning bracht.

Later voerde ook Willem Royaards „de Opgaande Zon” op, met Hubert Laroche en Magda Janssens in de hoofdrollen.

In October 1929 behaalde voorts „de Opgaande Zon” onder den titel „The Rising Sun” groot succes te Londen in het Kingsway Theatre en de Engelsche pers beoordeelde het werk zeer gunstig, men vergeleek den Nederlandschen auteur met Ibsen en Hauptmann; het stuk werd daar 56 maal achtereen vertoond.

Bij de reprise van de N.V. „Het Schouwtooneel”, Maart 1932, werden de hoofdrollen vervuld door Dogi Rugani en Ko van Dijk.”

Red. W.B.

A'dam: April '32.

VOORWOORD

In „De Opgaande Zon” wordt de ondergang van een gezin uit den middenstand gedramatiseerd. In het Eerste Bedrijf hééft de groote buurman, het Warenhuis „De Opgaande Zon”, den kleinen concurrent reeds genekt. Doch schijnbaar. In de figuur van Mathijs de Sterke heb ik getracht den man te teekenen, die tegen de wreedheid van het leven in geleerd heeft over de dingen heen te lachen, en dien lach als opperste wijsheid ook aan zijn dochter Sonja meent te hebben gegeven. Zij struikelt in ’r angsten voor de toekomst, vergeet zijn lach, zijn „ . . . onverwoestbaar blijven” — hij blijft staan. En dat was voor mij, in zoover de karakterteekening gelukte en in zoover „men” zulke stijgingen meevoelen kan — een ándere „opgaande zon”, door geen straf van menschen, noch door armoë en ellende te „verduisteren”. Als ’n „rijk man door ’t leven te gaan . . .”

HEIJERMANS

DRAMATIS PERSONAE

Mathijs de Sterke — een winkelier

Anna-Maria — zijn vrouw

Sonja — zijn dochter

Grootvader

Doortje Merten — boven-buurvrouw

Naphthalie — haar zoon, schoolmeester

Margo — haar dochttertje

Abraham, winkelknecht bij De Sterke

Christiaan Jensen

Gans

Stuifsand

Bartels

Mees

} Bestuur eener Rederijkerskamer

De Substituut

De Schrijver

Een Bediende

Veldwachter

(Het spel geschiedt in een groote stad — tijd heden.)

EERSTE BEDRIJF

(Het tooneel ver-beeldt een huiskamer met erker-optrek achter een winkelmagazijn. De huiskamer omvat het eerste en het tweede plan — de erker-optrek steekt in het rechter gedeelte van den geheelen achtergrond. Een drie-treeds trapje leidt er heen. Links, achter in den erker, de deur naar het magazijn. Daarnaast een langwerpig venster, waardoor slechts weinig van de wanden-uitstalling te zien is. Derde plan, rechts, in den erker, een venster. De linker helft van den achtergrond is een uitbouw van het belendend pand. Vlak tegen het trapje aan: een kleine deur, die naar een kelder voert — de trap omlaag dadelijk zichtbaar. Daarnaast een buffetkastje. Eerste plan, links, deur naar keuken — tweede plan, dito, een vulhaard. Op het eerste plan, rechts, een schrijfbureau met telefoon en staande lamp — op het tweede plan, dito, de deur naar de slaapkamers. De erker wordt door een hekwerkje afgerasterd. Bij het venster een horlogemakers-werkbank. Tegen den blinden wand van den uitbouw verschillende klokken. Ronde tafel in het midden — er boven gaskroontje, waarvan één kousje brandt. Groenige dagschijn door venster van den erker.)

Eerste Tooneel

ABRAHAM, GROOTVA, MOEDER, SONJA.

Abraham (door winkel deur met kist houtwol, komt het trapje af, ontsteekt een kaarslantaarn die aan een spijker bij de kelder deur hangt, terwijl Moeder aan de half gedekte tafel brood snijdt, Sonja bij het schrijfbureautje papieren sorteert en Grootva bij het erkervenster over een uurwerk gebogen is):

Let je op de schel? (af in kelder).

Moeder (*mes wegwerpend*):

Of-ie 't 'r om doet! Of 't 'm nog nooit verzocht is! (*roept omlaag*) As je nou weer die ellendige deur an laat staan, sluit 'k je in — hoor je? (*werpt de deur dicht*) Raak daar je rhumatiek en je maagpijn bij kwijt! (*sniijdt voort*) 'k Hoef niet te vragen hoe laat 't is

Grootva:

Nog een minuut en ze slaan, hè — wat?

Sonja:

Hij zal trek in z'n boterham hebben

Moeder:

Gister tegen vijven most-ie in de kelder wezen — eergister net terwijl de klokken (*een slaat*) Nou? Zei 'k 't niet?

Grootva:

Nee, die loopt voor, mot 'k nog kontrollereen

Moeder:

De streken, om altijd met 'n foefie hier te komen, of we 'm zullen vergeten (*winkelschel*).

Grootva:

Vollek!

Moeder:

Ik ben niet doof, vader! (*Sonja in winkel*) As je 't niet telkens roept, hoor 'k 't toch wel.

Grootva:

Nou dat mot je niet zeggen 't Is beter tweemaal gewaarschouwd te worden (*'n tip van het gordijn der winkelruit terzij schuivend*) as, as heelemaal niet Twee dames — twee in de bont

Sonja (*in de winkeldeur*):

Pischt! (*wenkt vroolijk met een vinger*) Je hebt 't weer zoo lekker verstoppt. . . .

Moeder:

Ach, ach, wat 'n hoofden! Natuurlijk. Ik mot 'r weer bij kommen (*bij winkeldeur*) Vader, de gordijntjes bennen pas gestreken!

Grootva:

Ja, ja — zie 'k wel — ik zie alles!

Abraham (*uit kelder terug*):

Om je nek te breken De kaars omgevallen — en de deur toe 't Lijkt wel of je

Grootva:

Hèhèhè! Tegen wie mopper jij zóo?

Abraham (*de handen wrijvend*):

Niemedal — niemedal — tegen jóu ha'k 't niet. . .

Grootva (*bij het slaan van drie klokken tegelijk*):

Mooi — mooi — en nou jij — en nou jij — ik dresseer ze maar glad, hè? wat? Pang Pang (*tot een hangklok*) Maar jij rakker: jij loopt weer achter — en jij Friesche stijfkop (*de klok begint te slaan*) Goed zoo, goed zoo — 'k zeg al niemedal meer, best, best! (*met nog twee andere klokken sprekend*) Als 'k nou nog jouw nukken — en jouw streken — de eene morgen stapt-ie met z'n linker, de andere morgen met z'n rechter been uit bed — daar hoef je niet bij te lachen: dat is zoo, dat is zoo — as 'k nou nog jullie twee onder de knie heb, zal je om twáálf uur wat hooren

A b r a h a m:

Knap as je 't 'n week lang gedaan krijgt. Ken niet.
Ken niet.

G r o o t v a:

Kennen? Alles ken! Dat van Karel de Groote, die 't met de slingers wou probeeren — dat was onbegonnen werk — slingers dresseer je niet — en Karel de Groote, nou wat die van 't vak verstaan heeft, had ik wel is willen zien, hèhèhè!
Maar 't slagwerk ken je met geduld zoo reguleeren, dat (*telefoonschel*). Luister jij effen?

A b r a h a m:

Nee.

G r o o t v a:

Nou, ik ook niet.

A b r a h a m:

Ik mag 'r voor de jonge heer niet an kommen — en as 'k 'r wel an kom, versta 'k net zoo veel as

G r o o t v a:

. . . . As ik, hèhèhè! (*telefoonschel*) Ja, as ze nou ongeduldig worden (*in de winkel-deuropening*) Telefoon! Telefoon! (*met de doorschellende telefoon pratend*) Of je nou tekeer gaat, jij, de heele dag naast je zitten, kennen ze niet

S o n j a (*snel uit het magazijn — naar de telefoon*):

Nou, nou, nou! Daar ben 'k al! Ja, met De Sterke. Nee, vader is niet thuis. Met z'n dochter. Ja, zeg u 't mij maar. Ik weet van alles. Ja, dat heeft vader me verteld — en 't staat met vette cijfers geboekt, hahahaha! (*schrikkend*) Ach nee!

Hé, nee, meneer! Hè, toe, zeg u nou niet zulke akelige dingen! Hè, nee — nee, dat meent u natuurlijk niet — en dat breng 'k vader ook zoo niet over! (*schrikt opnieuw*) Waarachtig? Ach! ach, (*hangt gehoorbuis in toestel*).

Grootva (*terwijl Abraham, met de lantaarn scharrelend en nieuwsgierig luisterend, door winkeldeur heen gaat*):

.... Wat was dat? Is 'r wat an 't handje, dat je zoo zitten blijft?

Sonja:

Je zou dat ding soms in 'n hoek smijten! Enfin, we zullen zien! (*vroolijk*). De wereld vergaat maar eens — en doodgaan doe je geen twee keer!

Grootva:

Wie is 'r dood?

Sonja:

Niemand, hahaha!

Moeder (*terug*):

Heb jij geluisterd? En?

Sonja (*luchtig*):

Verkeerde aansluiting!

Moeder:

'k Heb je toch hooren praten

Sonja:

Natuurlijk. Je kan toch niet als 'n doofstomme gebaren voor 'n telefoon maken! Hahaha!

Grootva:

Mot je niet zeggen — ze zijn 'r an bezig om je van uit de verte net zoo te laten kijken

Sonja:

Nou moeke — dan kan je 's morgens niet meer

uit je bedje in je nachtpon gaan luisteren, als de hypotheekbank

Moeder:

Ik wou dat je wat minder druk dee. En in de winkel ook wat minder druk. Daar houden de menschen niet van. As je iets zoeken moet, doe je as 'n kat in 'n vreemd pakhuis — en in plaats de dames an 't woord te laten, praat jij de menschen hoofdpijn

Sonja:

Als diè twee 'r dan maar den heelen nacht van profiteeren! Hebben ze wat gekocht? Nee natuurlijk. Had ik dadelijk door! In de „Zon” hadden ze 't voor de helft van den prijs zien liggen. Dan weet je hoe laat 't is, zonder dat je klokken slaan, grootvader! Hè, als 'k ooit rijk word, steenrijk, walgelijk rijk, zoo rijk dat 'k 'r apart personeel voor op na moet houden om met de couponscharen te werken — dan ga 'k met 'n groote trom en 'n dozijn muzikanten aan de voordeur staan, en als 't buiten dan zoo vol is dat de trams niet verder kunnen, zal 'k ze uitschelden, uitschelden, uitschelden — zalig — twee-maal vier-en-twintig uur lang, zonder adem te happen en zonder 'n hap eten!

Moeder:

Hou op met je gekkenpraat! *(tot Abraham die met 'n kartonnen doos den kelder in wil)* Ah! Jawel! Ik weet 't al, Abraham. Daar staan ze.

Abraham:

Wat nou daar-staan-ze? 'k Mot ommers

Moeder *(hem de doos uit de hand nemend en haar opentrekkend)*:

Dacht 'k 't niet? Niemendal in! Had dat zoo'n

haast? Dat lap je me nou niet één keer meer:
Alsjeblief: daar staan ze!

A b r a h a m (*de boterhammen meenemend*):

As 'k voor den jongen heer ruimen mot, dan mot
'k ruimen, en ik ken niet ruimen as 'k alles boven
hou.

M o e d e r (*die koffie geschonken heeft — hem
een kop overreikend*):

En asjeblief — anders sleep je weer wat na be-
nejen

A b r a h a m:

D'r is nog geen suiker in — ha-je gister ook ver-
geten.

M o e d e r:

Mot je maar beter roeren.

A b r a h a m (*proevend*):

Proef niks.

M o e d e r:

Nou en je krijgt niemeer. Da's met jullie niet bij
te houden!

S o n j a:

Van te veel suiker krijg je 't zuur, Brammetje —
en je melktandjes, Brammetje!

A b r a h a m:

Ja, ja. Ik zeg niks. Ik denk — ik denk dubbel.
(*'n lepelkje grijpend*) Dan zal 'k roeren — dan
zal 'k. (*af.*)

M o e d e r:

Die zou bij andere patroons al lang an de dijk zijn
gezet.

Sonja:

Hè, moeke! Een die bij grootva al

Grootva:

Ja — ja — die bij mijn al (*winkelschel*)
Vollek!

Moeder:

God, vader, ken je dat nou niet laten? Telkens die bel en telkens dat geroep van jou! Kom an tafel, om je boterhammen te eten.

Grootva:

Nee, ik kom ze wel hálén, enkel hálén, maar 't daglicht laat 'k niet voorbijgaan

Tweede Tooneel

MOEDER, GROOTVA, SONJA, DOORTJE,
ABRAHAM

Doortje (*nerveus*):

Hè-je 't gezien? Hè-je 't al gezien?

Moeder:

Wat dan? Wat dan?

Doortje:

't Licht! 't Licht! 'n Licht om blind bij te worden! Kom dan! Kijk dan!

Sonja:

Bij bij ?

Doortje:

Bij wie anders? Daar zitten ze hier! Daar merken ze niks van! Daar eten ze d'r boterham bij!

Moeder (*met Sonja naar winkel*):

Wel allemachtig — heeft-ie alweer wat (*alle*)

drie in winkel. Grootvader loert door 't gordijn, buigt zich weer over z'n werk; Abraham, uit den winkel komend, met den koffiekom in de hand, gaat op de tafel toe, bedient zich haastig van suiker. Moeder keert terug, zonder iets op te merken, zet zich in diepste zorg aan tafel).

Doortje (in de deuropening):

Nou? Nou? Is 't de moeite waard? Ik hoef boven tenminste geen lamp op te steken — ik zal me krant voor 't raam kunnen lezen. . . . Wat 'n godsgruwelijke ellendelingen! (zet zich over haar aan tafel, terwijl Abraham heen sluipt).

Sonja (blijft op de erker-verhooging bezorgd staren — merkt de stilte der anderen op, dwingt zich tot valsche vroolijkheid):

Da's de illuminatie wel, moeke! Daar worden wij nachtpitjes bij, hahaha! (ook aanzittend) Nou, de boterhammen hoeven niet koud te worden! (tot moeder, die 'r oogen droogt). Ben je wel wijs, zeg! Je zal nog wel meer plezier an ze beleven! ('n boterham smerend en die op moeder's bord leggend). Alsjeblief! Alsjeblief! Snijkoek?

Moeder (met moeite):

Nee.

Sonja:

Geen snijkoek? Eenmaal, tweemaal, andermaal. . . . Daar dan — je krijgt 't toch! 'k Ben voor vendu-meester, voor eerste-klas-afslager, geboren! Ja, da's ons voorland, hahaha!

Moeder (bij Doortje's verwonderd kijken):

Dat hoor 'k zoo den heelen dag — van haar en van m'n man! De een al onwijzer as de andere, terwijl 't angstzweet je uitbreekt!

Sonja:

Hahaha, Robert en Bertram, de lustige vagebonden! Kopje koffie?

Doortje:

Nee.

Sonja:

Menschen, bij 'n begrafenis wordt altijd koffie gedronken!

Doortje:

Hoe 'n meid van over de twintig. . . .

Sonja:

Een-en-twintig in Januari. . . .

Doortje:

Hoe die nou niet 'ns één ernstig woord praten kan!

Moeder:

Wacht maar tot hij thuis is, dan kan je van z'n gerijm mee-profiteeren. Ik word hier letterlijk gek.

Grootva (*met z'n kop naar de tafel komend*):

Nee kind, d'r is waarachtig geen suiker in. . . .

Moeder:

Nou mot jij ook nog beginnen, vader! (*den suikerpot uit Sonja's handen wegtrekkend*). Nee! Ik heb niet meer genomen! Uit den grond stampen kan 'k 't niet. . . .

Grootva (*vriendelijk*):

Nou, dan niet — dan niet. As je 't maar vooruit zeit, dan weet je 't, dan weet je 't. . . . (*terug naar den erker*) En as je weet, hoef je niet te zoeken, hé-hé-hé! (*winkelschel*) Vollek!

Moeder (*zich inhoudend*):

Dank je wel. Dat wist nou weer niemand. As de

hond nou nog leefde, hoorden we 't driemaal, as 'r iemand binnen kwam. . . .

Sonja:

. . . . Om niks te koopen.

Doortje:

Wees nou is verstandig, Santje. . . . 't Is geen pretje, as je ziet hoe ze met geweld 'n zaak naar de kelder helpen.

Sonja:

Ach kom! Wie 't eerst keldert, geeft 'n rondje, ha-ha-ha! Met in zak en asch te zitten, hemel je zeker in plaats van te kelderen! Zoolang vadertje 't vroolijk opneemt, doe ik 't ook, al hangt hij 'r nog 'n dozijn electrische booglampen voor de illuminatie bij!

Moeder (*naar 't plots verlicht winkeltraam kijkend*):

Nou al 't licht op! Is Abraham stapel geworden?

(*naar de winkel deur en in den winkel roepend*)

Abraham! O! Toe maar! Ik vind 't best. . .

(*naar de tafel terug*).

Doortje:

Is Mathijs?

Moeder:

Natuurlijk. Staat zelf de lampen an te steken, met 'n gezicht of-ie 'r schik in heeft!

Derde Tooneel

MOEDER, SONJA, DOORTJE, MATHIJS,
GROOTVA

Mathijs (*in de winkel deur-opening, met een wassen lichtontsteker in de hand — vroolijk*):

Najaarsgroet van den lantaarnopsteker, en of 'r hiér ook lichten zijn? Maar één lamp op — da's drie te weinig! (*tot Sonja*) Op zij!

Moeder:

Je zal toch niet zoo krankzinnig zijn, Mathijs, om

Mathijs

Zoo losbandig zal 'k gewis en voorwaar! (*klimt op Sonja's stoel*) Al kost 't me tien, twintig kubieke meter extra vanavond (*tweede lamp van de kroon ontstekend*) Et voilà! (*draait de kroon om*)

Moeder:

Jawel, maar ik ben 'r ook nog! Je laat 't, Mathijs Je laat 't

Mathijs:

„Maar de aarde was nog woest, ledig en duister en met diepe wateren overdekt. Daarop sprak de Heer: het worde licht (*derde lamp vlamt op*) En terstond werd het licht en helder. Dit was de derde gloeikous”

Moeder (*op haar stoel*):

. . . . Uit! (*draait de tweede pit af*). We zullen de paar centen die we hebben

Mathijs:

Die we hadden

Moeder:

Die we hebben in 't water smijten! God, vader, schei uit met je idioot gelach!

Grootva:

Hè-hè-hè! — jullie staan ook zoo komiek — daar boven op die stoelen te redeneeren, hè-hè-hè!

Moeder (*neerzittend*):

Daar kloppen me slapen bij! (*tot Sonja*) Ja-wel, 't is goed! Lach maar

Sonja:

Moeke, 't is ook zoo mal, dat gevecht van jullie om 't gas

Mathijs (*de derde vlam op nieuw opstekend*):

. . . . Dat was de derde kous — en nou nog de lamp op m'n schrijfbureau! (*wil van den stoel afstappen*).

Moeder:

Geen stap, geen stap, hoor je?

Mathijs (*z'n been terugtrekkend*):

. . . . Geen stap! Accoord (*zit op de stoel-leuning*) Alles boven wel, Dorothea?

Moeder:

Schud je hoofd maar, Door, — da's mijn leven! 'n Zaak die op springen staat — as iemand 't weet, weet jij 't! — en 'n man met 'n humeur om je 'n zenuwziekte te bezorgen! (*huilerig van 'r brood happend*) 'k Geloof dat-ie nog lachen zal, as-ie met z'n eenen voet in 't graf staat!

Mathijs:

Ja. Pertinent zeker. Al was 't alleen om de nièt transcendente eksteroogen aan dien fameuzen voet. Mag de petrolielamp ook aan, ja of nee? Ja of nee?

Doortje:

Nou dacht ik dat je miserabel binnen zou komen — dat je door al die elektrische ballen, waar-door je jullie étalage met de drie ongelukkige pit-ten gewoon niet meer ziet, ondersteboven zou

zijn — en nou hang je nog de paljas uit! Jakkes, jakkes, Mathijs. Wees nou 'n tikkie redelijk en draai de verspilling uit — toe nou

Mathijs:

Denk 'r niet an. As ik 'r tien had, gingen ze allemaal an. Hij moet zich overtuigen, met eigen verblinde oogen overtuigen, dat we nog krediet bij de gasfabriek hebben! (*springt van den stoel, ontsteekt de lamp op het bureautje*) Hij Goliath — ik David! Tegen zes van zulke Philistijnen neem ik het op, zonder wapenrusting, enkel met gladde keisteenen! (*tot Moeder, die de lichten der kroon uitdraaien wil*) Dus — jij wil 'm in 't donker ontvangen?

Moeder:

Ontvangen? Wie? Wie ontvangen? (*hij wijst met een gestreken vinger naar den uitbouw*) Ach je ben niet wijs, man! (*klimt op stoel*).

Mathijs:

Daar kan 'k zeker geen officiëel attest van overleggen — ho! — bedenk je wel Anna Maria enzoovoorts, dat 'k met 'm heb staan prâten — prâten

Moeder:

Jij?

Mathijs:

Ik — moi — met hoogs-mijnszelfs lippen. Binnen 't kwartier komt-ie hier

Moeder (*neerzittend — gebluft*):

Voor wat?

Mathijs:

Ja, voor wat? Tot 't lezen van gedachten

heb 'k 't alleen bij jou gebracht, als je me ankijkt en door niets te zeggen zoo ijzingwekkend véél zegt! Hij sprak me aan. Ik antwoordde. Hij vroeg belet — en ik had géén belet!

Doortje:

Komt die adder hier — ontvang jij 'm?

Moeder:

Waarover wil-ie je?

Mathijs:

Over 't weer, de politiek, de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen, de duurte van 't vleesch — mensch, of je me den grond in biologieert: 'r zijn zoo'n boel gegevens voor 'n discours . . .

Sonja:

Nou vadertje! Nou, domineetje!

Moeder (*zich inhoudend*):

. . . . Man, man (*winkelschel*).

Grootva:

Vollek!

Mathijs:

Volk! Stilte als in 'n treurspel vóór het gebeurt!
Altijd de mise-en-scène in acht nemen! (*zet zich in arbeidshouding voor het bureau — tot Abraham*) Ja? (*luid*) Wie stoort nu weer?

Vierde Tooneel

DE VORIGEN, ABRAHAM

Abraham:

Asjeblief, jonge heer, quitantie van . . .

Mathijs:

Versta geen woord. Ben jij geschapen om te denken, te spreken en te káúwen tegelijk? Mond leeg!

A b r a h a m (*moeilijk slikkend*):

.... Je hoeft 't toch enkel in te zien!

M a t h i j s:

Een honderd drie en twintig gulden tien-en-half
— en hâlf! en hâlf — de krenterige kruijeniers!
Over acht dagen!

A b r a h a m:

Is ze al viermaal gezeid....

M a t h i j s:

Eet je mond leeg voor je onjuistheden beweert!
(*de achterzij der quitantie controleerend*). On-
juistheden zeg 'k — schromelijke onjuistheden —
asjeblijf: 3 November — 10 November — 17
November.... Kan je niet tellen? We hebben
hoogstens driemaal.... Over acht dagen, tus-
schen drie en zessen 's middags....

A b r a h a m:

Hij zeit....

M a t h i j s:

Hij zeit.... Hij zeit.... 'r Wordt zoo'n boel
gezegd! (*op bureau zoekend*) Waar is de
klapper? De klapper! De klapper, dat 't tenmin-
ste g e n o t e e r d wordt!

S o n j a:

Daar!

M a t h i j s (*tot Abraham*):

.... Hoef jij daar op te blijven wachten?....
Ben je bang dat ik iets vergeet?.... Vooruit!
De kantoorlooper heeft meer te doen!
(*Abraham af*).

Vijfde Tooneel

DE VORIGEN, ZONDER ABRAHAM

Sonja:

't Staat 'r al in, vadertje! Moeite voor niets!

Mathijs:

Hoe uitgezocht-zeldzamer je betaalt — hoe uitgezocht-zeldzamer je je agenda moet bij houden! Dan kun je je op 'n gegeven oogenblik geen verwijten doen. De oorzaak van de meeste catastrophen is slordigheid (*noteert*). Een honderd drie en twintig, tien èn half, èn half! (*winkelschel*) Exit, af. En m'n koffie? Blijf ik die 'r voor zwoeg — 'r van gespéënd ?

Zesde Tooneel

DE VORIGEN, NAPHTALIE, ABRAHAM

Naphtalie:

Goeien middag. Is moeder 'k Was al boven.

Doortje (*opstaand*):

Ja, 'k ga mee jongen.

Mathijs:

Dag Naphtalicus — bestaan wij niet meer?

Naphtalie (*zijn brilleglazen drogend — kippig starend*):

. . . . Met beslagen brilleglazen, meneer — en met zoo'n ongewone verlichting . . . Wie is 'r jarig? . . .

Moeder:

Me man. Elf geworden v a n d a a g.

Mathijs:

Een boterham — ik heb een leegemaag!

Moeder:

God nog toe, as je nou nog rijmen gaat . . .

Mathijs (*koffie van Sonja aannemend*):

Wee mij, het wordt hier desperaat . . . (*tot Abraham, die weer met de quitantie naast hem is komen te staan*) . . . Volgende week. Niemand thuis!

Abraham (*grijnzend*):

Ken 'k niet zeggen, jonge heer. 't Is dezelfde van daarnet — van de honderd drie en twintig — verdraait 't om weg te gaan . . .

Mathijs:

Verdraait 't om weg te gaan? Presenteer 'm 'n stoel en 'n kop koffie — da's 'n man met karakter — berenleiders met karakter moeten we in zoo'n karakterloozen tijd in eere houden . . . Over acht dagen! . . . En als-ie recalcitrant doet . . .

Abraham:

Als-ie wàt? . . .

Mathijs:

Recalcitrant: als-ie aan déze zijde van de deurmat wenscht te blijven — Abraham, Abraham kijk niet als Jonas in den buik van 't zeegedrocht! — als-ie die acht dagen liever hier wil wàchten, zet 'm dan uiteen . . . Abraham, kan 'k nou ook letterlijk niets meer aan jou overlaten! Hou m'n café noir warm! Moet 'k natuurlijk persoonlijk behandelen . . .

Zevende Tooneel

MOEDER, SONJA, GROOTVA, DOORTJE,
NAPHTALIE

Sonja:

Dat vadertje, dat vadertje!

Moeder:

Goddank één oogenblik dat m'n hersens niet ram-
melen! Da's de vierde of de vijfde quitantie van-
middag — of ze mekaar opstoken (*wekker
bij grootva loopt af*) Allemachtigste God, vader,
doe je 't 'r om!

Grootva:

Ken 'k niet helpen Doe 'k niet met opzet
Als je ze reguleert

Moeder:

Ja, 't is best hoor! Daar heb 'k 'n steek van in
me hart gekregen 'n Jan-Steens-huishouden is
't geworden (*de handen voor de oogen en de
ellebogen op tafel gesteund*) Ik hoop nog
maar één ding: dood te gaan voor 'k de schande,
de schande bijwoon

Sonja:

Als je zoo doorgaat, moeke, akelig, naar, afschu-
welijk mensch Je heb toch gehoord dat-ie
vadertje aangesproken heeft, dat-ie naar hier
komt

Doortje:

As — as 't waar is.

Moeder:

As 't waar is en dan nog — dan nog!

Doortje:

En ik — ik ken jullie niemeer helpen. Dat weet je, Anna. Ouwe koeien hoef 'k niet uit de sloot te halen. En verwijten doe ik allerminst. . . .

Naphtalie:

Hou je mond, moeder.

Doortje:

Ik zeg ommers niks.

Naphtalie:

Je wóú wat zeggen — en alles wat je zegt is te veel. Gaan we?

Sonja:

Wat heb je 'n haast!

Naphtalie (*'n pak schoolschriften toonend*):

Ken 'k vanavond voor me plezier corrigeeren — zestigmaal 't zelfde opstel — zestigmaal — 't angstzweet breekt me uit, als 'k 'r enkel an dènk. . . . (*lachend tot Moeder*). Da's mijn zorg, juffrouw. . . .

Doortje:

Je wou toch met geweld studeeren. . . .

Naphtalie (*spottend*):

Ja, studeeren. . . . Maar op 'n beetje àndere manier. . . . Tegen den tijd dat 'k aan m'n eigen werk begin, ben 'k moe van 't gewurm met. . . . (*zich inhoudend op 'n lachende wenk van Sonja*) Je heb gelijk, Sonja. . . . Je haalt hier je hart an ander geklaag op. . . . Blijf je nog, moeder?

Doortje:

We kunnen toch niet den winkel door, terwijl Mathijs met z'n quitantie bezig is.

Achtste Tooneel

DE VORIGEN, MATHIJS

Mathijs:

Bezig? Bezig? Met 'n quitantie bezig? (*een papier vertoonend*) Betaald. Eenvoudig betaald! (*tot Sonja*) En nooit meer 'n bestelling, ook al knielt de reiziger in 'n stortregen voor de winkeldeur! (*tot Doortje*) Komen jullie hier of wij bij jullie — onder of boven 't plafond — 'n partijtje pokeren, als de winkel dicht is? 'k Zal eerlijk m'n verlies betalen, à contant, zonder acht dagen respij

Doortje:

Nee — je moet me niet kwalijk nemen. Mathijs, 'k heb 'r geen trek meer in Jij gaat zoo als 'n kind tekeer

Mathijs:

Dan whist of skat?

Doortje:

Nee.

Mathijs:

In eens uit je humeur? Heb jij 'r 'n concurrent met 'n paar dozijn booglampen bij gekregen?

Doortje:

Nee dat niet — maar 'k begin spijt te krijgen

Naphthalie:

Moeder!

Doortje:

En waarom zal 'k 'm niet m'n meening zeggen? . . .

Naphthalie:

Moeder, doe me 't genoegen

Doortje:

Goed. Goed. Maar denken is tolvrij.

Mathijs:

Hahaha! Zoolang je zàchies denkt, Doortje! Hard-op denken, zoo denken dat menschen 'r van schrikken, laat niet één tol-ambtenaar toe!

Doortje:

As jij wat meer an je zààk dacht, zou je minder in de piepzak zitten — en wij ook! Dag. Loop je nog op, Anna? Dag. (*Af*).

Naphthalie (*tot Mathijs*):

Nonsens! Meent ze niks van. En als 'k 'r doorben, kom 'k misschien nog 'n partijtje Skat met je spelen Dag juffrouw. Dag Sonja.

Mathijs:

Naphtalicus, jongen, blijf nog wat in de winkel hangen, hé? Licht dat ze bij mijn drie lampen één klant zien! 'k Geef je legio maanden krediet — 't kwadraat van 'n jaarrekening, hahaha!

Negende Tooneel

MOEDER, MATHIJS, SONJA, GROOTVA

Sonja:

Je koffie, vadertje.

Mathijs:

Dank je.

Sonja:

'n Pijp?

Mathijs (*z'n laarzen uittrekkend*):

'n Pijp en m'n toffels asjeblief.

Moeder:

Heb je dien wissel van daarstraks waarachtig betaald? . . . Van welk geld?

Mathijs (*zich bijna in de koffie verslikkend*):
Dat heeft ze geloofd, geloofd! Hahaha!

Moeder:

Je hield toch 'n papier in je hand!

Mathijs:

Ja, ja! Hahaha! 'n Quitantie die 'k zelf onbetaald terug heb gekregen! Leer jij de ucances van 'n zaak dan nooit? Hahaha!

Moeder (*vinnig*):

Van jou — nee van jou, leer 'k liever niks! O, o, de menschen zullen ons nog voor flesschentrekkers aanzien!

Mathijs (*tot Sonja die 'n lucifer bij z'n pijp houdt*):

Dank je, hart. Hahaha! Weet je wat-ie zei, toen 'k voet bij stuk hield — van acht dagen, natuurlijk, natuurlijk! — dat-ie „niet meer terugkwam”, hahaha! Dat dee de duif uit de ark van Noë ook niet, zei ik — en toen moest-ie zelf lachen hahaha!

Moeder (*met geraas de borden en messen ruimend*):

As je nou nog länger lacht — ik waarschuw je, Thijs — ik hou 't niet uit! 't Zit me tot hier. Ik schrik van elke winkelschel, en jij gaat als 'n zieltje-zonder-zorg te keer . . .

Sonja:

Hoe ken je nou zoo uitvallen, Moeke! Weten wij 't niet net zoo goed als jij?

Moeder (*fel*):

Jullie! Jullie! Sta ik niet voor alles alleen . . . !
Stooten jullie niet iedereen af? Is Doortje zoo pas
niet nijdig weggelopen? Doortje, wie je d'r laatste
centen afgenomen heb . . .

Mathijs:

Tegen behoorlijke quitantie . . .

Moeder:

Hou je mond met je misselijke nonsens! . . . Hij
zich van de zaken wat antrekken! Most-ie gister-
avond niet de jaarvergadering — de jaárvergade-
ring van z'n rederijderskamer bijwonen, heeft-ie
Zondag wéér bestuursvergadering, hier aan huis,
terwijl de belasting nog niet betaald kan wor-
den . . . terwijl de hypotheekbank driemaal op
'n dag telefoneert! . . . telefoneert — vraag waar-
voor wij, die ons niet weten te roeren 'n telefoon,
'n telefoon, noodig hebben — allemaal nonsens
uithalen, nonsens, grootheidswaanzin . . . (*smarte-
lijk*) . . . Nooit heb 'k zoo iets bij m'n eigen
ouwers voor me gezien, nooit — 'k ben bang,
bang — bang voor den nacht, bang voor den mor-
gen . . . (*af in keuken*).

Mathijs:

Ja, ja. Licht dat 'k iets op m'n boterham krijg!

Sonja:

Hè, nee — zit nou niet zoo, vadersje!

Mathijs:

Je heb gelijk — je heb gelijk!

Moeder (*terug uit keuken, vouwt servet van
tafel*):

'n Telefoon, 'n telefoon! Voor wat 'n telefoon!

Mathijs:

Voor de berenleiders die niet bij Daniël in den berenkuil durven komen (*telefoonschel*) . . .

Ah! Of ze ons afluisteren! Hallo? Ja ik zelf! De Sterke. Spijt me, meneer — spijt me ontzaggelijk, ben op 't punt voor 'n paar dagen op reis te gaan. Zaterdag. Ja, Zaterdag! Adieu! (*afschellend*) En als 'k nu 'ns 'n paar dagen op reis ging? Om gezondheidsredenen

Moeder:

Wie was dat?

Mathijs:

Niemand. Nomina sunt odiosa Namen zijn allerhatelijkst (*winkelschel*).

Grootva:

Vollek!

Moeder:

Hè-Hè!

Grootva:

Ken 't niet helpen. Zal wel probeeren 't nie-meer te doen.

Mathijs:

De keuken in, de keuken in! 't Is beter dat jullie 'r niet bij

Abraham (*in de winkeldeur*):

De krant!

Grootva:

De krant!

Sonja:

O, de krant! (*haar snel aannemend*):

Asjeblief, vadtje. (*Abraham af*). En lees 'm nou maar strakjes!

Mathijs:

Waarom? Waarom strakjes?

Sonja:

Nou, zoo maar. (*kijkt telkens onrustig z'n kant uit, terwijl ze verder praat*). Zal ik 't licht voor je in de keuken opsteken, moeke?

Moeder:

Nog meer licht, nee! (*naar omhoog kijkend*). Ik vraag, wat dat goeie beste mensch, dat meer dan 'n half jaar huur vooruit heeft betaald, en dat je vader haast heelemaal geplunderd heeft — wat die bij vier, vier gasvlammen gedacht moet hebben. . . .

Sonja (*geen oog van Mathijs af, die de krant bijna tusschen z'n gebalde handen verfrommeld heeft*):

Die denkt niets, Moeke. . . . Die houdt veel te veel van ons. . . . (*schrikkend, omdat de verfrommelde krant uit Mathijs' handen op den grond valt*). God, vadertje, scheelt je wat?

Mathijs (*gedwongen lachend*):

Mij? Mij? 'k Geloof, dat 'k zoo op 't randje was, om — om — in te tukken. . . .

Moeder (*de krant opnemend*):

Nou vraag 'k jou! 'r Haast 'n prop van maken, terwijl ik 't feuilleton nog niet gelezen heb!

Mathijs:

'k Zal straks 'n ander exemplaar voor je aan de kiosk gaan halen — en als je 'ns 'n „wordt vervolgd” overslaat, zal je 'r hoogstens wat minder romantisch door worden. Ja, ja. 'r Kunnen van die oogenblikken in je leven zijn, dat je. . . .

Moeder (*ook ongerust bij z'n ernstig gezicht*):
Wat is 'r dan?

Mathijs (*glimlachend*):

Niemendal. Ik wou dat 'k Aaron was, en dat alle joodsche vrouwen me d'r oorijzers brachten, en dat 'k daarvan 't gouden kalf had gegoten — dan liet 'k 't niet door Mozes tot stof vermalen — 'k nam 'r 'n voorschot op Ja, ja — vergeef ons onze zonden, gelijk wij onzen schuld-eischers vergeven!

Moeder:

Man, man, hoe is 't in Jezus-naam mogelijk, dat je geen twee seconden ernstig kan blijven! (*winkelschel*)

Grootva:

Vò!

Moeder:

Ja, vollok! (*tot Sonja*) Wasch jij maar om! — ik ga boven bij Doortje — hier slaan me de vlammen uit! (*af door winkeldeur*).

Tiende Tooneel

MATHIJS, SONJA, GROOTVA, *later*
JENSEN

Mathijs (*heftig met gebalde vuisten op en neer loopend*):

Haar slaan de vlammen uit! Haar! Als 'k zelf maar wist uit de rattenval te komen, als 'k

Sonja:

Hè, vadertje, vadertje — ben jij dat?

Mathijs (*in gedachten stilstaand — en weer glimlachend*):

Ja, ja — dat wàs ik — wàs ik — alweer voorbij — nee, we laten ons door niets, door niets....

Sonja (*hem kussend*):

Door niets!

Abraham (*winkeldeur — verbaasd*):

....Daar is — daar is die van hiernaast....

Mathijs (*gedempt*):

Deur achter je dicht, als je wat te zeggen hebt! Loopt me waarachtig nog te kauwen! Hier komen! Hé! Hé! Wacht even! Deur achter je dicht! Onthou je dat nooit? Weg vader! Vooruit, vooruit!

Grootva:

Mot ik weg?

Mathijs:

In de keuken! Vooruit dan!

Grootva:

In de keuken — wat mot 'k in de keuken?

Sonja (*hem lachend meetrekkend*):

Zal ik je wel duidelijk maken! Loop nou niet zoo op je elf-en-dertigst, grootvader! Kijk nou dat booze gezicht! De drempel, pas op de drempel! (*beiden in keuken af*).

Mathijs (*heeft snel de krant van de tafel in de papiermand geworpen, het tafelkleed recht getrokken, 'n paar boeken op het schrijfbureau open geklapt, 'n vulpenhouder achter 't oor gestoken — zet zich voor het bureau*):

....Binnen laten — maar netjes! (*neemt ge-*

hoorbuis van de telefoon) 32342! 32342!
Weet 'k wel, dat 't nummer niet in 't telefoon-
boek staat (*schichtig omkijkend, terwijl Jen-
sen in de deuropening verschijnt*) Ja, ik zal
't noteeren: drie dozijn fantasie-haarkammen —
jawel, fransche! — en 'n gros van die andere
— juffrouw, praat 'r toch niet telkens tusschen-
door — (*tot Jensen*). Excuseer, 'k neem even 'n
order op! — 'n gros gewone kammen, twaalf
nikkelen wekkers en drie van de beste luxe-
albums, die 'k voorradig heb. Dank je wel. Wordt
alles morgen vroegtijdig verzonden. Ja, juffrouw,
ik kan maar een klant tegelijk helpen! (*de ge-
hoorbuis neerleggend*). Ga zitten, ga zitten. Een
oogenblik nog! (*schrijft*). Die telefoon schaf 'k
af. Staat letterlijk geen seconde stil! (*schrijft*).
Zoo — en 'n gros haarkammen. Nou is 't ten-
minste weer geboekt — mag 'k lijjen, dat we
niet om de halve minuut gestoord worden. Si-
gaartje, collega? Import, havana, manilla, sigaret!
(*een sigarentoetje uit z'n zak nemend*) 'r Is van
alles, te kust en te keur!

Jensen:

Dank u wel. Ik rook nooit.

Mathijs:

Nee? Dat verbaasd me. Voor de gezondheid?

Jensen:

Och, de gezondheid zou 'r geen bezwaar tegen
maken. 'k Heb 't me afgewend, omdat 'k aan de
heeren op 't kantoor en vooral aan die op 't ma-
gazijn, niet 't slechte voorbeeld wil geven. De
laatste brand in „De Opgaande Zon,” voorver-
leden jaar, die u zich wel zult herinneren

Mathijs:

En of!

Jensen:

... Moet door onvoorzichtigheid van den een of ander met 'n brandende sigaar, zooals 't altijd gebeurt bij „oorzaak onbekend”, zijn aangekomen, en sinds dien tijd rook ik zelfs niet meer buitenshuis....

Mathijs (*versche pijp opstekend*):

Nou ik zooveel te meer. En zonder ook maar 'n oogenblikje op te houen — vooral pijpen. En al op me nuchtere maag. (*stilte*) En da's m'n voor-naamste bezwaar tegen de kerk, dat je 'r niet 'n trekje mag doen, zoo onder de preek door, hahaha!

Jensen (*gedwongen*):

Hahaha! (*een stilte*). U woont hier heel aardig — t' huis is dieper dan 'k dacht.

Mathijs:

Drie meter dieper.

Jensen:

Hahaha! Hoe kunt u gedàchten per meter taxeerren? (*op den uitbouw wijzend*) En — en zijn wij dat?

Mathijs:

Juist — die bevallige hoek, die *hap* in mijn huis, zooals wij 't noemen, is van u....

Jensen:

... Dat wil zeggen van de Vennootschap....

Mathijs:

O, maakt u daar 'n principiëel onderscheid tus-schen?

Jensen:

'k Zou wel meenen dat dat onderscheid 'n weinig noodzakelijk is — ik ben eenvoudig beambte van onze maatschappij — en in de verste verte niet de grootste aandeelhouder. Wist u dat niet?

Mathijs:

Och — ik bemoei me betrekkelijk weinig met m'n bureu. . . .

Jensen:

Buren? U heeft links en rechts toch geen andere dan wij!

Mathijs (*quasi*):

Waarachtig?

Jensen (*naar de zij van het bureautje wijzend*):

't Pand daar van Kwant & Co. en dat van de Weduwe Karelsen daarnaast, is sinds 't voorjaar ons eigendom. Wij hebben 't op de publieke veiling gemijnd. . . . (*zich onderbrekend*) Hahaha, dat moet ik ú, net ú komen vertellen!

Mathijs (*droog*):

Wel — dus is 't toch waar! Ja, 'k had de klok wel zoo'n beetje hooren luiden (*een klok aan den wand slaat zes*) maar met zóóveel klokken in huis, niet waar?, interesseeren je de klepels half. . . . (*winkelschel. — Sonja komt uit keuken, groet Jensen knikkend, maakt achter z'n rug 'n lachend gebaar, gaat naar winkel. Mathijs roept haar na*). . . . Voor niemand te spreken — voor niemand, hoor je? (*zij knikt geruststellend*) Dat was m'n dochter, m'n minderjarige procuratiehoudster. Goud waard voor 'n zaak. Ik kan 'r ex- en import toevertrouwen. Alle orders

voert ze zelfstandig uit. Ze houdt 't grootboek bij, en de accountant die 't elk kwartaal komt controleren — orde in 'n zaak is alles, collega! — heeft nog nooit 't different van 'n speldeknop ontdekt!

Jensen:

Zoo — heeft u 'n accountant?

Mathijs:

'k Zou haast zeggen: natuurlijk.

Jensen:

Uitnemend idee. Ook wij. . . . (*telefoon*)

Zei 'k 't niet? Dacht 'k 't niet? Dat genoeg heb je zoo den heelen dag. . . . Excuseer! (*Jensen knikt*) Ja? (*luistert, balt voor den ander onzichtbaar nerveus de vuist*). . . . Zoo. Ik zal u straks even opschellen, heb juist bezoek. . . .

Jensen (*opstaand*):

. . . . Wil ik. . . . ?

Mathijs:

Wel nee! Wel nee! Ik schel u daar op! Bonjour! (*gehoorbuis in haak leggend*) Geen zaak van beteekenis — ordertje — loopt niet weg — klant van jaren — en 'n zeldzaam-hardnekkige! (*winkelschel*). Ja, we hebben niet te klagen (*trapje op, kijkt over gordijntje in magazijn*). Als m'n dochter 't maar alleen af ken! M'n vrouw is naar 'n five o'clock tea. . . . (*trapje af*). En brand nu 'ns los, meneer — time is money, we hebben allebei waarschijnlijk meer te doen, wat?

Jensen:

Om te beginnen, meneer De Sterke, dank ik voor

de heusche ontvangst — ik dacht hier als directeur van „De opgaande Zon” mogelijk minder vriendelijk ontvangen te zullen worden

Mathijs:

Kom! al rij je mekaar in de wielen, niewaar?

Jensen:

Op de laatste vergadering van den „Middenstand” — de vereeniging van détail-verkooopers, is zoo’n verbitterde toon tegen ons Warenhuis gevoerd.... Was u daar ook?

Mathijs:

Nee — nee. Wat zou ik daar noodig hebben? (*winkelschel*) U hóórt bijna elke minuut hoe weinig ik te protesteeren heb! ’n Oude gevestigde zaak, niewaar?

Jensen (*glimlachend*):

. . . . Jawel

Mathijs:

En de heele stad opslokken kunnen jullie moeilijk, wat? Ik zal niet beweren, dat jullie me niet ’n paar klantjes afgesnoept heb (*winkelschel — hij zit even gebluft*) ’t lijkt of ze vandaag queu in ’t magazijn maken! nee, dat hebben jullie zeker, maar ’n oude soliede zaak (*tot Sonja, die met ’n quitantie in de hand in de winkel deur-opening wenkt*). Morgen, kind! Of over vijf minuten! Of Een moment! (*af*).

Elfde Tooneel.

JENSEN, SONJA

Jensen (*opgestaan*):

. . . . Mijn naam is Jensen, directeur van

Sonja:

.... Van hiernaast. Ik ben de dochter. Blijft u zitten. Koud, vindt u niet?

Jensen:

'n Tikje — vooral als je aan centrale verwarming gewend ben.... (*geluid van driftige stemmen*). Ik zal niet beweren dat centrale verwarming gezond is.... (*stopt luisterend*).

Sonja (*snel invallend, ongemeen hard pratend*): Nee, centrale verwarming is alles behalve, alles behalve gezond! Die moet vooral voor kinderen nadelig zijn. Ga u toch zitten. Wij hebben wel 'ns over centrale verwarming gedacht, maar de droge lucht van die centrale verwarming, van die centrale verwarming.... (*winkelschel — een stilte*)
.... Nee wij doen 't met 'n vulkachel....

Twaalfde Tooneel.

JENSEN, MATHIJS

Mathijs (*luidruchtig*):

Hahaha! Wat 'n zonderlinge klanten zijn 'r toch.... (*tot Sonja*) Vooruit, de winkel staat kwartvol.... (*zij gaat af*).... Wat 'n onhebbelijke klanten!.... Wou met geweld ruilen, wat-ie voor 'n week gekocht heeft!.... Met vlekken 'r aan?.... Dat doen jullie toch ook niet?

Jensen:

Nee....

Mathijs:

En dat maakt dan spektakel op de koop toe! (*neerzittend*) Ja, ja! En — waar hadden we 't over?

Jensen:

Over uw heusche ontvangst. En dat juist vanavond!

Mathijs:

Juist vanavond?

Jensen:

Na onze misschien wat overdadige verlichting. 't Spijt me dat dat bijzonder sterke electrische licht, dat we op proef branden, uw vitrine wat — wat

Mathijs:

. . . . Och nee. Wie bij ons wezen wil, komt toch wel (*winkelschel*). Dat merkt u. Wij profiteeren 'r van mee, hahaha! (*winkelschel*). En op dit uur is 't de slappe tijd! (*winkelschel*).

Jensen:

Meneer De Sterke — in de laatste vergadering van commissarissen, heeft „De Opgaande Zon” besloten, de al ontruimde panden van Kwant en Karelsen, dáár, onmiddellijk te doen sloopen. En dat is al aanbesteed. Ook de plannen van verbouwing liggen liggen gereed.

Mathijs:

Maar ik zit in den weg.

Jensen (*glimplachend*):

Juist.

Mathijs:

Spijt me.

Jensen (*glimplachend*):

Ons ook.

Mathijs:

Dus, als ik 't goed begrijp, komt 'r naast de zon

hiér ook 'n zon dáár — en wenschen jullie òns naar de maan?

Jensen:

Naar de maan nu bepaald niet.... We zouden graag één breed front willen hebben. En omdat we dachten — 'n onderstelling zonder meer — dat u mogelijk bereid zou zijn.... (*winkelschel*) omdat niet geheel en al uit de lucht gegrepen informaties.... (*winkelschel*) U heeft 't druk....

Mathijs:

Niet drukker dan anders....

Dertiende Tooneel

DE VORIGEN, GROOTVA

Grootva (*uit de keuken, lichtschuw*):

Wat is dat toch?.... Wat wordt 'r toch dikwijls gebeld!

Mathijs:

Ja, dat hooren wij ook wel! (*wenkt hem gejaagd heen te gaan*). Oogenblikje, vader! Je ziet toch dat 'r belet is!

Grootva:

't Is in de keuken zoo donker....

Mathijs:

Ja, ja, ja. Daar heb je lucifers!

Grootva:

Wat heb 'k an lucifers? Je wéét toch dat 't gloeikousie stuk is! En met 'n stukkend gloeikousie....

Mathijs (*geprikkeld*):

Nou vader!

Grootva:

Hier vier in plaats van een — en ik in 't donker —

Veertiende Tooneel

JENSEN, MATHIJS

Mathijs:

Die menschen op leeftijd, hahaha! Me ouwe heer — twee en zeventig — kras, hè? — alleen wat zwakjes van

Jensen:

Ja, ja Buiten zie je 'm nooit

Mathijs:

Zelden, zelden. Zit 't liefst bij z'n klokken.

Jensen (*glimlachend*):

Had-ie niet 'n vijf-en-twintig jaar geleden 'n zaak in de Noordstraat — in uurwerken en speeldoozen?

Mathijs:

Ja, we vieren haast 't zilveren jubileum van — van de opheffing

Jensen:

Van — van de eenigszins geforceerde opheffing....

Mathijs:

Ach! Merkwaardig hoe u op de hoogte is!

Jensen:

Waarom merkwaardig? 'k Ben zelfs nog in 't bezit van 'n kleine pretentie — 'n verjaarde pretentie — 'k vertel dat natuurlijk voor de curiositeit U was toen juist van 't gymnasium af, niet waar, op weg naar de universiteit

(*Mathijs knikt stug*). . . . U had dominee willen worden

Mathijs:

Ja. Jàmmer dat 'k 't niet werd — dien eenen dominee komen we net te kort. En verder?

Jensen:

En verder?

Mathijs:

U was zoo gezellig bezig onze doopceel te lichten.

Jensen:

Ja. Dat leek 'r even op. U begrijpt dat als 'n tuschenliggend pand je bijzonder belang

Mathijs:

. . . . Inboezemt

Jensen (*altijd glimlachend*):

. . . . Inboezemt — dat je dan bij 't een of ander informatie-bureau

Mathijs:

Ja, ja — ik heb Langeveld voor informaties — dikwijls héél, heel goed — maar ook dikwijls hoogst onbetrouwbaar, collega. 'k Ben 'r wel 'n dozijn keer ingevlogen!

Jensen (*met nadruk*):

Wij — nooit.

Mathijs:

Da's boffen — u nooit?

Jensen:

Wij zelden. Wij informeeren — en dat is 'n methode, die 'k iedereen kan aanbevelen — meestal èn bij 'n handels-informatiebureau èn bij onzen

kassier en dan nog heel dikwijls op ons eigen houtje

Mathijs:

Voorbeeldig! (*winkelschel*).

Jensen:

En dan hoor je op die manier dikwerf — 'k zal niet zeggen de verrassendste — maar dan toch de meest kurieuze dingen 'r Zijn meer lekkeschen en meer zaken, waaraan 'n steekje los

Mathijs:

. . . . Dan wij twee vermoeden

Jensen:

Ja — en dan wil 't gedobbel aan de beurs nog wel 'ns den nekslag geven

Mathijs:

Ja, ja — en 't boven den stand leven, om den schijn te redden (*winkelschel. Een stilte*).

Jensen:

U heeft hypotheek op 't huis, niet waar?

Mathijs (*kort-vinnig*):

Wel wat duivel! (*dadelijk in glimlach*)

Neeen me niet kwalijk — wij krijgen weersverandering! De oogen van mijn eksters steken erbarmelijk! Daar doe 'k al maanden de gekste dingen tegen — helpt geen syllabe (*opstaand*) Geen sigaar?

Jensen:

Werkelijk niet (*een stilte*). Ik vroeg u

Mathijs:

Van hypotheek, ja ja (*zelf sigaar opstekend*)

Ja, zoo'n zilver dakje is wel makkelijk. Als je ze

op 'n zonnigen dag, lekkertjes schoon-gepoetst, op al de huizen van de stad zien kon, hielden je oogen 't niet uit!

Jensen:

Ik zei u met 'n half woord, dat wij bij de verbouwing heel graag één monumentaal front zouden willen hebben Ik kwam u polsen

Mathijs:

Of ik m'n boeltje wil pakken? Nee, collega.

Jensen (*glimlachend*):

. . . . Dan moeten we u inmetselen.

Mathijs:

Ik zal 't u niet beletten.

Jensen:

Ik weet niet of u voor goeden raad vatbaar is

Mathijs:

Hahaha! Opmerkelijk hoe je soms in 'n gesprek allebei 't zelfde tegelijk zeggen wil!

Jensen:

Ik luister met genoeg

Mathijs:

De oogen van 'n mensch zijn doorgaans, doorgaans grooter dan z'n maag

Jensen:

En omgekeerd.

Mathijs:

De oude Babyloniërs — let op: soms nog komt de dominee uit m'n mouw! — vereerden 'n grooten draak. „Geef mij verlof, o koning, dan wil ik den draak dooden zonder zwaard of stok”, zei Daniël — en 'n gebak van pek, vet en haar stak-ie

in den muil van 't beestje, dat 'r door opzwol als 'n varkensblaas en barstte, meneer — barstte
Ik ben geen spek voor jullie bek! Spijt me. Spijt me geweldig. Had jullie graag 'n front aan den hoek van de straat gegund. Denk 'r niet an, meneer. Jullie electrisch licht — ik ook. 'k Heet niet voor de aardigheid De Sterke, hahaha!

Jensen:

Dus hard tegen hard? Met 'n kleine vergoeding zijn we eventueel bereid . . . (*staat op*) . . .

Mathijs:

'n Kleine vergoeding! 'n Kleine hahaha! 'n Zaak die over de twintig jaar bestaat! Nog niet voor 'n halve ton!

Jensen:

Dan heb 'k niets meer te zeggen. Dank u wel. Over gemis aan goeden wil van onzen kant, heeft u niet te klagen Wij hebben geduld Uw dienaar.

Mathijs:

De uwe. Pardon nà u. En 't was me heel aange-naam. Nee, nà u — ik ben en ik blijf hier thuis . . .
(*tot Sonja, die tegelijk in de deur-opening komt*)
. . . . Laat meneer even door, kind — m'n dochter — onze charmante buurman, meneer Jensen van de nergens ondergaande zon

Vijftiende Tooneel

MATHIJS, SONJA

Sonja (*niet op zijde gaande*):

. . . . Kan meneer soms 'n oogenblikje wachten — 'r zijn 'n paar klànten, die u

Mathijs:

Welnee — welnee — meneer heeft wel meer kanten van me gezien. . . . Nou dan? Hoe heb 'k 't met je, Son? (*zij wijkt onrustig — Jensen buigt beleefd — af met Mathijs. Met de hand voor den mond, blijft ze hoofdschuddend, diep-verslagen staan, kijkt dan koortsig door 'n spleet der gordijnjes. Mathijs keert onnoozel-starend, toch met glimlach, met deurwaarders-exploot in de hand terug, zet zich glimlachend aan de tafel. Ook zij gaat voor 't bureau zitten, zonder hem aan te zien. Dan na een langere stilte stapt hij op den stoel, draait twee der gasvlammen uit, kijkt op den stoel staande het papier nog eens in*) Hahaha! Hahaha! Nee jouw schuld was 't niet, dat-ie daar dien deurwaarder met die twee keurige getuigen voorbij moest! Je kon 't moeilijk zeggen. . . . Ik heb nog wel hardop beweerd of de heeren d'r keus al hadden gedaan — maar die ezel van 'n deurwaarder, zeldzaam geboorneerd exemplaar, zei net zoo hard-op dat-ie niet kwam om te koopen. . . .

Sonja:

God, God — en ik, die al dien tijd zoo m'n best heb gedaan, om de winkel deur open en toe, open en toe te doen. . . .

Mathijs (*van den stoel springend*):

Hup! Zag je dat met twee beenen tegelijk? Ja, je heb de winkelschel heel verdienstelijk nagebootst. . . . (*blaast lamp bij bureau uit*) Et voilà! En dan was 'r nog zoo'n miserabel-ongelezen interruptie van de telefoon. . . . De beurs heeft vanmiddag 'n nieuwen knauw gekregen. . . . Plas vroeg surplus. . . .

Sonja:

Heeft-ie mij al gezegd... (*snikt 't uit*). O, vadertje!

Mathijs:

Hè? Hè?

Sonja:

't Wordt zoo verschrikkelijk benauwend voor je, domineetje! Eerst die man die niet weg wou — toen die deurwaarder, net terwijl Jensen en 't surplus dat 'r niet is

Mathijs (*achter haar stoel, neemt achterwaarts haar handen*):

Wat heb jij me straks gevraagd? Of ik 't was, die . . . hè? . . . Nou wordt 't mijn beurt, Son . . . Ben jij dat? Jij? . . . Zijn we twee compagnons in de opgewektheid? Ja of nee? . . . Laten we ons . . .

Sonja (*opstaand, 'r armen om 'm heen slaand*):
Nee! Nee!

Mathijs:

Door niemand — door geen sterveling! Door geen smerige papieren van de smerige beurs — door geen regiment deurwaarders! Mee! Mee! Hahaha! (*trekt haar naar den uitbouw, duwt haar er tegen, duwt er zelf tegen*). Al zetten ze 'r dommekrachten tegen, al gaan ze hydraulisch aan 't werk, al verschijnt 'r de hand met 't „Mene, mene, tekkel upharsin!” wij lachen 'r tegen in, zoolang we 'n zuiver geweten hebben! (*tot Grootva, die lichtschuw uit de keuken komt*) Help 'ns mee, ouwe heer

Zestiende Tooneel

DE VORIGEN, GROOTVA, MOEDER

Grootva:

Meehelpen? Wat dan?

Mathijs:

De muur begeeft, hahaha! Help dan!

Grootva:

Begeeft de muur? . . . (*de hand er tegen*) . . . Voel
niemeda!, niemeda! . . . (*winkelschel*) Vol-
lek!

Mathijs (*in dezelfde positie*):

Volk Echt volk?

Moeder (*verbaasd*):

Wat voeren jullie uit? Wat is 'r?

Sonja:

Hahaha! Ook meehelpen! We winnen!

Hahaha! (*de moeder tegen den muur du-
wend*) Jij hier! Hahaha!

Moeder:

Dat snap 'k niet. Zooveel reden van plezier?

Mathijs:

Ja, hahaha! De deurwaarder was daar straks op
m'n jour! Hahaha!

EINDE EERSTE BEDRIJF

TWEEDE BEDRIJF

(Zelfde tooneelschikking van Eerste Bedrijf. Door achterste venster zon-geplas. Op de ronde tafel wanorde van bierglazen, aschpotten, pijpen, papieren. Late morgen.)

Eerste Tooneel

MATHIJS, GANS, STUIFSAND, BARTELS,
MEES, *later* SONJA

Mathijs (evenals de anderen zwaar om de tafel dampend):

.... Heb je 't, Stuif? Toe, schiet 'n beetje op — 't is haast kwart over

Stuifsand:

.... As je me hurriet, ken 'k weer van overnieuws beginnen

Gans:

.... Overnieuws Wat maak jij toch telkens 'n bijzondere verbindingen, hahaha! De laatste keer op de repetitie, had-ie ook zoo iets — wat was 't ook weer? — wat was 't ook weer? — herinner jij 't je niet, Mees?

Stuifsand:

.... Toe nou! Toe nou! Hij wil dat 'k opschiet — en jullie smoezen me ooren doof Dat is hier geen licht om bij te schrijven Steek 'n pitje op En schenk me glas nog is bij Me tong plakt an me verhemelte

Mathijs:

.... Son! Sonja! (*zij komt uit de keuken*)
.... Bier!

Sonja:

....Menschen 'r is nog één half fleschje — jullie hebben zoo slordig gedronken.... (af).

Stuifsand (lezend):

L. S.....

Mees:

L. S.!.... L. S.!.... Smijt 'r dat nou af!

Stuifsand:

....Wat contramien je weer, Meesie!

Bartels:

....'t Hoeft 'r ook niet bij.... (Sonja schenkt bier).

Stuifsand:

Wat wou je dan?.... We hebben 't toch op al de circulaires van 't laatste jaar gehad....

Gans:

....Ik zie 'r geen bezwaar in....

Mees:

....Vooruit dan maar!

Stuifsand:

....Vooruit dan maar! En waarom hou je dan op?

Mathijs:

....Kwart over! Ik krijg 't zure gezicht, lui! (Sonja af)Drinkt nou als je klaar ben, Stuifzand, zand van de woestijn, volk van Israël! (gelach).

Stuifsand (drinkend):

....Daar lachen ze om, de antisemieten!

Mathijs:

Antisemieten, Hahaba! Die beste, ouwe Stuif!

Stuifsand:

Retireer je maar niet! 'k Ben 't zelf ook — en hoe! Nooit, nooit vergeef 'k God m'n néús, hahaha! Attentie! (*lezend*) L. S. Lamme stuipekoppen

Mees:

. Zie je — daar haalt-ie 't zelf an!

Mathijs:

. Lezen! Lezen! De kerk is al uit!

Stuifsand:

. De kerk uit? D'r is 'n fout in 't testament, zeg In den beginne schiep God enzoo voort, staat geschreven — In den beginne — wat 'n pleonasme! — wat ken 't anders dan 't begin geweest zijn?

Gans:

. Heb je nog meer van die flauwe moppen? Hahaha! (*gelach der anderen*).

Mathijs:

. Krijgen we 't nou eindelijk te hooren? Nee, nee! Waarachtig, moeder de vrouw is op komst Denk 'r an dat 't Zondag is Moet 'k de voorzittershamer gaan hanteeren?

Stuifsand:

Hij heit wat vandaag dat 'm hindert — zeg 'k nog is! Nou, nog één slok — en los! (*lezend*) L. S. met 'n uitroep teeken. Het Bestuur der Rederijkerskamer „Shakespeare” heeft het genoeg u mee te deelen, dat naar aanleiding van het 12½-jarig bestaan der Kamer, op Zondagavond een buitengewone

Bartels:

.... Je heb den datum vergeten! Zondag,
23 December....

Stuifsand:

.... Dank je wel, penningmeester. — Zondag
23 December van 't jaar 5668 van de joodsche
tijdrekening!

Mees:

.... Stel je voor, dat we dat onzen leden te slikken
geven.... Hahaha! (*gelach*).

Stuifsand:

.... op Zondag, 23 Dec. a.s. een buitengewone
réunie in de Gehoorzaal plaats zal vinden. Opge-
voerd wordt „Het weesmeisje of het kind van
twee moeders”, groot sensatie-drama in vijf bedrij-
ven, gevolgd door „Jantje zet je petje af”, terwijl
de feestrede uitgesproken zal worden door den
voorzitter Mathijs de Sterke. Regie van Salomon
Stuifzand. Algemeene opkomst dringend ge-
wenscht. Na afloop bal....

Gans:

Dat laatste behoeft 'r niet bij — weten ze wel....

Stuifsand (*lezend*):

.... Veranderen doe ik geen letter meer.... „Het
Bestuur: M. de Sterke — Bartels, penningmeester
— ik secretaris en regisseur — Gans, tweede....”

Mathijs:

.... Ja, zoo kan 't.

Stuifsand (*lezend*):

.... P.S. Toegang op vertoon van diploma. Zij
die de loopende contributie nog niet voldaan heb-

ben, kunnen zulks alsnog ten huize van den penningmeester

Mees:

. . . . 't Eenige waar ik bezwaar tegen blijf maken — is tegen de keus Zoo'n gods-ellendige draak

Mathijs:

. . . . Ho! Ho! Daar kan 'k de discussies niet opnieuw voor openen We kunnen onze kafferleden geen Ibsen voorzetten als de laatste maal, toen ze 'r hardop bij begonnen te geeuwen en te schuifelen — Shakespeare al net zoo min Nee! Zank nou niet, Mees!

Mees:

Als onze vereeniging „Shakespeare” heet, dienen we den naam Shakespeare op te houden

Stuifsand (*droog*):

. . . . Die zal zonder ons z'n naam toch wel houden

Mees:

. . . . Goed — dat spreek 'k niet tegen

Mathijs:

. . . . Niemand verdere aanmerkingen op de circulaire? (*op de tafel kloppend*) Aangenomen!

Bartels:

. . . . Wat haast jij toch, Mathijs!

Mathijs:

. . . . Menschen, we zijn vanmorgen om tien begonnen — 'r komt geen end an, als 'k telkens wéér laat beginnen!

Stuifsand:

....Ja — en mijn tijd wordt 't ook, al zit 'k niet op zülke heete kolen as hij.... Alleen: zullen we de pers uitnoodigen?

Mees:

....Pers voor 't weesmeissie en „Jantje zet je petje af”....?

Bartels:

....Nou dat hoef je niet met zoo'n verwondering te roepen.... (*Sonja begint voorzichtig rond de tafel te ruimen*)'k Geloof dat Jansen in z'n rol gezien mag worden — en mijn vrouw? Doet 'n beroeps-actrice 't 'r na?

Gans:

....Geen pers! Geen pers! Ze stoppen de vertooning òf tusschen inbraken — òf ze maken je belachelijk, zoo als de laatste keer, toen ze over Stuifsand z'n dikke tong met de grootste moedwil gevallen zijn....

Stuifsand:

....Asof ik dat in de eerste plaats helpen kan — asof 't niet dubbel en dwars in me rol voorgeschreven stond! Most ik de Shylock flatteeren?.... Laten ze over me tong vallen! Me tong ken tegen 'n stootje, ken tegen twee stootjes! Laten we de pers voor de propaganda van de vereeniging vrijbiljetten zenden.... Voor mijn part vallen ze d'r allemaal over, hahaha!

Gans:

Nou, voorzitter?.... Doe jij vandaag niet mee? Bij mij had je 't hoogste woord!.... Scheelt 'm wat, juffrouw Sonja?

Sonja:

Of je wat scheelt, vadertje?

Mathijs:

....Nee, niemendal. 't Lijkt me alleen wat erg benauwd, menschen! We hebben gedampt of 't hier 'n koffiebranderij is, hahaha!.... Zoo, als de afdeeling kunst de deur uit is, Son, gaat 't raam open, hahaha!.... Ja, 'k had me gedachten even twee minuten vacantie gegeven.... Zijn we klaar?

Gans:

....Nou vraag 'k jullie, heeren! Da's me 't voorzittertje wel!.... We redeneerden 'r over of we de pers zullen vragen. Stuif is 'r niet tegen....

Bartels:

Ik ook niet.

Mees:

Tegen. Beslist tegen. We hebben kankeraars genoeg onder de eigen leden!

Gans:

Ik ook tegen, tegen. Die laatste recensie in de Oprechte Noordwijker, met z'n grapje dat 't wetboek van Strafrecht veranderd moet worden, om zulke moorden tegen te gaan, dee de deur dicht.... 'k Heb den volgenden dag dadelijk de annonces van mijn zaak ingetrokken!....

Mathijs:

....Moet ik m'n voortreffelijke feestrede, waarop 'k nou al zwoeg — waar, Sonja: zwoegen wij 'r op....?

Sonja:

....Onze bovenbuurman heeft vannacht tweemaal tegen 't plafond geklopt, hahaha!

Mathijs:

Ja, die brave Naphtalicus kon 'r niet bij werken, hahaha! — moet ik dat opus, als 'n echtscheidingsdrama of 'n aanranding van de goede zeden, achter gesloten deuren opdreunen? Is 'n rederijderskamer — is „Shakespeare” zaliger nagedachtenis, 'n kunstinstelling die in 't duister wroet?

Zijn wij 'n college van burgemeester en wethouders, 'n verkiezings-comité van pastoors, 'n bestuur van werkstakers, 'n politiek onder-onsje, 'n societeit van geestenbezweerders, dat we 'n presidentale, van geest tintelende koperen-bruiloftspeech onder de stoelen en banken, van onze naar cake-walk en polka verlangende leden, moeten steken? Eer pleeg ik hari-kari! Daar hebben mijn dochter en ik, ik en mijn dochter niet voor gezweet! (*algemeen gelach*).

Stuifsand:

Goddank — hij is weer de ouwe! Dus jij ook voor toelating van de pers bij ons bleeke weesmeissie?

Mathijs:

Natuurlijk. We moeten 'r aan wennen. Bij beroepsspelers redt 't spel 't stuk — bij rederijders redt 't stuk 't spel. Daar tornen wij aan. En inderdaad Shakespeare en Ibsen hebben de laatste keeren in hun graven gewenteld! En als ze 't niet hebben gedaan, als ze zich te dier plaatsen niet de haren uit de hoofden getrokken hebben, als ze vriend Stuif geen idealen Shylock voor 'n première-publiek van doofstommen

Stuifsand (*lachend*):

. . . . Wat leg ik jóú in de weg!

Mat h i j s:

.... En de Nora van jouw vrouw geen uitgezochte moeder voor 't Burgerweeshuis vonden....

Bartels (*druk-lacherig*):

.... Doe jij 't 'r na?

Mat h i j s:

.... Morgen, vanmiddag nog, hahaha! De fout van collega Ibsen is — nog door niet één criticus opgelet! — dat in elk goed en degelijk huwelijk de man, de man de Nora is — de man zich moet vrijmaken — de man in 't slotbedrijf heen moet gaan, om ménsch te worden! Ik ben 'n Nora, zonder moed — jij ben 'n Nora — en jij — en jij — we missen tot zelfs de fut, de courage, om 'n uur later thuis te komen, zonder léúgens, heeren! De leugen in 't huwelijk — 't gemis aan menschenwáárde in 't huwelijk!

Stuifsa nd:

.... Dat moet je Zondag in je feestrede zeggen, hahaha! (*algemeen gelach — en plotseling stilte door 't binnenkomen van Moeder en Grootva*).

Tweede Tooneel

DE VORIGEN, MOEDER, GROOTVA

Grootva (*met kerkboek in de hand*):

Dag heeren.... Dag heeren! Koud, hè!.... 't Is hier beter as buiten....

Mat h i j s:

Wat's dat nou?.... Ga je weer weg, Anna Marie enzoovoort? (*Moeder blijft even stug-vijandelijk met het kerkboek in de hand staan, gaat den winkel in*).

Sonja:

.... Moeke! Moeke! Mal mensch! Mal mensch! (*loopt haar in den winkel na — terwijl Grootva z'n jas losknoopend door rechte deur heengaat*).

Derde Tooneel

MATHIJS, GANS, STUIFSAND, BARTELS,
MEES, later SONJA

Stuifsand (*na een uitgesponnen stilte van mekaar aankijken, pijpen uitkloppen, glazen ledigen, en op de horloges kijken*):

.... De stilte van 'n sanatorium

Mathijs:

Ja. Als ze zoo koest bij m'n feestrede blijven (*nog een stilte. Sonja keert terug, schudt 't hoofd, wijst met een vinger dat Moeder omhoog is gegaan*). Niemand meer 't woord? Niemand? Ik allerminst Dan bedank ik de heeren voor hun aanwezigheid. (*slaat met de hand op tafel*).

Stuifsand:

.... Heb 'k niemendal vergeten? Niks verloren? Nee. Enkel me tong waarover de pers struikelde Nou voorzitter, hartelijk bedankt. Ook ik word thuis gewacht.

Sonja:

.... Zal ik de jassen en hoeden uit 't magazijn halen?

Bartels:

Wel nee, juffrouw!

Mathijs:

Nemen jullie geen verkeerde kledingstukken uit de vestiaire mee. . . . Dus tot Dinsdag bij de generale repetitie (*snel tot Sonja*). . . . De aschboel vlug! (*af in winkel*).

Vierde Tooneel

SONJA, GROOTVA

Grootva (*uit rechtsche deur, gaat naar kachel om zich de handen te warmen*):

. . . . Me voeten vallen haast af (*staat bij kachel te dribbelen*) En nou heb 'k nog 'n lekkere warme stoof in de kerk gehad. . . . Ken je begrijpen hoe koud 't is! (*een paar klokken slaan half — hij volgt de geluiden kinderlijk-blij, zich telkens met elken slag omdraaiend*). Ja! — Ja! — Goed! — Uitstekend! Jammer, ze doen 't maar met d'r vieren. . . . Met de halve slag is 't zoo moeilijk, zoo schrikkelijk moeilijk! (*zij schuift 't raam op*) Wat begin je? Ik sta van kou te dansen — en jij. . . .

Sonja:

. . . . Dans één oogenblikje wat harder, grootva — je kan de rook gewoon snijden! (*tot Stuifsand*) Toch nog wat vergeten?

Stuifsand (*een oude paraplu uit den erkerhoek grijpend*):

Denk je dat 'k je dat historisch exemplaar schenk? Eer 't onweer hier van de lucht is, hahaha — hebben wij buiten sneeuw te pakken! (*tot Mathijs die in den winkel roept*). Ik kom! Dag!

Sonja:

Hij heeft gelijk. Maar weer 'ns sneeuw.

Grootva:

Toe nou — 't trekt zoo!

Sonja:

Daar. (*pratend zonder zich om te keeren*) Hé!
Hé! Dat zie 'k voor 't eerst

Grootva:

. . . . Voorzichtig! Voorzichtig voor me gereedschap! Wat valt 'r dan te zien?

Sonja:

'r Liggen palen op de binnenplaats Hé! En de dakpannen zijn d'r af

Grootva:

. . . . Wat zou dat? — D'r komt geen hette van die kachel

Sonja:

. . . . Wat 't zou? Dan beginnen ze morgen verder te sloopen, heb je binnen 't verreljaar andere — en wat voor andere burens, grootva

Grootva:

. . . . Al de burens zijn mijn welkom

Sonja:

Mij niet. (*bij geluid der voetstappen*) Vadertje, de Zon begint de dakpannen van de overzij op te eten O, ben jij 't? En in je bloote hoofd?

Vijfde Tooneel

GROOTVA, SONJA, MARGO

Margo (*kreupel — vijftien jaar — sterk-ontwikkelde gelaatsjukken — voortdurend-open mond en lachtrek*):

Dag!... Dag Santje... Dag meneer... (*trap-treden tellend*) ...Eene... Tweeje... Drieje... Heb 'k 't goed onthouden?

Sonja (*over gordijntjes kijkend*):

...O, ben je met Nap naar benejen gekomen?... (*in deuropening*)Kom je niet binnen? En moeke? Is moeke nog boven?... (*Stem Naph-talie: „Ja”*)Ach, ach! Zal 'k 'r maar weer 'ns moeten halen! Dat wordt weer gezellig vandaag! (*af*).

Zesde Tooneel

GROOTVA, MARGO

Grootva:

Was jij ook in de kerk? (*zij knikt idioterig*) Heitie nie mooi gesproken, hè?... Hè?... (*zij knikt*)En zoo an een stuk door, hè?... (*zij knikt*)Boven alles wel?

Margo:

....'t Sneeuwt — heusch. (*een klok slaat half*).

Grootva (*tot klok*):

Te laat! Heel end over je tijd! (*den slinger kortend*)Zoo. Daar was de doktor al! (*bij werkbank*) En wil je d'r is hooren, Margootje? Heb 'k gister gerippereerd.... Was de veer van gesprongen.... De veer da's 't hart, 't hart.... Rrrrrr!.... Nou luisteren! (*speeldoos zet haar wijsje in*)Tada-dadadàààà.... (*zingt de woorden mee*).

Margo (*de trap opstompelend*):

....Eene, tweeje, drieje.... (*bij de doos*)... ..Hè.... Hè!.... Dat doe jij.... Dat doe

jij. . . . Dat doet — dat doet hij niet — dat doet hij niet. . . .

Grootva:

Hèhèhè! Ik hou me handen ommers hier!

Margo:

Hè! . . . (*onnoozel-lachend*) . . . Hè! . . . (*bukt zich om onder de vensterbank te kijken*) . . . Hè! . . . (*bukt zich angstig terzij*) . . . Hè! . . .

Zevende Tooneel

DE VORIGEN, MATHIJS, NAPHTALIE

Mathijs:

. . . . Ja, ik sta voor je klaar, jongen — zoo ernstig als je maar wil — maar vader met z'n speeldoos. . . . Vader, asjeblief, asjeblief! Dat deuntje hoor 'k nou al volle vier en twintig uur. . . . Als je d'r zoo'n schik in heb, laat 'm dan in de keuken verder afloopen — wij hebben wat te praten!

Grootva:

. . . . Nou dan gaan wij saampjes, hè Margootje? (*neemt de speeldoos mee*).

Margo (*hem volgend*):

. . . Hè! Hè! Nou doe jij 't toch wel. . . . (*trap af*) Eene, tweeje, drieje. . . . Mag 'k 'm ook is, hè Mag 'k 'm ook is. . . . (*af met Grootva*).

Achtste Tooneel

MATHIJS, NAPHTALIE

Naphalie (*z'n bril drogend*):

. . . . Heeft gister weer 'n toeval gehad, bijna 'n

vol uur. De stakker, de stumper Hoe heeft God geen meelij met zulke schepsels! Steekt u licht op?

Mathijs:

Ja, jongen. 'k Ben niet van plan m'n Zondag met die lekkere sneeuwlucht te blijven verkniesen Da's een van de ongeriefelijkheden sinds de opstanding hiernaast! Den heelen dag bijna, roept de kamer Goethe's sterfwoord: „meer licht”. Maar bij die eene vlam zullen we 't laten, om niet „meer sticht” van zekere lippen in ontvangst te nemen. Ga zitten. Je wou ernstig

Naphtalie:

Ik loop liever. 'k Zit meer dan me lief is

Mathijs:

. . . . Naphtalicus, schoolmeester, je mag je wel 'ns aan je polsen verschoonen, jongen — je kan haast op jouw manschetten met krijgt notities maken, hahaha!

Naphtalie:

Dank u. (*draait ze om*) Da's voor de zuinigheid (*aarzelend — kippig over den bril heenstarend*) Maar Maar da's niet de manier, meneer, om 'n ernstig gesprek in te leiden Men heeft aan u zoo zelden houvast

Mathijs:

'k Wou dat ik 't an m'zèlf had 'k Glibber door m'n eigen vingers of ze door de bakolie gehaald zijn, hahaha! Naphtalicus, doe me 't uitgezocht genoeg en kijk me niet zoo óver je brillen glazen heen aan. Dan krijg je zoo'n zeldzame gelijkenis — imitatio — met een van m'n onhebbelijkste klanten van de creditzijde van gindsche boe-

kerij! Een van twee: gebruik je bril rechtstandig
— of grits 'm van je neus. . . .

Naphthalie (*ernstig*):

. . . . Ze is snikkend boven gekomen.

Mathijs:

Wie?

Naphthalie:

Uw vrouw natuurlijk.

Mathijs:

Mijn vrouw? Ben je op m'n vrouw ook zoo'n
beetje. . . .

Naphthalie:

Neen, meneer — ik ben op niemand zoo'n beetje...

Mathijs:

Nee? Kijk eens aan, jongen — nee, door —
dóór je glazen — wat duivel, dat merk 'k nou
pas: jij zit achter je bril als zoo'n juffrouw op 'n
hofje, bij 'r poes en 'r traktaatje, achter 'r hor-
ren. . . . Nee, niet boos worden, jongen! . . .
Durf jij — durf jij 'n eed doen op 't laatste wat je
beweerde?

Naphthalie:

Ik heb niets beweerd, hoef dus geen eed te doen
— en u hoeft nog minder te onderstellen. . . .

Mathijs:

Ik onderstel niets. Ik zie, ik zie wat jij niet ziet —
wat zie je dan? Ja, wàt zie ik dan, hahaha!

Naphthalie:

'n Onderwijzer, die 't langzaam aan probeeren
wil, 'n graad te halen, steekt z'n hoofd onder de
pomp, als-ie tegen z'n wil aan dingen denkt, die
buiten z'n bereik liggen. . . .

Mathijs (*hem hartelijk de hand toestekend*):

.... Daar respecteer ik je dubbel om....

Naphthalie:

.... Mijn tijd om te spreken is nog niet gekomen, zal misschien nooit komen, meneer....

Mathijs:

Nooit?.... Beschik je nou al over de eeuwigheid?

Naphthalie (*zacht*):

Ik hóú van Sonja — heb 'r de flauwste toespelingen over vermeden — zij gist 't — ik gis 't — we zullen wel blijven gissen.... Ik draag aan moeder af, en die stakker van 'n Go zal wel voor onafzienbare jaren 'n lastpost (*zich onderbrekend*) — Dat spijt me — 't woord viel me uit m'n mond — 'k hou van 't schaap, dat zoo buiten alles, waar wij plezier in vinden, staat.... U heeft 'r over gepraat, meneer — niet ik....

Mathijs:

Je wou me toch ernstig — ernstig — toen had 'k mijn gedachten, hè?

Naphthalie:

.... Nee, meneer — ik praat niet voor 'k praten mag.... Ik had, als u 'r niet over gepicqueerd is, meelij met uw vróúw, omdat ze daar weer zoo zielig bij ons begon te snikken....

Mathijs:

.... In de oogen van m'n vrouw, jongenlief, schijn ik 'n soort treurspel of pakkend melodrama te zijn. Bij elk bedrijf natte zakdoeken en tranen....

Naphthalie:

.... Moeder is de laatste dagen ook bijzonder ont-

stemd (*bij schamper gebaar van Mathijs*)
. . . . Nee, meneer — ik wou 't nu eens zonder die
telkens van 't àpropos afleidende interrupties

Mathijs:

. . . . Goed schoolmeester — hou voet bij stuk!

Naphtalie:

. . . . Ik heb u tot dit uur toe verdedigd

Mathijs:

. . . . In de bres van de barrikades!

Naphtalie (*voor 't eerst warm-loopend*):

. . . Verdedigd ook terwijl 'k dikwijls twijfelde . . .

Mathijs:

. . . . Waaraan?

Naphtalie:

. . . . Aan — aan — om geen hard woord te ge-
bruiken — aan uw verantwoordelijkheidsgevoel . . .

Mathijs:

Als 'k niet overtuigd was, Naphtalicus, van jouw
eerlijke vriendschap voor mezelf en van je gene-
genheid

Naphtalie:

. . . . Laat u dat rusten!

Mathijs:

Dan zou 'k je dat laatste schoolmeesterswoord
sterker kwalijk nemen dan jij kan vermoeden

Naphtalie:

U mag 't kwalijk nemen, meneer, — 'k neem d'r
niets van terug: u dóét onverantwoordelijk!

Mathijs:

Dat is tweemaal, jongen — en tweemaal hoort bij

voorkeur niemand 'n vergissing. . . . (*bij gebaar van interruptie — vinniger*) 'n ergerlijkdomme vergissing dan!

Naphtalie:

. . . . Toen u bij moeder leende. . . .

Mathijs (*schamper*):

. . . . Ah! Op die verwijten wachtte 'k!

Naphtalie (*driftig*):

. . . . Ik dènk aan geen verwijten, meneer — dat zou 'n lafheid zijn! — 'k wou juist zeggen, dat toen u bij moeder leende, ik, ik, met hart en ziel voorspraak was, om de paar ongelukkige spaarduiten, die ons niet armer maken en u niet uit de zorg hielpen, van de Rijkspostspaarbank te halen! Nee, nou we eenmaal ernstig geworden zijn — laten we nu ernstig blijven. . . .

Mathijs:

. . . . Zal me buitengewoon moeilijk vallen, Napje!

Naphtalie:

Ik heb u al die maanden van tegenslag om uw prachtig humeur bewonderd — 't was telkens 'n verkwikking voor me hier te komen — 'k heb in m'n jeugd — m'n jeugd godbeter — met 'n vader die dronk en 'n zusje met epileptische toevallen en zelden heelemaal helder van hoofd — niet tè veel vroolijkheid om me heen gehoord — maar — maar — op 't moment is 't geen prachtig humeur meer, montert u niet meer op, maakt u integendeel, integendeel. . . .

Mathijs:

. . . . Integendeel zei Ibsen op z'n sterfbed. . . .

Naphtalie:

.... Ach, laat 'k maar verder zwijgen 't Stuit alles op uw glimlachen, uw opmerkingen af (*staat uit den stoel waarin-ie is gaan zitten, op*) Neem 't me niet kwalijk, meneer, dat 'k me met dingen wou bemoeien, die me goed-beschouwd minder direct aangaan (*naar deur*).

Mathijs:

Nòg dommer, Naphtalicus jongen! Ja, blijf daar maar staan, als 't je liever is! Jij moet — en accepteer dat als één les van mijn kant, schoolmeester, brave, beste schoolmeester, nooit 'n mensch aan den buitenkant, aan de zij van de komedianterij bekijken Je sprak van 't drinken van je vader, jongen — je vader, die 'k door en door, ook aan den binnenkant gekend heb — je heb meer dan eens met zekere minachting van 'm gesproken Verkeerd! 'r Glad naast! Vooral daarom, omdat 'n dooie zoo heilig in z'n zwijgen is, jongen Als-ie dronk, meer dan „schandelijk” dronk, zooals mèn, de plappergrage mèn zei en zegt, dan was 't omdat-ie zorg, zorg, zorg had. 'r Zijn menschen met zorg en menschen met verdriet, jongen. De een raakt aan den drank, 'n tweede wil zich voor z'n kop schieten, zooals mijn vader 't wou en haast gedaan had, toen z'n zaak van uurwerken, voor 'n kwart eeuw failliet ging — 'n derde kniest en knaagt, uur in, uur uit (*naar boven kijkend*) we hoeven niet ver te zoeken! — 'n vierde verdoet z'n tijd met bidden en wijwater, zich van God 'n voorstelling makend als van iemand, die met z'n volle attentie bij de grutterigste gevalletjes is. Ze hebben àllemaal zorg

of verdriet, zoeken 't in de remedies drinken, dood, klagen, huilen, bidden — torn niet aan *mijn* middel, *mijn* misschien buitenissig middel — om over alles weg te lachen — eenvoudig te lachen. . . . Toen 'k, vóór 't faillissement van mijn ouwen heer, als student in de godgeleerdheid, ha!, in m'n vaart naar den kansel gestuit werd, geloofde 'k in 't. . . . „Leer te lijden zonder klagen” — Dat heb 'k voor m'n levensgemak omgedraaid in 't „Leer te klagen zònder — zònder lijden” Onverwoestbaar zijn, onverwoestbaar blijven, als 'n *rijk* man door 't leven gaan. . . . En dat heb 'k 'r bij Son, God zij geprezen, even onverwoestbaar in gekregen. . . . Hahaha, die eene manchet moet je nog verschoonen. . . . heb je in den rouw gelaten!

Naphtalie (*aan tafel neerzittend*):

. . . . Dank u. Dank u voor uw uiteenzetting. Maar — maar — als 't spaak loopt?

Mathijs:

Als? Als? 't Lóópt spaak en hóé spaak!

Hahaha, twijfel jij daar an?

Naphtalie:

Nee lach u dáár niet bij — dat doet me waarachtig pijn. . . .

Mathijs:

. . . . Als de spaaklooperij voorbij is — daar sloopen ze al, jongen — binnen 'n paar weken zitten we 'r tusschen in — in 't Warenhuis met z'n kapitaal, z'n kapotmakende prijzen, z'n licht — binnen 'n paar weken — weken — mogelijk dagen, hangt de strop om m'n nek, maar 'k zal 'n gehangene zijn met 'n lach, waarop niet één Philister vat zal hebben — niet één! — als de executie

voorbij is, hoop 'k nog gezond te leven, te werken, 'n pijpje te stoppen Ook 'n pijp? Sigaren verzuim 'k wel 'ns te koopen

Naphtalie:

Dank u

Mathijs:

. . . . Nou jij! Je wou m'n verantwoordelijksgevoel 'n pak slaag geven

Naphtalie:

. . . . Uw vrouw snikte omdat ze op Zondagmorgen van de kerk thuis komend — en dat in deze dagen — de kamer als 'n herberg vond — háár woorden niet de mijne Toen dacht 'k — *ik* heb 't nog niet geleerd over alles te lachen, meneer — en misschien leer 'k 't nooit — toen dacht 'k: hoe kan z'n hoofd nù, terwijl-ie zich niet te redden weet, naar tooneel-geliefhebber staan

Mathijs:

Die bestuursvergadering was al voor 'n week uitgeschreven En 't is waarschijnlijk m'n laatste geweest, m'n afscheidsfuij 'n Voorzitter die over de kop gaat, kan „Shakespeare” niet gebruiken Of geloof jij dat de feestrede op a.s. Zondag buitengewoon succes zal hebben, als 't de Rechtbank behaagt (*tot Grootva, die binnenkomt*) Zoek je wat, vader?

Grootva (*terwijl Margo in de deur loert*):

. . . . Effen me schroevendraaier 't Mag wel niet op Zondag — maar hij blijft middenin steken — zeker 'n radje verschoven (*zoekt op erker-tafel*).

Naphtalie:

.... Blijf je hier, Go! (*zij knikt*) Moet je niet bij moeder?

Margo:

.... Nee. Waar bemoe jij je mee! Laat me nou gaan! (*smijt deur dicht*).

Mathijs:

Hahaha! Die amuseert zich best met den ouwen man.... Ja, ja — pech in zaken schijnt ook iets héréditaires! (*Grootva af*) Dat met hem, tóén, is 't laatste geweest dat m'n zieltje ondersteboven schopte — 'k kwam nog net bijtijds om 'm zoo'n gemeen-groot pistool uit z'n handen te trekken, toen ze voor 't huis meubeltje voor meubeltje gingen verkoopen.... Heeft 'm toch z'n nek gekost.... Drie jaar heb *ik* 't toen in de Oost geprobeerd — van de godgeleerdheid in de suiker — in me eentje op 'n plantage. Daar was je 's nachts ziek door de stilte — en overdag at je kip, kip zoo taai dat je om ze voor te snijden je hand en je voet tegelijk moest gebruiken (*bootst trek-kende beweging na*) En dáár, bij whiskey en soda, heb 'k voor 't eerst gelachen, me pijn hier gelachen, om de herinneringen van thuis. Hoe verder von honk, hoe scherper je ziet. Jullie moesten allemaal, allemaal: jij en (*omhoog wijzend*) zij, en de halve stad 'n poos op vakantie in de binnenlanden lucht happen — dan zouden jullie de dingen, op 'n afstand, eerst in 'r jùiste proporties taxeeren....

Naphtalie (*lachend*):

.... Leen u me 't reisgeld voor zoo'n zalig vacantietje!

Mathijs:

Gaat ook zonder reisgeld! Klim Zondag op den Stadstoren — en kijk 'n half uur naar benejen . . . Dan kom je 'n portie opgeruimder op de keien terug, jongen! (*gul oplachend*) . . . Hahaha! . . . Is 'r 'n dominee aan me verloren gegaan? . . . 'n Lachende dominee, hahaha? . . . Is 't niet volslagen jammer dat de financieele buiteling van me ouwen heer, me belette synodes bij te wonen? . . .

Naphthalie (*opstaand, terwijl Grootva weer 'n stuk gereedschap komt halen en Margo opnieuw in de deuopening wacht*):

. . . Ik zou graag, al was 't maar 'n klein deel, van zoo'n haast onbegrijpelijke opgeruimdheid willen overnemen . . . Maar de dag van morgen en overmorgen . . . Die geprotesteerde accepten . . .

Mathijs:

. . . Eén — één — niet overdrijven . . . En dat is nog 'n domheid van Sonja geweest — 'n gebrek aan inzicht van m'n procuratiehoudster — 'n verstandig, met z'n tijd meelevend, modern winkelier accepteert niet . . . Je hoort ten allen tijde 'n achterdeur open te laten, als de voordeur bezet is . . .

Naphthalie:

. . . Speelt u nou geen komedie? (*Grootva af*).

Mathijs:

. . . Dat hèb 'k gedaan in „Shakespeare” voor jaren — vóór 'k als praeses m'n struikrooversbaard liet staan — nee, Naphthalicus — 'k heb je eerlijk gebiecht — *ik* heb me niets te verwijten, niets. M'n buurman heeft me langzaam aan ge-roosterd, geplukt, gekeeld . . . De „Middenstand”

houdt vergaderingen, protestmeetings tegen hem en de andere Warenhuizen, die we te wachten hebben — ik protesteer nog niet de hoeveelheid van één onvertogen woord! Waartegen protesteeren? Protesteeren met holle woorden en moties tegen 'n Aandeelen-Maatschappij die met grooter kapitaal dan honderd eerbare winkeliers werkt? Keffen van 'n zenuwziek schoothondje bij de banden van 'n auto! We zijn tusschen twee buffers, twee walsen geraakt — 'n buffer van boven en een van benejen, wij middenstanders — hoe we piepen, praten, schelden, vechten: we raken 'r niet tusschen uit! (*interruptie afwerend*) Hou je mond! Bederf m'n monoloog niet! Kijk niet zoo luguber over die glimmende glazen! Heb ik m'n zaakje Mathijs de Sterke & co. — en gros, en détail — hahaha! de humbug, de schwindel — en gros komt 'r geen kip en en détail geen kuiken! — heb ik mijn firma Mathijs de Sterke (de Co. kun je cadeau krijgen!) — De Sterke — import, export, hahaha! — ja, jongen al lach je hoogstongepast: 't staat toch allemaal met dure vergulde letters op de winkelruit! — heb ik de firma verwaarloosd? Heb 'k mijn kapitaal-met-'n-uitroepsteeken door m'n keelgat gejaagd? Kon 'k met m'n handen als 'n scheepsroeper voor m'n mond op de schoongedwilde winkelstoep staan schetteren: komt binnen, boeren, burgers, buitenlui! — helpt me m'n belastingen, m'n gas, m'n zondagsche warme rollade, m'n hypotheekrente, m'n kerkegeld, m'n bus en m'n begrafenisfonds betalen! Kon 'k dat, schoolmeester? Adverteer 'k geen voorjaars- en najaars-uitverkoop tegen „aanzienlijk-verminderde” prijzen, terwijl ze èn in 't voorjaar, als m'n vrouw schoonmaakt, èn in

't najaar, als m'n vrouw nog 'ns schoonmaakt, m'n winkelruit met engros en détail, im- en export, voorbijkuieren, om d'r klandizie aan Jensen te geven, Jensen, die ze stuk voor stuk benejen, versta je me: benèjen mijn éigen inkoopsprijzen levert! Nee, nee, 'k ben 'r dadelijk — zitten blijven! Je zal meerekenen, Naphtalicus! Geen worteltrekking en geen logarythmen: eenvoudige vragen en antwoorden! Neem jij 't iemand kwalijk, als-ie in 'n trein verongelukt? Lach daar nou niet bij! Da's toch afgrijselijk! Nou?

Naphtalie:

. . . . Nee natuurlijk.

Mathijs:

. . . . En 'n schip dat in storm vergaat

Naphtalie:

. . . . Is overmacht

Mathijs:

. . . . Overmacht juist! Als de bliksem in m'n huis slaat — maar dat doet-ie helaas niet — de bliksem zoekt per se boomen enz., die niemand in den weg staan, en die bij niet één assurantiemaatschappij verzekerd zijn — als de bliksem in mijn voorraad speelgoed, poppen, klokken, galanterieën enzovoort — de heele inventaris ken 'k niet van buiten! — huishoudt, is 't opperste overmacht — mijnexplosies zijn force majeure — overstroomingen, orkanen, hoozen, aardbevingen — waarom (*gebaar naar uitbouw*) die geldkolos niet, die tien plagen van Egypte, die Baälpriester, dat laatste oordeel, die veelhoofdige Holofernes! Gister — goed zoo: lachen, jongen! — gister las jij de vrouwen met 'n stem die letterlijk in tranen

zwom, van 'n met man en de traditioneele muis vergane brik voor — en (*met de vingers metend*) zoo'n end staat faillissementen, 'n halve kolom, dertig centimeter faillissementen, in diezelfde krant keek je niet eens in.

Naphtalie:

Nee. Dat vind 'k geen lectuur voor de of liever voor déze huiskamer. . . .

Mathijs:

Prachtig! Hou die blijspelintonatie vast! Dat's jè intonatie, jongen! Over de dingen heen! Onverwoestbaar zijn!

Naphtalie:

. . . . Wou u zoo'n staat ook met tranen voorgelezen hebben?

Mathijs:

. . . . Is dat geen staat van dooien, gewonden, kinderen zonder toekomst? Heb jij binnen gekeken bij al die families, minder vergenoegd dan ik? Zoolang je enkel schulden, schulden heb — geen schuld. . . . mag je 's morgens zoo frisch als 'n leeuwerik opstaan en jézèlf liefhebben gelijk je naaste! Mij hangt geen geweld 'n blok aan 't been hahaha!

Naphtalie:

Ik hoop innig dat God u door de moeilijkheden heen zal helpen!

Mathijs:

Mij kan niets gebeuren!

Naphtalie:

In ieder geval: u neemt m'n belangstelling toch niet kwalijk? Als 'k indiskreet was. . . .

Mathijs:

Hahaha! Indiskreet! Indiskreet! Als 'k geen uitstel krijg van dien meneer met Sonja's accept, ben 'k binnen zooveel-maal vier-en-twintig uur onder de taktische leiding van 'n curator, krijgt de post opdracht alle voor me inkomende drukwerken, brieven en biljet-doux niet meer aan mij af te leveren — mag 'k misschien niet meer stemmen Ja, hoe zit dat? Hoe zit dat? Weet jij dat? Mag je stemmen terwijl je onder curateelee staat? (*Naphtalie haalt glimlachend de schouders op*) Weet jij dat niet? Wat weten jullie schoolfrikken dan wel? Nou doe 'k je toch 'n vraag van beteekenis, 'n vraag van staatkundige en burgerlijke rechten

Naphtalie:

. . . . Ik geloof dat

Mathijs:

. . . . Suscht! (*stapt haastig op stoel, draait gas uit*).
. . . . Ik hoor — ik hoor wat jij niet hoort — wat hoor je dan? Vóór dat de strijd weer ontbrandt! Liever twee oogen vol teeder verwijt in 't schemerdonker dan dezelve in 't licht! Waar licht is, is niet áltijd, niet per se vréugde. . . . (*winkelschel*) Ja, daar zijn ze. Zonderling, zonderling — voor ruim twintig jaar wou ze met den handschoen trouwen, toen ik nog in de Oóst bij de Javaantjes zat — vandaag is ze bereid zònder handschoen te scheiden (*tot Moeder*) Je ziet 'r met je gebedenboek als Ophelia uit „Nimf, dat uw gebeden mijn zonden mee herdenken!”

N e g e n d e T o o n e e l

D E V O R I G E N , M O E D E R , S O N J A

M o e d e r (*hoed en mantel afleggend*):

....De smerige tabakswalm hangt hier nog! De stal, de stal op Zondag! Vergaderen, vergaderen — de president zonder cent!

M a t h i j s :

Je moet meer vóór in den mond spreken — dat laatste heb 'k niet verstaan....

M o e d e r (*vinnig*):

De president zonder cent!

M a t h i j s :

Dank je. Wou me 'r extra van overtuigen, dat jij ook begint te rijmen! Goed voorbeeld doet goed volgen!

M o e d e r :

....'n Bestuursvergadering — bestuursvergadering in 'n huis vol deurwaardersexploten....

S o n j a :

....Nou Moeke!

M a t h i j s :

....Explotèn! Explotèn! Een van Sonja d'r onvoorzichtig accept en een van de belasting — da's nog geen huis vol, tenzij je 'r uit kieschheid en voorzorg voor m'n gezondheid 'n collectie buiten m'n optisch waarnemingsvermogen gesteld heb....

M o e d e r :

....Gister Zaterdag wou de belasting al beslag leggen, heb 'k moeten soebatten met leugens-van-m'n-man-niet-thuis, om morgen terug te komen...

Mathijs:

....Ja, dan zullen we morgen op stoelen met etiketten aan 'n tafel met 'n etiket moeten aanzitten.

Sonja (*sussend*):

Ga jij nou 'n straatje om, vadertje....

Mathijs (*bij de kachel kruipend*):

....Ik met m'n stukkende zolen — asjeblief: de tand des tijds heeft 'r volle manen in geknaagd — ik met die à jour gewerkte bottines in de sneeuw: weet je geen genoegelijker tijdpassseering te bedenken! (*tot Grootva, die met aflopende speeldoos binnenkomt*) Goddank! Concert! (*zingt mee*).

Tiende Tooneel

DE VORIGEN, GROOTVA, MARGO

Moeder:

Vader, hou op!

Grootva:

Hij zegt....

Mathijs (*zingend*):

....Je zou 'r bij kunnen dansen!

Moeder:

Vader hou op! Je ben nog lastiger dan 'n kind!

As je geen klokken heb, om spektakel mee te schoppen, verzin je wat nieuws! (*met nadruk*)

Vader hou op! Nou — dan ga ik in de keuken.

En da's me Zondag. (*af*).

Grootva:

Ik ken 'm toch niet een-twee-drie stop zetten, om de veer te breken....

Naphtalie:

Kom Go — bij eenen — moeder wacht.

Margo:

Nee. Mot ik weg, meneer?

Mathijs:

Voor mij? . . . Hoe meer ziel hoe meer vreugd . . .

Ah! Welkom Dorothea!

Elfde Tooneel

DE VORIGEN, DOORTJE

Doortje (*nerveus*):

. . . . Gaan jullie naar boven!

Naphtalie:

. . . . Ik verzoek 't 'r net

Margo (*drenzend*):

Nee hoor! As hij nou toch voor mijn op dat ding speelt

Doortje:

. . . . Naar boven, Gootje, kind Ik heb wat te praten (*tot Naphtalie*) Jij moet 'r bij blijven!

Margo:

. . . . Ik alleen na boven, nee! (*begint te huilen*).

Doortje:

. . . . Win je nou niet op, Gootje. Je weet dat je dat voor de dokter niet mag

Margo:

. . . . Laat hij dan mee gaan

Moeder (*uit de keuken terug*):

. . . . Ja, dan zijn we meteen z'n concert kwijt

Grootva:

. . . . As je me hoed geeft en me bouffant!

Sonja:

Hahaha! Haal ik wel voor je. . . .

Margo:

Mag ik 'm dan dragen?

Grootva:

As je over de trap heen ben. . . . *(tot Sonja)* Dank je. . . . Ja, Go — wij maggen d'r niet bij zijn — geheimen van de staat. . . .

Margo:

. . . . Eene, tweeje, drie Geef 'm dan

Hé! *(neemt speeldoos over)* Krijg ik d'r zoo een, moe? Moe! Moe!

Doortje:

Ja, Ja! As je nou opschiet! *(Grootva en Go af)*.

Twaalfde Tooneel

MATHIJS, MOEDER, SONJA, DOORTJE,
NAPHTALIE

Mathijs:

Naar je gezicht te oordeelen, Dorothea, broeit 'r iets. . . . *(stopt op z'n stoel bij haard 'n versche pijp)*.

Doortje:

Dat doet 't. Je slaat de spijker op z'n kop. 'k Had daar moeite me voor 't kind en je vader in te houden! Asjeblief! *(geeft papier aan Moeder)* Daarnet per abuis in de bus van 't bovenhuis gestoken. . . . Ik, zonder bril, trek 'm open! — Voor jullie. . . . En 'k hoef geen excuus te maken voor me kippige oogen. . . . Opzet is 't niet geweest — daar ken je me voor. . . . *(tot Moeder)*

....Nou?Nou? Had 'k 't recht 't te weten? Nou?

Mathijs:

....Mag ik 'r niet van mee-profiteeren?

Sonja (*die over Moeder's schouder mee heeft gelezen*):

....'n Brief van Plas, vadertje....

Mathijs:

Van Plas! (*ontstemd*)Zag jij niet aan 't couvert, dat 't 'n brief voor mij was.... (*hem uit Moeder's handen wegnemend*)'n privé brief!....

Doortje:

...Dat zag 'k eerst toen-ie eenmaal open was!... Maar spijt heb 'k 'r niet van.... 't Is schande, schande! Most je daarvoor onze laatste centen?...

Naphthalie:

....Moeder!

Moeder:

Je hoeft je eigen moeder niet af te vallen, Naphthalie — ik vind geen woorden! (*tot Sonja*) Wist jij dat? (*zij knikt luchtig*)Over de vijfhonderd gulden met speculeeren verloren — met speculeeren.... En 'r mijn buiten gehouden....

Naphthalie:

Met speculeeren? Heeft u....

Mathijs:

Ja, da's me eenige misdaad van de laatste kwarteeuw geweest — 'n domheid — 'k erken 't....

Moeder:

....Dat erkent-ie, goddank — nou hebben we

over de vijfihonderd gulden terug — vijfihonderd gulden, terwijl we ons toch al niet konden roeren — vijfihonderd gulden weggesmeten, waar ze de deur met kleinigheden platliepen (*heftig*)
. . . . Jij, jij heb ons aan de bedelstaf gebracht — jij met je telefoon — je tooneelvereeniging — je plezier in alles behalve in je zaak

Mathijs (*mat*):

. . . . Die vijfihonderd gulden hadden ons niet kunnen redden — misschien wel tijdelijk als 't gelukt was

Moeder:

. . . . Wat lukt jou wel? Wat is jou ooit gelukt!

Sonja:

. . . . Moeke, ga nou niet zoo te keer — ik ben de oorzaak

Doortje:

. . . . Jij?

Sonja:

. . . . Ik bracht vader op 't idee. . . . Iedereen doet 't — waarom zouden wij 't ook niet 'ns probeeren? En net twee dagen nadat we 't durfden — ging de markt met 'n knal

Mathijs:

. . . . Ik ga toch maar 'n straatje om Jullie kunt 't nou wel verder zonder mij af (*trekt bottines uit*).

Moeder:

. . . . Ik had 't moeten weten! Ik had 'r de lucht van moeten krijgen! (*fel*) Ga jij

maar je straatje om, trek je d'r maar weer niks van an

Mathijs (*mat*):

Maak niet zoo'n misbaar, Anna Daarmee maak je dat ééne, enkel dat ééne, waarin jij gelijk heb, niet ongedaan. En sta jij ook niet als 'n scherprechter, Door Zij en ik hebben 't niet voor ons genoeg verzwegen 'n Beestje in den nood bijt — ik heb 'n slag willen slaan Als 'k 't niet gedaan had, waren we even ver Zoo — dat van Plas in de eene en 't exploot in de andere — dat spaart nieuwe zolen, hahaha!

Moeder:

. . . . Man, je ben niet toerekenbaar!

Mathijs:

. . . . Dat lijkt zoo.

Moeder:

Je kans met Jensen heb je ook verspeeld

Mathijs:

. . . . Dat was geen kans

Moeder:

. . . . Hij dee je toch 'n voorstel!

Mathijs:

. . . . Goeien dag. Achter m'n rug heb je beter gelegenheid m'n karakter te ontleden (*zich omkeerende*) Ik heb jou niet opgelicht, Door. Ik dacht 't nog zoo lang te kunnen rekken tot je 't bedrag met de huur kon verrekenen. En dat hoop 'k nog. Goeien dag. Ik ga m'n man van 't accept opzoeken. Die zal nou wel uit de kerk thuis zijn. En allicht heeft-ie daar wat christelijken zin, wat christelijke menselijkheid en wat christelijk ge-

duld van meegebracht. En laten jullie je hoofdjes niet hangen. We eten tenminste vandaag nog warme rollade

Moeder:

. . . . Daar zal je alvast na kunnen fluiten!

Mathijs:

Dan zal ik daar naar fluiten

Moeder (*heftig tegen Sonja, die in lachbui schiet*):

Schei uit met je lachen! Schei uit!

Mathijs:

Schei niet uit, Son! Hou 'r den moed in, meid! Al raken we op 'n zolderkamer vier-hoog, al valt 'r niks meer te bikken — wij twee lachen, zonder om te kijken!

Sonja:

Natuurlijk, vadertje Zoolang we heerlijk gezond zijn

Mathijs:

. . . . Lachen we de stomme zorgen van ons sterfelijks hulsel, hahaha! 't Is zoo'n genot te leven, menschen! Als 't behoorlijk blijft sneeuwen, wachten we morgen den belastingbeul met sneeuwballen en elken deurwaarder, die onze deur wil waarden, kogelen we de exploten uit z'n handen! Nou lacht Dorothea tenminste weer en Nap is z'n begrafenisgezicht kwijt — als jij nou ook nog je zoutzuilhouding van Lot bij 't vuur en de zwavel van Gomorrha laat schieten, Anna Maria Enzoovoort, ga 'k met meer moed naar den man die me duizend en een nacht wakker gezweet heeft Blijf je zoutzuil? Dag! (*fluitend naar de deur*).

Moeder:

Dat fluit!

Mathijs:

Naar de warme rollade waarvan 'k gespeend blijf!

Dag. (*af*).

Dertiende Tooneel

MOEDER, SONJA, DOORTJE, NAPHTALIE

Doortje:

Waarachtig — ik kan nooit langer dan twee minuten boos op 'm blijven Precies 'n kind, 'n groot kind

Sonja:

'n Kind? 'n Engel Wat doe je, moeke?

Moeder:

. . . . Telefeeren — dat zie je toch!

Sonja:

Met wie — met wie?

Moeder:

. . . . Nou wil ik me 'r is mee bemoeien 199
— ja, 199!

Sonja:

. . . . Met — met „De opgaande Zon” !

Moeder:

Jullie twee nog langer te laten scharrelen, jullie twee de laatste kans te laten wegsnijten — terwijl 'r geen cent in huis is — terwijl 'r geen rooie duit in huis is — jullie twee (*ophoudend bij Sonja's gelach*) Ik hoor niks met je krankzinnig gelach!

S o n j a:

....Mot je dat ook tweemaal in de telefoon
zeggen, moeke, dat 'r geen cent in huis is,
hahaha!....

M o e d e r:

....Suscht!Meneer Jensen?....

EINDE TWEEDE BEDRIJF

DERDE BEDRIJF

(Zelfde tooneelschikking als Eerste Bedrijf. Een vlam van de kroon brandt).

Eerste Tooneel

SONJA, NAPHTALIE

Sonja (*met brandende bureaulamp uit winkel, stelt haar op het bureau, blijft met de handen onder 't hoofd in 't licht kijken, terwijl Grootva met den rug naar haar toe voor kachel slaapt. Van boven klinkt harmonium. Winkelschel. Zij schrikt verheugd op, loopt magazijn in, keert door Naphthalie gevolgd terug*):

.... Begrijp jij dat nou? Begrijp jij 't?
't Is toch al over achten, over achten Als 'k tenminste maar wist waar-ie uithangt

Naphthalie:

.... Is 'r nou één reden je ongerust te maken?

Sonja:

.... Duizend tegen een heeft Grootva 'm verkeerd door de telefoon verstaan Dat-ie ook net telefoneerde terwijl niemand anders hier was

Naphthalie:

.... Slaapt-ie?

Sonja (*nerveus*):

.... Ja, ja! Moeder ook! Hoe kunnen ze slapen terwijl ik me voel of 'r — of 'r iets gebeurd is; Dat heeft-ie nog nooit, nog nooit gedaan... Vlak voor etenstijd telefoneeren dat-ie

opgehouden wordt, dat we maar moeten gaan eten.... Ik heb geen brok door m'n keel kunnen krijgen....

Naphtalie:

.... Anders ben je toch niet zoo angstig....

Sonja:

.... Anders.... Anders.... Hoe kun je dat zeggen, Naphtalie.... Hebben we ooit zóó'n toestand beleefd.... 'k Heb daarstraks, net voor je binnenkwam naar Klein en naar Gans getelefoneerd.... Hebben 'm niet gezien.... Kwart over achten.... Om over eenen, waar je bij was is-ie de deur uitgegaan.... Waar moet-ie op Zondag heen? Waarom is-ie niet thuis komen eten?.... Natuurlijk heeft Krijns vierkant geweigerd 't accept — mijn schuld! — uit te stellen, nog eens uit te stellen, nog eens uit te stellen — en nou durft-ie misschien niet, ziet-ie tegen de herrie op.... Als-ie 'r niet binnen de vijf minuten is, zet 'k m'n hoed op, ga 'k 'm de heele stad door zoeken.... (telefoon) Dat zal.... (angstig starend) Nou dan!

Naphtalie (voor toestel):

.... Ja?.... Hoe kon u dat in 's hemelsnaam doen!.... Ik.... Naphtalie....

Sonja (hem de gehoorbuis afnemend):

.... Ben jij 't? Domineetje, wat vreeselijk, afschuwelijk, onaardig!.... Nee, probeer nou geen grapjes!.... Ik ben boos, hoor je?.... Ik ben vreeselijk boos! 'k Dacht waarachtig dat je ongesteld was geworden!... Haast je dan!... Dag, domineetje, dag schat! (schelt af).

Naphthalie:

Had 'k gelijk?

Sonja (*in stoel bij bureau, ernstig*):

Nee.

Naphthalie:

. . . . Had 'k geen gelijk?

Sonja:

Nee. 'k Ben nog net zoo gejaagd.

Naphthalie:

. . . . Net zoo?

Sonja:

Ik geloof 'm niet.

Naphthalie:

Nou snap ik 'r geen jota meer van.

Sonja:

Ik ook niet.

Naphthalie:

Geloof je niet dat-ie 'n loop is wezen doen?

Sonja:

. . . . Dat geloof jij net zoo min. . . . Van half drie tot acht — om drie was-ie bij Krijns — blijf je niet in de sneeuw — en zoo'n end buiten de stad. . . . (*laat hoofd in handen zakken*).

Naphthalie (*kijkt haar schuw aan, neemt den bril, wrijft dien, haar opnieuw verlegen aankijkend*):

Kom je. . . . kom jij nog boven? (*gaat naar erker*).

Sonja (*zich bedwingend*):

. . . . Heb je zoo'n haast?

Naphtalie:

Ik dacht dat je — dat je

Sonja:

. . . . Dat 'k

Naphtalie:

. . . . Dat je huilde — liever alleen wou zijn

Sonja (*glimlachend*):

Nee.

Naphtalie:

Dan heb 'k me vergist

Sonja:

Dat heb je je (*stilte harmonium houdt op*) Zoo. Nou hoor je de stilte tenminste weer. Dat ding op Zondagavond maakt me nerveus (*stilte*) Met kapotte schoenen, de ziel, in dat weer 'n Sneeuw dat je 'r niet door komt Dan is 't 'm nergens gelukt Dan zie 'k 'm zoo in z'n eentje gaan mischien bang voor krakeel hier dan zie 'k 'm met z'n gebogen hoofd en z'n lach (*snikt 't tusschen de vingers uit*) z'n lach die me soms zoo'n pijn doet (*Naphtalie veegt weer z'n bril, loopt tot een der klokken door*) Wat doe je?

Naphtalie:

. . . . Kijken hoe laat 't is (*Stilte keert terug, blijft den bril wrijven*) Dat mot je niemeer, Son, da's zoo'n beroerd gezicht voor 'n man

Sonja:

. . . . Ik kon me niet inhouden

Naphtalie:

. . . . 'k Dacht niet dat jij — jij ooit huilde

Sonja (*glimlachend*):

....'k Huil ook liever als 'k alleen ben....

Naphthalie (*stug*):

...Als je alleen bent?... Doe je 't dan méér?...

Sonja (*gewild-vroolijk*):

....Nou niet elken nacht, jongen....

Naphthalie:

....Wat vind 'k dat — wat vind 'k dat....
(*kijkt met bril in de hand voor zich uit*)wat
vind 'k dat miserabel.... Je mot niet in je een-
tje.... Wat vind 'k dat hondsche-miserabel....
'k Wou — wou dat 'k jullie helpen kon....
Daar, al moest 'k 'r 'n moord....!

Sonja:

....Heb 'k ook al 'ns over geprakkizeerd, jongen, hahaha!.... Maar met 'n moord bereik je zoo'n beetje, hahaha!.... Zet nou je bril op!...
Je staat 'r zoo zoo bloeddorstig bij, hahaha!....

Naphthalie:

....Nee, toe — dat hoef je met mij nou niet langer....

Sonja:

....'k Wou dat 'k ergens 'n brandkast kon forceeren, of 'n la met 'n halve ton lichten, of....

Naphthalie:

....Nee toe.... (*gaat zitten*)Mag 'k je wat vragen, Son?

Sonja:

....Natuurlijk....

Naphthalie:

Hou jij — 'k vind m'n eigen vraag gek — hou jij

meer van je vader dan van je moeder? — Hè?...
Hè?

S o n j a (*met zekerheid*):

. . . . Van (*zich inhoudend*) Wat kom
jij komiek voor den dag! Laat ik z'n prakje liever
warmen 'k Wed er wat om, dat-ie nog niet
gegeten heeft (*keuken in, met pannetje terug,
dat ze op vulkachel stelt*) Hij snurkt, de
ouwe heer, hahaha! Als die eenmaal tukt,
kun je al de kleejen van de buurt bij 'm staan uit-
kloppen, zonder dat-ie 'r a bij zegt Snurk jij
ook zoo gezellig?

N a p h t a l i e:

. . . . Waarom praat je 'r over heen?

S o n j a (*bij bureau terug*):

Over wat?

N a p h t a l i e:

. . . . Ik vroeg je waarom je meer van je vader dan
van je moeder houdt?

S o n j a:

Nee, Nap — hahaha! — dàt vroeg je niet — je
vroeg van wie 't meeste — en nou geef jij al 't
antwoord! Hahaha! (*ernstig*) Wat doet 't 'r
toe! 'k Hou — wat jij noemen kan hóúen — van
allebei. Maar hèm aanbid 'k, ja! En aanbidden is
nog 'n zwak woord Daarstraks heb jij van
moord gesproken, ik van inbraak: zònder gekheid,
als iemand 'n hand naar 'm zou uitsteken, zou 'k
me voor 'm doodvechten.... En hoe dat komt?....
Weet 'k niet . . . En misschien weet 'k 't ook wel . .
Da's voor 'n kind zoo moeilijk te zeggen Net
zoo min als je zeggen kan waarom je juist met
dién jongen en niet met 'n ander zou willen

Naphtalie:

.... Wat zou willen?

Sonja:

...Zou willen... (*luidruchtig lachend*) ...Ga je je bril nou al weer schoonmaken?.... Hoeveel keer doe jij dat per half uur?....

Naphtalie:

.... Je zei....

Sonja:

.... Dat 'k 'm aanbid....

Naphtalie:

.... En je wou....

Sonja:

.... Hahaha! Nee dáár gaan we niet op door, Nap!....

Naphtalie:

.... En waarom eigenlijk niet?

Sonja:

.... Omdat — omdat.... Ach jongen, hoeven wij dat mekaar duidelijk te maken?

Naphtalie:

.... Nee — als we 't van mekaar maar weten....
En dat doen we, waar of niet?

Sonja (*ernstig glimlachend*):

.... Wáár!.... Hahaha, da's zoo goed als 'n, als 'n....

Naphtalie:

.... Ja, zoo goed als 'n (*stilte*).... Ik ben toch niet te vrijpostig geweest.... (*zij schiet in lachbui*) Waarom lach jij?

Sonja:

.... Omdat jij jezelf te vrijpostig vindt....

Naphthalie:

.... Ja, ik durf niet te veel....

Sonja:

.... Wat zou je dan willen durven?

Naphthalie:

Dat durf ik niet zeggen. Misschien raai je 't zonder dat 'k 't zeg.

Sonja:

Nou dan — je zou....

Naphthalie:

.... Dat zou 'k.... (*zij beginnen beiden te lachen*).

Sonja:

Ik kan toch moeilijk naar jou toe komen!

Naphthalie:

Als 'k mag — mag.... (*vliegt op haar toe, omarmt haar*) Jij aanbidt je vader, en ik aanbid jou!

Sonja:

Nee — twee is genoeg.

Naphthalie:

Ik zou je zoo in m'n armen kunnen wegdragen!

Sonja:

En ik zou uit de ellendige zorgen hier weggedragen willen worden! Zoo. Nou krijg je ze van me terug. Een. Twee. Da's 't eenige wat de firma De Sterke teruggeven kan! En nu worden we weer verstandig.... Nou ga je daar weer met je bril zitten werken. Nee, je stoel laten staan....

Naphtalie:

Mag 'k je hand vasthouden?

Sonja:

Nee.

Naphtalie:

Nee? Nee?

Sonja:

We waren verstandiger geweest, als we 't niet hadden gedaan We hebben zoo lang en met zoo'n overleg stommetje gespeeld

Naphtalie:

Te lang, Son Jij ben m'n bestaan in 't laatste jaar geworden

Sonja (*voor zich uit starend*):

. . . . Jij naast vadersje 't mijne

Naphtalie:

. . . . Laat me 'r nog één, mathematisch afgepast één En dan kom ik in geen jaar terug

Sonja (*lachend*):

. . . . Beloof je in geen jarèn?

Naphtalie (*de vingers opstekend*):

. . . . In geen jarèn! (*pakt haar*).

Sonja (*lachend*):

Noem jij dat een? Wat zullen de kinderen op school van jòu goed rekenen leeren, hahaha! En nou zitten! (*vroolijk gebiedend*) Zitten!

Naphtalie (*zittend*):

Je vader, Son, is 'n prachtige kerel, heeft altijd gelijk, niet? 't Is zoo'n genot te leven, menschen, lachte-ie vanmorgen daar bij de deur Ja, dat is 't. . . . Gebeuren kan ons niks, niks 'k Ge-

loof dat 'k 'm nou eerst begrijp Al worden jullie straks failliet verklaard (*Grootva kijkt over stoelleuning toe*).

Sonja:

. . . . Op Zondag? Nee, dat permitteert onze lieve Heer alleen van Maandag tot Zaterdag, hahaha!

Naphtalie:

. . . . Al worden jullie 't morgen, òns geluk hebben we, houen we!

Sonja:

Dat wordt niet op de balans bij den curator uitgetrokken! Hahaha!

Naphtalie (*uitgelaten*):

. . . . Dat hoort niet bij den inventaris! Hahaha!

Sonja:

Daar is geen beslag op te leggen!

Naphtalie:

Dat keeren we mekaar, zoodra ik m'n hoofdacte gehaald heb, elken dag met volle honderd procent uit!

Sonja:

Daar raakt niemand met z'n vingers aan!

Naphtalie:

. . . . Hahaha! Laten ze nou maar met vette letters in de kranten adverteeren De Sterke & Co. failliet, insolvent, wij houen van mekaar, wij — je vader, jij en ik — we blijven lachen zonder om te kijken!

Sonja:

. . . . Ja, als we Goddank over-de-kop zijn

Grootva (*bevend*):

....Zou je dat niet met zoo'n plezier — met zoo'n schrikkelijk plezier willen roepen? — De buurlui, hooren 't vroeg genoeg.... Wat zijn jullie 'n slechte, door en door slechte menschen, dat je daar — dat je daar om lacht.... Jij moest je schamen, Santje — jij moest je je oogen uit je hoofd schamen.... Ben jij mijn, mijn kleindochter....

Sonja:

....God, grootva — moet je je daarover zoo opwinden!

Naphtalie:

....We wisten niet beter dan dat u zóó stevig sliep....

Grootva:

....Hou je mond — hou je mond — ik wil niks meer hooren.... En — en laat jij me met me kleindochter 'n oogenblikkie alleen....

Naphtalie:

....Dat zal 'k natuurlijk, maar — maar....

Grootva:

....Laat me alleen!.... Laat me alleen.... Ik mot wat vragen, ik mot wat weten — ik mot alles weten!

Sonja (*Naphtalie wenkend*):

....Ga jij effen! (*Naphtalie af*).... Nou grootva?.... Nou zijn we alleen....

Tweede Tooneel

GROOTVA, SONJA

Grootva:

....Wat was dat? Wat was dat?....

Sonja:

Niemendal, grootva — we maakten wat pret, hadden je glad in je stoel vergeten!

Grootva:

.... Dat was geen pret — dat was geen pret — 'k heb al zoo'n boel gemerkt — zoo'n boel waar 'k buiten gehouden word, omdat 'k omdat 'k omdat 'k (*snikkerig*) half simpel ben — ik weet wel dat 'k simpel ben dat hoeft niemand me te zeggen Maar 'k heb 't mezelf niet gemaakt

Sonja:

.... Lieve God, grootva — wat doe je! Wil je wel is dadelijk, dadelijk uitscheijen! Mag jij op je ouwen dag zoo tekeer gaan!

Grootva:

.... Ik heb 't mezelf niet gemaakt En as 't wéér mot gebeuren, as 'k dat nòg is mot doorleven, ga 'k 't water in En daar hebben jullie, jij en die schoolmeester om staan lachen om wat 't ergste, 't allerergste in 'n mensch z'n bestaan is

Sonja:

.... Nou — nou — op diè manier hebben we 't niet bedoeld

Grootva:

.... Hij zei hij riep laten ze maar in de kranten adverteeren

Sonja:

.... Versta je geen malligheid meer?

Grootva:

.... Hij zei met vette letters dat Mathijs fail-

liet Dat ken 'k met me witte haren niet meer hebben Dat heb 'k al ééns zoo goddeloos-zwaar in me leven gehad — negen, tien jaar voor jij van de wereld wist — dat is niet om door te komen

Sonja:

. . . . We hoeven 't niet door te komen, grootvaderdje — je zit je om niets angstig te maken, hahaha! En zoolang je gezond ben

Grootva:

. . . . Niet liegen, niet liegen — en niet lachen! . . . Hoe — staat 't met de zaak — de zaak van me — van me zoon Mathijs?

Sonja:

. . . . Laten we nou over andere dingen praten — je ziet waarachtig wit Kop koffie?

Grootva:

. . . . Dus — dus ik wor 'r buiten gehouden?

Sonja:

. . . . Buiten wat?

Grootva:

. . . . Buiten alles? Goed Goed. . . . Maar meemaken doe 'k 't geen twééde keer Nòg is nagekeken te worden door de buurlui van den overkant, door de buurlui daar en daar — nòg is in de kerk niet van je kerkboek durven opzien — nòg is me vrinden verliezen — je houdt 'r niet één, as 't je overkomt — je wordt 'n schurftige hond — nee, nee — dat maken mijn ouwe handen niet nòg is mee

Sonja:

. . . . Ik — herken je vanavond niet, grootvader-

tje — (*boven zet harmonium opnieuw in*) . . . Ben jij 't — of praat 'n ander . . .

Grootva:

. . . . Jij — jij weet niet wáárom je daar met dien schoolmeester gelachen heb Ik heb eens — eens — met 'n — met 'n pistool — met 'n revolver in me handen gestaan, toen ze stuk voor stuk, waarvoor ik 'n mensche-leeftijd had gewerkt, onder de tent voor 't huis droegen, toen me statenbijbel geveild en gemijnd wier — en de bruilofts-cadeaux van mijn en me God zij geprezen gestorven vrouw Dat vergeet je nooit nooit Dat kan je niet vergeten, ook al ben je hier (*wrijft over z'n voorhoofd*) soms is wat weg — wat weg Da's zoo'n gruwel as ze 't recht hebben je beste herinneringen, de dingen die je dagelijks in je handen had, aan vreemde menschen, die 'r mee sjaggeren, te verkoopen! (*schorrig*) Ja, ja — nou kijk je na de tafel, die je vanaf je kinderjaren gekend heb en na de inktkoker die je je vader op z'n jaardag gegeven heb — blijft niks van — niemendal van — as as ze 't recht krijgen je uit je boeltje te zetten Dat heb ik ééns, ééns ondervonden Ga je failliet, dan ben je voorgoed opgeschreven, as je geen dief ben...

Sonja:

Nou — nou — zóó erg zal 't niet zijn — jij heb 't je misschien te hard angetrokken, grootvadertje!

Grootva:

. . . . God in den hemel — de groote God, die an die dingen geen schuld heeft — mag jullie 'r voor behoeden Ja, ja — nou wou 'k nog wat vragen, nog wat vragen... (*zwak lachend*) ...Is me —

is me ontschóten . . . Kan je zoo ineens hebben . . .
Wat was 't ook weer? . . . Wa — wat heb 'k
willen vragen? (*vijf klokken slaan half — zijn
gelaat glanst*) . . . Heb je gehoord? . . . De stijf-
kop heeft 't ook gedaan — de smakker, de rakker!
Heeft 't dagen lang verdraaid om met z'n collega's
gelijk op te werken . . . Waarom zit jij nou zoo
voor jezelf? . . . Heb je wat dat je hindert? . . .
Mot je niet an toegeven . . .

Derde Tooneel

SONJA, GROOTVA, JENSEN

Jensen:

. . . Excuseer — 'k stond in 't magazijn — en 'r
kwam niemand . . .

Sonja:

Kom u binnen — we zullen de winkel deur door 't
slaan van 'n half dozijn klokken niet gehoord heb-
ben . . .

Jensen:

. . . Is dat? . . . Dag meneer De Sterke. . . . Her-
kent u me niet meer? . . . Jensen — Jensen —
we hebben voor 'n kwart eeuw zaken met elkaar
gedaan . . . Herinnert u 't zich niet meer? . . .

Grootva (*doezelig*):

Nee, nee — ik heb al zoo'n boel uit me ge-
heugen afgeschreven . . . Hebben wij zaken? . . .

Jensen:

Ja, hahaha! . . . Ik was de leverancier van de
Zwitserse horloges . . . Jensen . . . Jensen . . .

Grootva:

. . . Zwitserse horloges . . . Jensen . . . (*kijkt*

den ander schuw aan, haalt eenige keeren de schouders op — gaat in de keuken).

Vierde Tooneel

SONJA, JENSEN

Jensen:

Ik jaag 'm toch niet weg?

Sonja:

O nee — hij ziet niet graag vreemden.

Jensen:

U is misschien verwonderd dat 'k kom.... De kantoorchef zei me dat 'r vanmorgen om een uur ongeveer getelefoneerd werd....

Sonja:

....Door ons?

Jensen:

....Door uw moeder. Kan dat?

Sonja:

Niet dat ik weet....

Jensen:

....Dat hoorde 'k nog geen uur geleden — toen dacht 'k: 'k zal eens aanwippen, al is 't niet mijn gewoonte op Zondag zaken te doen....

Sonja:

....De onze ook niet. We zijn wat blij dat de winkelschel 's Zondags niet elke halve minuut overgaat....

Jensen:

Zooals bij mijn laatste bezoek.

S o n j a:

....Ja, ja — dat kan wel — daar houden wij geen aantekening van. (*stilte. Moeder's stem uit rechtsch kamer: „Sonja! Son!”*....)Excuseer een oogenblik. (*af. Hij kijkt scherp naar schrijfbureau, doet een stap, houdt zich in. Zij keert terug*)Permitteert u?Moeder heeft maagkramp, 'r ouwe kwaal — we dachten vroeger dat 't galsteen was — (*bij buffetkastje*) ...Waar staat de brandewijn — waar staat de suiker?Ah! Twee seconden! (*af. Hij stapt op-nieuw, voorzichtig den hals rekkend — zij opent plotseling de deur*)Wat ben ik toch onbe-leefd! Neem een stoel, meneer! (*hij zet zich aan de middentafel, kijkt omhoog naar 't geluid van het harmonium. Zij keert terug*)Ziezoo. Dat zal 'r opknappen....

J e n s e n:

....Brandewijn is heel slecht voor maaglijders — heel slecht....

S o n j a:

....Dat zegt de dokter ook — maar 't is 't eenige dat 'r helpt, als ze pijn heeft....

J e n s e n:

....Is uw papa....

S o n j a:

....Zeg u maar vader — nee domineetje is — is ergens op bezoek....

J e n s e n (*bij het ophouden van het harmonium*): Domineetje? O, ja! O, ja! Ik meende dat hij aan 't spelen was....

S o n j a:

....Nee — da's Margo — 'n vriendinnetje van ons.

Jensen:

Heeft u uw mama

Sonja:

. . . . Moeder

Jensen:

. . . . Moeder gevraagd of zij opgescheld heeft —
en waarvoor?

Sonja:

Nee. Moeder bemoeit zich niet, tenminste zelden
met zaken

Jensen (*glimlachend*):

. . . . U wel, niet waar? Uw vader vertelde
me tenminste dat u 't grootboek bijhoudt

Sonja:

. . . . En hoe! Verbeter me niemand

Jensen:

. . . . En dat de accountant die elk kwartaal con-
troleert

Sonja:

. . . . Accountant? Accountant Wat is dat
voor verschijnsel?

Jensen (*glimlachend*):

Weet u dat niet? (*zij ontkent*) Doet 'r ook niet
toe Uw vader is werkelijk met zoo'n steun
als de uwe te feliciteeren U heeft procuratie?

Sonja:

Ja goddank. Ik accepteer zelfs als 't nodig is.

Jensen:

Heb me van overtuigd.

Sonja:

U?

Jensen:

Ik!

Sonja:

Ach kom!

Jensen:

'k Ben houder, eigenaar van 'n keurig geaccepteerd wisseltje van van hoe groot is 't pape-rasje? (*kijkt in portefeuille*) Van drie-honderd

Sonja:

. . . . Hoe komt ù daar aan?

Jensen:

. . . . Gekocht. Wist u niet dat dat kon?

Sonja:

Nee — zoo precies ben 'k niet op de hoogte

Jensen:

. . . . Heusch 't kan. Iemand, die zoo keurig, met 'n haast mannelijke hand „Geaccepteerd — per procuratie De Sterke & Co, S. de Sterke” schrijft, diende van de détails op de hoogte te zijn

Sonja:

. . . Dus u — als ik 't begrijp? — is op 't moment de — de bezitter van dat accept?

Jensen:

. . . . Van 't accept, 't aangehechte exploot met de kosten en van uw stevige handteekening (*bergt alles op*) 'k Geloof dat er iets aan-brandt

Sonja:

. . . . Dank u wel (*naar kachel, neemt pannetje, stelt dat op vierkante schoorsteenpijp*) . . . Als 'k soms dienen kan?

Jensen:

'k Heb gegeten, hahaha! En 'k hou niet bijzonder van uien

Sonja:

Wat ruikt u voortreffelijk

Jensen:

. . . . Ja, ik heb m'n leven lang altijd vrij genoe-
gelijk en bijna altijd op 't juiste oogenblik ge-
roken Krijns, om weer over zaken te praten,
geachte procuratiehoudster, heeft me telefonisch
meegedeeld dat uw vader 'm vanmiddag — hoe
laat kan dat geweest zijn?

Sonja:

. . . . Half drie

Jensen:

. . . . Half drie — om uitstel is wezen vragen
En Krijns wil wel, maar

Sonja:

. . . . Maar?

Jensen:

. . . . Ik wil niet — en *ik* heb alleen te willen —
dat wil zeggen: ik ben alsnog, gelijk je dat in
koopmansbrieven zegt, bereid tot een dading te ge-
raken, mits

Sonja:

. . . . Mits

Jensen:

. . . . Ik geloof dat 't daar nog te hard pruttelt

Sonja (*ingehouden*):

. . . . Heeft u de gewoonte mensen, die bij toeval
of per ongeluk in uw handen geraakt zijn, zoo laf
te sarren?

Jensen:

... Ik sar niet, pardon.

Sonja:

... Dan hoeft u zich niet voor 't opgewarmd eten van vader, die als 'n bedelaar in de sneeuw is blijven loopen, toen-ie dat bij Krijns hoorde, te interesseeren! U en u alleen heeft ons kapot gemaakt — je hoeft me niet in de rede te vallen, meneer! — we weten op 't moment precies wat we aan mekaar hebben! — u heeft ons als 'n spin in 't net langzaam, venijnig, zeker te pakken gekregen — met de prijzen, met 'n reclame waartegen we niet op konden, met étalagekasten en licht, die óns goed oudbakken maakten, met 't aankopen van de panden naast 't onze... Moeder, die je getelefoneerd heeft, zou je misschien gesoebat hebben — dat doen vader en ik niet. Ga je gang. We zullen 'r geen traan bij laten! Geen traan!

Jensen:

... Hoe scherper u tekeer gaat, hoe aangenamer 't me is. Da's tenminste 'n eerlijke ontvangst... De vorige keer, toen ik hier op denzelfden stoel zat, ben ik als clown behandeld geworden — pardon, twee woorden! — ik heb u ook laten uitspreken! — als 'n August de domme met — met engrosbestellingen door de telefoon, toen 'k binnenkwam — ook als clown met 'n opmerkelijk-be-tooverde winkelschel en 'n winkel, die voortdurend kwart vol — kwart vol — de woorden van uw vader — kwart vol bleef — terwijl 'r geen schepsel door u geholpen werd... (zij lacht) ...Nu begrijpen we mekaar... Ik ben van alles hier op de hoogte, niet alleen van 't paperasje hier, maar van de andere moeilijkheidjes, waarvoor geen kruid is gewassen...

Sonja:

....Dat is onze zaak....

Jensen:

....Pardon — van uw zaak is niets meer uw zaak, en 'k zeg dat zonder misplaatste woordspeling. Als dat de schuld van 't Warenhuis is, en daar twijfel *ik* allermint aan — dan hebben we nooit deloyaal geconcurrerd — 't groot-kapitaal heeft geen deloyale concurrentie nodig — kwestie van macht, enkel van macht.... Daar helpt geen onvoorzichtig speculatietje in Steels tegen, juffrouw!

Sonja:

Onze magazijnvoorraad is dubbel zoo groot als onze schulden....

Jensen:

....Op papier....

Sonja:

....Gelooft u me niet?

Jensen:

Op papier herhaal ik — bij executie brengt de beste voorraad geen tiende van de inkoopswaarde op. Ik taxeer uw faillissement op 'n uitkeering van 'n paar procentjes, als de hypotheek afbetaald is....

Sonja:

't Hoeft toch geen faillissement te worden, als u zoo human is uitstel te geven....

Jensen:

....Uitstel geeft niets. Morgen zal 'n ander uitstel weigeren.... Zelfs de belasting van tweehonderd gulden is niet betaald, juffrouw, en de deurwaarder van de belasting neemt met geen

accept van 'n procuratiehoudster, waarvan de handteekening geen rechtsgeldigheid heeft, genoeg. . . .

S o n j a :

Geen rechtsgeldigheid?

J e n s e n :

Nee. U ziet: ik neem stelling tegenover m'n eigen belangen. U heeft geen wettige procuratie en u is minderjarig. Uw vader kan zich daar op, met 'n spottenden glimlach beroepen. . . .

S o n j a :

Dank u wel. . . .

J e n s e n :

Niet te danken. Betwijfel of uw vader van zoo'n compromitteerend middel gebruik zal maken. En me dunkt 't moet 'n opluchting voor u allen zijn, als de knoop met geweld doorgehakt wordt. . . .

S o n j a (*driftig*):

Zoo? Meent u?

J e n s e n :

. . . . Als u minder spijtig uitvalt, meer uw gezond verstand gebruikt, vooral uw gezond verstand, om uw vader 'n tikje goeien raad te geven, handelt u in uw eigen belang. (*opstaand, met nadruk*) ... En luister nu 'ns met meer ernst dan uw vader 't deed. Ik zal van dit (*gebaar naar portefeuille*) geen misbruik maken, ik zal au contraire meehelpen om 'n faillissement te voorkomen, ik ben bereid den voorraad tegen taxatieprijzen over te nemen en voor de afbetaling van de loopende schulden — na inzage van de boeken — geleidelijk zorg te dragen, mits. . . .

Sonja:

.... Mits?

Jensen:

.... Ziet u: nu zijn we bij 't woord *mits*, waar we bij blijven steken, terug — mits 't pand binnen de maand ontruimd wordt....

Sonja:

.... Dus als, als vader daartoe over te halen is....

Jensen:

.... Zal voor 't andere 'n vorm, 'n schikking te vinden zijn....

Sonja:

.... Begrijp 't niet — begrijp niet welk belang u 'r bij heeft om 'n faillissement waarvan u zoo zeker is, te voorkomen.... Daar zit iets achter. Wie kan u beletten 't pand op de veiling te koopen?

Jensen:

.... Zaken zijn zaken en de barmhartige Samaritaan kom ik niet uithalen.... Mijn intresse is, openhartig gesproken, *a* 't vermijden van 'n veiling waar 't pand speciaal voor ons opgejaagd zou worden, *b* 't bespoedigen van de slooping — 'n curator kan de liquidatie maanden en maanden ophouden en onze bouwplannen liggen klaar — *c* 't tegengaan van nieuw geschreeuw en spektakel bij de Middenstanders.... De arbeiders gaan tegen de machines tekeer — de winkeliers tegen de Warenhuizen.... 'n Domheid, waar nauwelijks tegen te praten valt — ik voor mij vermijd liever reclame van dien aard....

Sonja:

.... En als vadertje binnen 'n maand ontruimt, u voorraad en schulden....

Jensen:

....Onder voorbehoud....

Sonja:

....Overneemt — wat dan verder — met òns?

Jensen:

....Wanneer 't deficit niet te groot is — en zoo buitengewoon kan dat in deze kleine zaak niet zijn — kwestie van berekening door mijn boekhouders — zou ik niet ongeneigd zijn uw vader als chef van de een of andere afdeeling, zonder bijzondere verantwoordelijkheid — want 'n koopman is-ie allerminst — aan te stellen — en 't deficit in maandelijksche afbetalingen op z'n salaris te korten.... En ook u.... In de branche van de handige verkoopsters in de heeren-afdeeling bijvoorbeeld — kunnen we altijd dames met mooie oogjes en 'n knap gezichtje gebruiken. Dat bevordert de afzet.

Sonja:

Dus vader bediende, ik winkeljuffrouw....

Jensen:

Als u 'r die minder correcte namen aan geven wil — ja.

Sonja:

Dus vadertje binnen 'n maand afhankelijk?....

Jensen:

....Of insolvent. De keus is voor domineetje niet moeilijk. Hoor ik vóór morgenmiddag twaalf uur niets van u — is uw vader zich niet bij mij wezen aanmelden vóór twaalf klokslag, dan onderhandel ik verder met — met den curator....

Sonja:

.... Voor morgen kan nog zoo'n massa gebeuren....

Jensen:

't Kan. Maar 't zekere is beter dan 't onzekere — ik breng geen derde bezoek.

Sonja:

.... Mijn handteekening is niet rechtsgeldig....

Jensen:

.... Dat is ze niet.... Maar de firma De Sterke & Co. heeft 'n fatsoenlijken naam.... Uw dienaar....

Sonja (*lamp opnemend*):

'k Zal u uitlaten....

Jensen:

Pardon, niet met 'n brandende petroleumlamp....

Sonja (*uit de hoogte*):

.... Is u bang voor 'n ongeluk? We zijn geassu-reerd, meneer....

Jensen:

Juist daarom. Tot ziens morgen vóór twaalf klokslag — u heeft hier voldoende accuraat-loopende uurwerken (*af door winkel, gevolgd door Sonja met de lamp. Het tooneel blijft even leeg. Geluid van stemmen in den winkel. Moeder komt van rechts op in nachtjak, met doek om het hoofd, zet brandewijnflesch en suikerpot op tafel, schrikt bij het naderen der stemmen, vlucht in de slaapkamer terug*).

Vijfde Tooneel

SONJA, STUIFSAND

Sonja:

.... Loop jij daar weg, moeke? (*praat in deur-
kier*) O, ben je niet aangekleed? Stuifsand!
Kom je binnen?

Moeder (*onzichtbaar*):

.... Dank je wel

Sonja:

Suscht — hij is hier (*sluit deur*).

Stuifsand:

Da's wat je noemt: wees welkom, maar ga zoo
gauw mogelijk weer weg, hahaha!

Sonja:

.... Zoo bedoelt ze 't niet, hahaha! Wat is
dat?

Stuifsand:

Pons.

Sonja:

Voor ons?

Stuifsand (*zichzelf mee bedoelend*):

Pons voor ons. Zet maar heet water op.

Sonja:

.... Waar heb je vadertje getroffen?

Stuifsand:

.... Waar zal 'k 'm getroffen hebben? Bij mijn
thuis. Komt 'n uur gelejen binnenvallen, gewoon
versteend — met kletsnatte voeten Zet nou
eerst water op

Sonja:

.... Trek je jas uit.... (*in keukendeur*).... Zit jij daar nog altijd, grootva, hahaha! De boeman is weg, hahaha!

Zesde Tooneel

SONJA, STUIFSAND, GROOTVA

Grootva:

Is-ie zeker weg?

Sonja (*in keuken*):

.... Ja! Natuurlijk!

Grootva:

.... Ik heb nooit Zwitsersche horologies van 'm gehad.... Niet dat 'k weet.... Dag meneer Stuifsand.... Alles wel thuis?....

Stuifsand:

.... Dank je — dank je....

Grootva (*lamp opnemend*):

.... Dan ken ik nog wel wat prutsen bij de werktafel, zonder te werken.... De Zondag is 'n dag van rust — maar rust is niet alles, niet alles.... (*zet zich voor de werktafel*).

Sonja (*uit keuken*):

.... Zoo. Nou.... èn — èn?....

Stuifsand:

.... Nou èn!.... Heb 'm 'n paar droge sokken en 'n stel bottines van me vrouw geleend.... In de mijne lukte 't niet. Heeft die man 'n voeten, hahaha!.... Staat dat voor hem op? (*gebaar pannetje*).

Sonja:

Ja.

Stuifsand:

Niet meer noodig. We zaten net an tafel. Heeft behoorlijk — wat zeg 'k? — onbehoorlijk gebikt. . . . Draag dàt nou de deur uit. As 'k uien ruik, voel ik me ibbel en as 'k ze éét, denk 'k 'r de heele dag an! . . . (*zij doet het lachend*) . . . Nou en na 't diner, most-ie me spreken — en vóór-ie nog een woord versleten had, zee ik: hou je mond, Mathijs — 'k wou net vanavond bij jou kommen, hahaha! Om 't zelfde, hahaha! . . . Hoe zal platzak bij leegzak kommen 'n leening sluiten! . . . Dalles & Co. . . Heb 'm ook 'n explootje — wat zeg 'k? Eén? 'n Assortiment! — laten kijken, hahaha! . . . Denk je dat ik me d'r zorrig over maak? . . . Me halve familie is pleite geweest. Vraag wie niet! . . . As juillie concurrent van de Zon — voorverlejen jaar niet uitgebrand was — zou de Zon ook 'n accoordje verduisterd hebben. . . En as-ie nou weer vast komt te zitten, laten ze nog is 'n brandend pietsie sigaar in de houtwol vallen! . . . Ik trakteer jou op 'n glaasie pons, zee ik — ik jou op kooschere boterletter, zee hij. . . . (*tot Mathijs*) . . . Heb-je ze?

Zevende Tooneel

DE VORIGEN, MATHIJS

Mathijs:

. . . Was geen boterletter meer — heb saucijzebroodjes. . . .

Sonja:

. . . Vadertje, domineetje! (*hem zoenend*) . . . Hoe

kon je ons zoo ongerust maken! Van één uur af!

Mathijs:

. . . . Ongerust? Wat heb 'k jou dan door de telefoon gezegd, vader? Nou dan!

Grootva:

. . . . Dat je Dat je Nou dat weet je zelf toch ommers 't beste! Wat vraag-ie dan?

Mathijs:

Hahaha! Nou snappen jullie 't Eerst werd 'k opgehouden (*zich onderbrekend*) Wat duivel, 'k heb 'r al z'n leven in de winkel gestrooid — 'k had er toch twaalf! — geef is lucifers

Sonja:

. . . . 't Licht in de winkel brandt niet — de kousjes zijn stuk — en je heb 'r twaalf — asjeblief! . . . En toen, vadertje ach, ach wat zijn je schouders nat En toen?

Mathijs:

. . . . Ja — en toen — toen ben 'k nòg is opgehouden door Krijns — door Krijns die Wat kijk je?

Sonja:

. . . . Door Krijns die 't accept niet meer heeft

Mathijs:

. . . . Juist — juist — hoe weet jij dat?

Sonja:

. . . . Ja, hoe weet je zoo'n boel! En toen ben je in dat smerige weer gaan

Mathijs:

.... Gaan wandelen — voor me gezondheid....
En nou jij, ouwe kerel....

Stuifsand:

.... Ik? Ik niks.... Ik trakteeer jullie op pons —
en jij brengt gebak met varkensafval mee... Ha'k
vanmorgen gelijk? Ben je 'n antisemiet, ja of
nee?.... As dat nou nog onder rabbinaal toe-
zicht gebakken was.... (*gelach van de anderen*)
.... Nou Mathijs: ha'k gelijk, toen 'k zee: keer
terug tot je kind en je vrouwen — hij was effetjes
niks in z'n sas, hahaha, juffrouw.... lachte niet
eens om 'n mop — ja, hoe was die ook weer?....
Weet 'm al.... Weet u 't onderscheid tusschen....

Achtste Tooneel

DE VORIGEN, MOEDER

Moeder:

Goeien avond. (*glimlacherig*) Ik heb lekker
gerust en me maagpijn is God zij gedankt glad —
glad voorbij... Dag Thijs... Dag Stuifsand...

Mathijs (*gestoord in pijpstoppen*):

.... Dag.... Dag.... (*aarzelend*) Ben jij
niet goed in orde?

Moeder:

.... Ik?.... Best.... 'k Zeg je juist....

Mathijs:

.... Valt me mee. 'k Dacht 'n bedenkelijke
schrobbeering te krijgen.... Ik ben zoo opge-
houden geworden....

Moeder:

.... Dat begreep 'k wel.... Je zal je eten niet

verzuimen, as as Heb jij dat meegebracht?

Stuifsand:

. . . . Ik pons.

Moeder:

En saucijzebroodjes Nou — nou — 't zit 'r an! Wie van jullie twee heeft te veel centen, hahaha (*Sonja, die verbaasd toegekeken heeft, houdt brandewijnflesch tegen 't licht, staart angstig*).

Mathijs:

. . . . Allebei, hahaha! Waar Shylock?

Stuifsand:

. . . . As me nou maar 't heete water krijgen — je heb de verkeerde flesch te pakken, juffrouw! Heet water en de kaarten Pokeren of whisten we?

Moeder (*terwijl Sonja naar keuken gaat*):

. . . . Whisten! Maar dan kommen we 'n mannetje of 'n vrouwtje te kort! Dan mot 'r nog iemand bij Daar zijn de kaarten — en daar is de kurketrekker Nou nog bordjes, Son

Sonja (*ze uit buffetkastje krijgend*):

. . . . Asjeblief

Mathijs:

. . . . En heb je me nieuwe bottines gezien? Hahaha! Ik heb vrouwsvoeten — en zijn vrouw mansvoeten, hahaha!

Stuifsand:

. . . . Hoor, da's z'n dank!

Moeder:

.... Heb je de schoenen van zijn vrouw — 't idee — hoe kommen jullie 'r op, hahaha!

Mathijs:

.... Hahaha! — zijn inval — en z'n vrouw weet 't niet eens.... Anna Maria Enzoo voort: zoo most je nou altijd zijn....

Stuifsand:

.... Zit jij mee an, juffrouw Sonja?

Sonja:

Nee — ik kaart vanavond liever niet.... Zal 'k tante Doortje roepen?....

Mathijs:

.... Loop daar nou niet de winkel voor door.... 'k Waarschuw 'r op 't plaatsje.... Als we glazen te kort komen, haal je ze uit den inboedel! (*keuken in*).

Stuifsand (*flesch opentrekkend*):

Allemachtig.... Die is 'r ingemetseld!.... Die trekt mijn me arm uit 't lid!.... Krijg 'k niet gedaan....

Mathijs (*onzichtbaar*):

.... Dorothea!.... (*fluit*).... Naphtalicus!.... Pons!.... Pokeren!.... Pons!.... (*Stem Dorothea: „Wat is 'r?”*....).... We hebben pons met saucijze.... (*schaterlach — protesten van Door*).... Hahaha! (*weer zichtbaar*).... Kon 't niet laten! Most 'r 'n sneeuwbal in 'r speknek gooien!.... Wat heb jij?.... Man, je springt uit mekaar!

Stuifsand:

.... En ik geef me niet gewonnen.... Hij zal....

(trekt kurk) Nou? Lapt dat 'n fleschentrekkende kiezentrekker beter?

Mathijs:

Toffeltjes, Son Al me teenen zitten over mekander in de neuzen van mevrouw Stuif, hahaha! (zit bij kachel) Menschen, mensen, ik bekom — heb bij hem 'n soepie gegeten, 'n soepie.... D'r zat van alles in, hahaha (tot Son, die voor 'm gebukt z'n toffels aangeeft) Dank je, m'n kind! (neemt haar hoofd in de handen, kust haar — zacht-verschrikt) Heb jij — heb je gehuild? Je oogen staan zoo

Sonja:

. . . . Ik, malle vader! D's de rook van je eeuwige pijp!

Moeder (pons slurpend):

. . . . Nou ontbreekt nog een ding voor de huishelijkheid, Thijs (glimlacherig-onwezenlijk) Wat meer licht In de winkel heb 'k ze met schoonmaken allemaal — allemaal stuk gemaakt — die daar — die eene leeft nog — leeft nog — allemachtig wat is die pons heet — brandt je lippen an blaren, hahaha! (een stilte). . . . Wat kijken jullie? D'r is toch niks an me te zien Wat? Wat?

Mathijs:

. . . . Nee, daar zijn we, zoo als we hier zitten, onze tongen bij kwijt Heb je dat gehoord, Son? Heb jij 't gehoord, Stuif? Zij wil meer licht Als 't nou niet in Keulen dondert, dondert 't 'r nooit

Negende Tooneel

DE VORIGEN, DOORTJE, NAPHTALIE

Doortje:

.... Je lijkt wel gek, zeg — om met sneeuwballen te gooien — schrikte me 'n ongeluk.... Scheelde geen haar of Co was 'r wakker door geworden....

Mathijs:

.... Naast mij, Dorothea! Wil je links zitten, aan de zij van m'n hart of rechts aan de zij van m'n beurs?

Stuifsand:

Da's geen moeilijke keus, juffrouw! An de zij van z'n beurs is meer ruimte, hahaha! Proost! Da's 't allerbeste wat je bij zoo'n hondenweer doen ken!

Mathijs:

.... Blijf je grootva gezelschap houden, schoolmeester?....

Naphtalie (*'t trapje afkomend*):

.... Nee, nee — ik keek maar effentjes.... En 'n vijfde man, als 'r gekaart wordt, kan je missen....

Moeder:

.... En Margo?.... Waar zit Margo?....
Waarom heb-ie 't kind niet meegebracht?....

Doortje:

.... Leit al in bed — had 't weer vandaag....
Ach, ach da's zoo'n wurm....

Mathijs:

Stop! Geen geklaag vanavond!.... De wind klaagt voor ons allemaal.... (*tot Doortje*)
.... Ja, daar hoef je niet zoo onrustig bij te kij-

ken: da's je fijnste noordewind Zitten we hier uitgezocht bij mekaar, hahaha? Proost vader! (*heft glas naar zij van erker, waar grootva juist z'n glas uit Sonja's handen aangenomen heeft*) En niet meer draaien als 'n poes die 'r jongen zoekt, Sonja, m'n kind Schuif den stoel van m'n bureau bij Een, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven — met z'n zevenen — was bang dat we met z'n dertienen waren! (*tot Doortje*) Da's de wind, Dorothea — hoe harder-ie blaast hoe veiliger we zitten!

Doortje:

. . . . Als Gootje 'r maar niet wakker door wordt — die is 'r zoo angstig bij

Moeder:

. . . . Welnee, Door Proost! Wat genoegelijk hè? Wat genoegelijk, hè? Geen pijn in me maag — niks geen nagedachte Krijg ik nou 'n saucijzebroodje of tel ik niet mee?

Stuifsand:

. . . . Vanavond tel je voor 'n dozijn, juffrouw, omdat je niet opgespeeld heb — in de piepzak as-ie zat voor je — z'n heele moed zat in de schoenen van m'n vrouw, zoo as-ie op hurrie rekende

Doortje:

. . . . Ja. Da's waar ook. Waarom ben je niet thuis wezen eten Je hebt 't aardig lang uitgehouden

Mathijs:

. . . . En 'n wonder dat 'k werom ben gekomen, hahaha!

Naphthalie:

....'n Wonder? Hoozoo!

Mathijs:

....'n Wonder.... 'k Ga, redeneerde 'k — 'k ga lucht en gros inslaan voor de heele komende week — je kan met je gewoon menscheverstand nooit weten of je in 'n week nog lucht geremiteerd krijgt — schudt jij dat spel, dan schud ik dit, Stuif, maar soliede schudden, dat de kleuren niet bij mekaar blijven plakken (*schudt al pratend de kaarten*) — nou en toen was 'k buiten de stad eer 'k 't wist — en 'n sneeuw — heerlijk — dat is magnifiek in de krakende sneeuw te kuieren — en opeens, als de weerlicht heb 'k nog net de tijd, om m'n eene voet terug te trekken, anders was-ie glad afgerejen — en ik 'r onder geraakt....

Sonja:

....Onder wat?

Mathijs:

....Onder de electrische.... Je zag geen rails door de sneeuw — je zag geen tram — ook door de sneeuw.... Menschen — jullie waren zonder 'n vloek en 'n zucht, als de assurance niet gechicaneerd had, kapitalisten geworden....

Stuifsand:

....Kapitalisten? Heb jij zoo'n hooge levens-verzekering?

Mathijs:

....Nee, Stuif, zooveel kan 'k jaarlijks niet potten, maar 'k ben voor twee tientjes tegen ongelukken geassureerd — 'n kwart ton, als je ineens dood ben, de helft als je 'n been of 'n arm.... Ja, ja!... 'r Zit nog waarde in 'n oud karkas!....

En mijn schuld zou 't niet geweest zijn De sluitboom was niet neergelaten De kerel in 't seinwachtershuisje sliep of dacht: in zoo'n bekaaaid weer komt 'r toch geen geassureerd sterveling voorbij, hahaha! 'k Ben 't nog drie treinen blijven controleeren — drie — drie, die rakelings langs me heen gingen — menschen, jullie hebben je kwart ton gemist, hahaha!

Sonja:

. . . . Meen je dat heusch, vadertje — ben jij nog drie van die treinen — achter de sluitboom — blijven afwachten?

Mathijs:

. . . . Ja! Zoo, zoo slecht heeft die kerel opgelet. Eerst bij de vierde ging de boom neer — maar toen was ik 'r tusschenuit — anders was 't nog later geworden! Wat is troef?

Stuifsand:

. . . . Harten

Moeder:

. . . . Niet zoo haasten! Ik mot me kaarten eerst ordenen — is harten troef?

Mathijs:

. . . . Weet je hoe we nou zitten? Ja, ga jij maar daar buiten te keer! Ons hinder je niet! We zitten als 'n schip in

Stuifsand:

. . . . In nood en wat 'n nood, hahaha!

Mathijs:

Nee, Stuifje — als 'n schip in de branding. En 't roer laten we niet los

Moeder:

.... As ik me roer straks maar recht hou, hahaha!

Mathijs (*haar glas tegen houdend*):

Langzaam Anna Maria! 't Is koppig en je kan 'r niet tegen! Nou motten jullie effen allemaal je mond houden — suscht! — allemaal — suscht....
(*een stilte*).

Doortje:

Je heb me waarachtig 'n hartklopping bezorgd — wat is dat voor aardigheid, om ineens met z'n allen stil te zijn!.... Wat was 'r dan? Wat is 'r?

Mathijs:

.... Niemendal — 'k wou nog effen — één seconde de stilte hooren — de stilte om m'n eigen huis met z'n zilveren dak, zoolang 't van mij is — de stilte voor 't onweer, hahaha!.... Le dernier jour d'un condamné!.... Proost!.... Proost
Door en Naphtalicus!

Doortje:

.... Dat wensch je me al tweemaal — as 'k ook maar wat krijg, hahaha! Of mot 'k met 'n saucijzebroodje klinken?

Mathijs:

Wel allemachtig!.... Jij geen glas en Nap nog niemendal — hoe zit dat, Son?

Sonja (*opschrikkend*):

.... 'r Zijn nog enkel bierglazen, vadertje....

Mathijs:

.... 'r Staan toch nog ponsglazen in 't magazijn....

Moeder:

Op de bovenste plank bij de waterkannen,
Son.... Je mot 't leertje nemen....

Stuifsand:

....Ik zal je wel helpen.... Ik klim als 'n matroos! (*af in winkel*).

Naphtalie (*mee opstaand*):

....Geef ze mij maar an, meneer! (*af met Sonja, die de lamp genomen heeft*).

Doortje:

Dacht 'k 't niet — zoo toen zij opstond — stond hij op....

Mathijs:

....Hebben wij ook gedaan, toen we jong waren!

Moeder:

....Ik speel — ik speel misère ouverte....

Doortje:

....Misère ouverte! Laat 's kijken.... Ken je toch laten kijken, Anna — daar gaat niemendal boven.... (*tot Mathijs*) Wat zeg je van zoo'n bofferij? Daar heb ik de prachtigste solo in m'n handen — minstens zeven slagen....

Moeder:

Hahaha! Daar heb ik plezier van... Jammer dat zij net de glazen zoeken.... (*Een gil en 't geluid van brekend glaswerk*).

Mathijs (*opstuivend*):

Wat is dat?

Grootva (*door gordijnkier*):

....Allemachtigste God — allemachtigste God — brand! brand! brand in de winkel!

Naphtalie:

....Son is gevallen! Weg! Weg! De plaats op! (*Mathijs tegenhoudend terwijl*

Moeder en Doortje naar keukendeur vluchten)

.... Terug! Terug! In Godsnaam terug — je kan 'r niet door!

Sonja (kermend):

.... Ik heb me pols zoo bezeerd! Ik heb me zoo bezeerd (*hevig-opflakkerende gloed achter winkelruit — stem Stuifsand: „...Brand!... Brand!”*)

Mathijs:

.... Laat me 'r door! (*tot de anderen*) ... Water! Emmers water! (*grootva wijkt naar keukendeur*).

Sonja (hem tegenhoudend):

.... Vadertje, vadertje, ga 'r niet in! Ik kon 't niet helpen!

Mathijs (heftig):

.... Motten we den naam krijgen, dat we de boel hebben angestoken? Weg! Weg! Wat had je met die vervloekte lamp te maken

Naphtalie:

Nee, nee, — da's krankzinnigenwerk!

Mathijs:

.... Morgen zal iedereen zeggen

Naphtalie:

.... Komt 'r niet op an! De plaats op! Achteruit! Motten we stikken? (*rook-stuiving*) Mot je je leven (*trekt hem naar keuken*).

Doortje:

...Allemachtigste God — en 't kind boven! Allemachtigste God! (*af met Moeder, Mathijs, Sonja, Naphtalie, gilt buiten*) Gootje!

Go! Margo! Brand! Brand!
*(Grootva blijft verstard bij deuropening kijken.
Geluid van brekend glas. Een aantal klokken slaat
negen).*

EINDE DERDE BEDRIJF

VIERDE BEDRIJF

(Hetzelfde interieur van het vorig bedrijf. Van den uitbouw is alle behang door den brandt weg-gevreten. De steenen liggen, als in dreiging bloot. Het winkelraam van den erker is met planken bespijkerd. Daarboven hangen gedeeltelijk verkoolde flarden. Op de plek waar de werkbank gestaan heeft, zijn kisten en manden gestapeld, verhavende doozen, beschadigde poppen, door fellen zonneschijn beschenen. Wanorde in de kamer. Over vier stoelen droogt het vloerkleedje — de ballons van de kroon zijn gesprongen. Ook op de middentafel doozen en pakken.)

Eerste Tooneel

GROOTVA, MOEDER, DOORTJE,
ABRAHAM

Abraham (komt uit winkel, terwijl grootva, moeder en Doortje onbewegelijk om kachel zitten. Hij begint stilzwijgend de doozen en pakken van middentafel naar binnen te verzetten):

... Hoe mot 't met 't kleed, juffrouw? ... Ze motten zóó hier zijn... *(geen antwoord)* ... Nou as niemand 'n mond open doet, ken 'k de mijne ook houden... *(ontsteekt hanglantaarn bij kelderdeur, bij voortdurende onbewegelijkheid der anderen — stapt twee treden omlaag, licht de trap bij)* ... Nee... 't Water staat 'r nog net zoo hoog... De pakkisten drijven as zolderschuiten... Zal eerst leeggepompt motten worden... *(blaast lantaarn uit)* ... As ze de lantaarn had gebruikt, had 't niet kennen gebeuren, watte? *(stilte)* Watte?... *(Hangt lantaarn op, komt bij kachel)* ... Enne niks, niemedal as 'k 'r van ge-

morke heb Heb niet eens 'n spuit hooren
rijjen (stilte) En nou mot dié ons nog
ophouen! (*met gebaar naar winkel*).

Tweede Tooneel

DE VORIGEN, MATHIJS, SONJA, STUIFSAND,
NAPHTALIE, SUBSTITUUT-OFFICIER VAN JUSTITIE, SCHRIJVER

Mathijs:

. . . . Dan moet meneer de Substituut 'n oogenblik
geduld hebben. . . 't Is hier 'n bende. . . Helpen
jullie is 'n handje, kinderen! (*tot Abraham*) Had
jij dat niet terwijl kunnen doen?

Abraham (*meehelpend om de tafel te ver-
zetten*):

As d'r niemand boe of ba zeit, ken 'k 't moeilijk
alleen, watte? (*in stilte nemen Mathijs, Abraham,
Naphtalie, Stuifsand ieder een punt van het kleed,
spreiden het op den grond; dan plaatsen Mathijs
en Naphtalie de tafel er op*) Een seconde nog
meneer (*den substituut weerhoudend te gaan zit-
ten*) je zou je broek smerig maken! (*droogt
stoel met winkelvoorschot*) Zoo. Asjeblief.

Substituut (*naar de drie bij de kachel wij-
zend*):

Wie zijn dat?

Abraham:

Dat zijn

Substituut:

Nee, vrindje — jòu heb 'k niet verder noodig. . . .
Dank je wel

A b r a h a m:

Ken 'k nog wat voor je doen, jongeheer?

M a t h i j s:

Nee. Niemand binnen laten. Niemand.

A b r a h a m:

Zal 'r voor zorgen. (*af*).

S u b s t i t u u t:

Ik vroeg wie dat....

M a t h i j s:

M'n vrouw, m'n vader en (*omhoog wijzend*)
.... en de moeder....

S u b s t i t u u t:

O jawel.... Dank u.... (*Doortje toesprekend*)

...Wil u even uw stoel omdraaien, juffrouw?...

Ik heb niet de bedoeling 't u lastig te maken, nòg eens lastig, maar.... (*Doortje begint krampachtig te snikken*) Kom juffrouw.... Dat is

't zelfde antwoord van gister, toen u in m'n kabinet was.... (*zij blijft snikken*) Goed, dan

zal ik u nog met rust laten.... (*tot Sonja*) Gaat

ú 'r bij zitten... Spijt me bijzonder dat 'k eenigszins als inquisiteur moet optreden.... Maar de

wet wil 't, niet waar — en die ongelukkige samenloop van omstandigheden.... Dus hièr zat de

familie Zondagavond?.... En de heeren zijn bereid 'n verklaring onder eede af te leggen?....

S t u i f s a n d:

...We hebben daar in de winkel aangewezen waar 't precies gebeurd is: hoe 't door binnengedragen sneeuw angekomen mot zijn — daar doe 'k tien eejen op — de juffrouw liep vlak voor ons, waar of niet?

Naphtalie:

....Dat kan 'k voor God getuigen.... Ik als broer zou de laatste zijn, om ook maar één oogenblik te aarzelen....

Substituut (*tot Stuifsand*):

....Dus u is dadelijk den winkel uitgelopen?

Stuifsand:

....Natuurlijk. 'k Had net nog tijd 't laddertje van me af te smijten. 't Was ineene 'n vlam as — as — 'n vlam van belang....

Substituut:

....En u vergat in uw schrik, dat 'r boven iemand sliep?

Stuifsand:

....Weet je veel, waar je op zoo'n oogenblik an denkt! Al had me eigen vrouw d'r gelegen, ha'k 'r nog niet an gedacht....

Naphtalie:

....En dat zou waarschijnlijk ook weinig geholpen hebben — moeder had den sleutel van 't bovenhuis — wij konden den winkel niet meer door.... We hebben zelf, op de plaats dáár, moeten wachten tot ze ons over de schutting van „De Zon” hielpen — onze longen hebben we uitgeschreeuwd, zonder resultaat — ze moet door angst of schrik 'n epileptisch toeval gekregen hebben, de stumper, 't stakkertje, 't zielige ding....
(*begint te schreien, bedwingt zich*).

Substituut (*opstaand*):

....Is dat plaatsje daar?....

Mathijs (*deur der keuken openend*):

....Jawel, meneer. Links in de keuken.

Substituut:

Wil 'k me nog even van overtuigen. (*af met Mathijs*).

Stuifsand:

God-nog-toe wat 'n zijmelknooper!

Schrijver:

Toontje lager, hè?

Stuifsand:

.... Had 'k 't over hem? Bewijs me wat! Vragen en nog is vragen, as ik d'r elke eed die 'k ziè over doen wil! Da's godbeter altijd met asserantie — premie willen ze graag, hoe meer hoe liever — maar as ze bij zoo'n ongeluk motten betalen, maken ze kapsies, mieren bergen papier vol. Da's nou al twee middagen da'k zònder getuigegeld uit me affaire wegmot.

Substituut (*met Mathijs terug uit keuken*):

.... Dank u wel. Nu is me de zaak volkomen duidelijk. Dan heeft u daar met z'n allen geen prettige uren doorgebracht. (*zit neer*) Dus dat was negen uur. ?

Grootva (*even oplevend*):

.... Negén uur precies — de klokken sloegen — wel vier — wel vier.

Substituut:

.... Dank u. (*tot Sonja*) Scheelt u iets?

Sonja (*met de omzwachtelde hand voor den mond*):

.... Ik ben. Ik ben nog niet goed in orde, meneer.

Substituut:

....En de mogelijkheid dat 'r drank in 't spel was — u dronk toch gezamenlijk....

Stuifsaand:

....Pons van Beertje....

Substituut:

....Die mogelijkheid is buitengesloten?

Sonja:

....*Ik* had niet gedronken — geen slok (*koortsig*)*Ik* liep met de lamp.... En Naphtalie liep met de glazen.... En ineens glee 'k uit, door die sneeuw, door die sneeuw.... En toen.... (*hijgend*) ...*Ik* heb net zoo min an Margo gedacht — daar heeft niemand an gedacht — ik vind 't zoo schrikkelijk, zoo afschuwelijk — of 'k — of 'k 'n misdaad begaan heb — dat heb 'k niet, nièt, nièt.... (*blijft met het hoofd op en neer schudden*).

Substituut:

....Kalmte, juffrouw.... Ik twijfel nòch aan uw verklaring, nòch aan die van de twee heeren die met u in 't magazijn waren.... 't Eenige wat me nog niet duidelijk is — is de noodzakelijkheid van 'n lamp mee te nemen....

Moeder:

Mijn schuld.

Substituut:

Uw schuld?

Moeder:

'k Had Zaterdagavond met 't schoonmaken van de winkel de kousjes....

Substituut:

Jawel, jawel, dat weet 'k — maar

Naphthalie (*heftig*):

. . . . Maar? Maar? Mot 't nòg langer duren?
Denkt u dat moeder en ik één oogenblik hier
zouden zijn, als 'r van brandstichting spráke, spráke
zou kùnnen zijn!

Substituut:

Ik merk u op, jongmensch, dat zulke uitvallen
absoluut onnoodig zijn 'k Geloof dat de fa-
milie van mijn goede gezindheid overtuigd is

Mathijs:

Dat zijn we — en daar zijn we u dankbaar voor.

Substituut:

. . . . Ik voor mij ben van m'n eersten twijfel vol-
komen genezen. Mijn indruk eergister — en dien
heb 'k niet gecacheerd — was bijzonder ongunstig.
De in beslag genomen koopmansboeken, de aan-
vraag om faillissement

Mathijs:

. . . . Zeg u maar hèt faillissement — de curator
is vanmorgen door de Rechtbank aangesteld

Substituut:

Zoo? Toch? Nu 't een en 't ander samen —
èn de dood door verstikking

Doortje (*snikkend*):

. . . . Praat daar toch niet langer over! Mot 'k dat
telkens hooren!

Substituut:

. . . . Als u zich liever verwijderen wil?

Naphthalie:

.... Verwijderen? Als u maar zegt wáár!
't Heele voorhuis is uitgebrand....

Moeder (*tot Doortje*):

.... Laten wij zoo lang in de slaapkamer gaan,
Door.... Sta nou op.... Wees nou niet zoo
onhandelbaar, Door....

Doortje (*moeilijk op*):

.... Wat mot 'k in de slaapkamer? 'k Zat hier
ommers goed.... Trek me toch zoo niet....

Naphthalie (*steunend*):

.... Kom moeder — 't is beter dat je 'r niet bij
blijft.... (*af met Doortje en Moeder*).

Derde Tooneel

MATHIJS, SONJA, STUIFSAND, GROOTVA
SUBSTITUUT, SCHRIJVER, NAPHTALIE

Substituut:

Ja, dat is beter.... En nu nog één moment tot
besluit van 't noodzakelijk onderzoek in loco.
Willen de heeren 't aanhangsel van 't verhoor nog
voorgelezen hebben?

Stuifsand:

.... Voor mijn hoeft 't niet.... Ken 't droo-
men....

Naphthalie:

Voor mij nog minder.

Substituut:

Als de heeren dan teekenen willen (*zij teekenen*)
.... Dank u. Dan is daarmee 't onderzoek afge-
loopen.... 'r Is voor de justitie gelukkig geen

reden om in te grijpen. Al wat bezwarend was is opgehelderd. . . . (*tot Sonja*) Ik hoop, juffrouw, dat uw hand spoedig genezen zal zijn en dat u zich even spoedig over de herinnering aan dien avond zult heen zetten. . . . (*tot Mathijs*) . . . En voor u spijt het me dat de rechtbank 't verzoek om faillissement onder déze omstandigheden ingewilligd heeft. . . . U had toch surséance. . . .

Mathijs:

. . . . Dat had 'k. . . .

Stuifsand:

. . . . Wat 'n koopman! Nòg!

Mathijs:

. . . . Ik wòù failliet — heb 't verzoek vanmorgen zelf ondersteund. . . .

Stuifsand:

. . . . Vraag ik u! Ontoerekenbaar!

Mathijs:

. . . . 'r Door zoo iets — zoo iets, waar de dood mee gemoeid is — bovenop willen komen, drijvend willen blijven — nee. . . . Daar mogen de schuldeischers van profiteeren. . . . (*grimmig*) . . . èn die hiernaast, die gister al uitverkoop wegens — wegens waterschade hield — uitverkoop terwijl 't kind nog boven de aarde staat — wij, wij, m'n familie en ik, maken onze handen niet vuil. . . . Als 'k achter de kist naar 't kerkhof ga — zoodra de justitie 't lijkje vrij geeft. . . .

Substituut:

. . . . Binnen 't uur volgt de machtiging.

Mathijs:

. . . . Dan wil 'k (*steeds glimlachend*) — dan wil

ik geen bijgedachten hebben, niet door de idee opgemonterd worden, dat m'n voorraad radikaal uitverkocht is — behalve wat daar leit — en dat 'k ieder 't zijne kan geven

Substituut (*hem de hand reikend*):

. . . . Op m'n woord — ik heb bijna behoefte u excuus te vragen voor 't pijnlijk onderhoud in mijn kabinet

Mathijs:

. . . . Nee, doe u dat niet, meneer de substituut
Ik ben zoo goed een misdadiger als ieder ander. Vooreergister — daar op 't plaatsje — vóór ik wist dat 't kind geen daglicht meer zien zou — heb 'k 'n oogenblik staan berekenen — staan berekenen Ja, Naphtalicus, jongen — dat hebben we misschien allemaal (*tot Sonja die 't uitsniikt*) Nou, nou, domme meid! 't Heeft alles zoo mòeten zijn

Naphtalie:

Zoo mòeten zijn

Stuifsand:

Ik zeg niks!

Substituut:

Bonjour, meneer De Sterke

Mathijs:

Bonjour, meneer Nee, laat me u voorgaan....
't Zal de eerste dagen 'n nekbrekende toer blijven....

Substituut:

. . . . Heeren! Dag juffrouw. Beterschap met uw hand De linker kan 'k ook drukken
(*af met Mathijs en Schrijver*).

Vierde Tooneel

SONJA, NAPHTALIE, STUIFSAND,
GROOTVA

Stuifsand (*bij de kachel naast grootva neerzittend*):

Wat zit je nou as de treurende Magdalena, juffrouw? Had mijn, zònder afkloppen, net zoo goed kennen gebeuren! Uitglijen over ingelopen sneeuw is menschelijk

Naphthalie:

. . . . Zeg 'k 'r ook 't Is God's wil geweest
En misschien — misschien Nee laat 'k dat niet zeggen (*zit voor bureau*).

Stuifsand (*goedig*):

. . . . As ik geen pons had meegebracht om Mathijs op te vroolijken, was 't nooit gebeurd — hadden we geen glazen noodig gehad

Grootva:

. . . . Ja, ja

Stuifsand (*na een stilte*):

. . . . Hoe ken iemand zich failliet gèven?
Wat 'n nagedachte! As je al de accoordjes van de hééle wereld afgeprobeerd heb — màg-ie d'r nóg 'n dozijn nachten over slapen (*tot Sonja*) En 'n misbaar as d'r bij mijn thuis over de knoopjeslaarzen van me vrouw is geweest! (*bukkend*) Daar staan ze werachtig (*staat op, neemt stuk papier, wikkelt ze 'r in*) Beter nat en mèt waterschade, wat — as niemetal (*Naphthalie staat wrevelig op, gaat in de slaapkamer*) Doet-ie dat over mijn?
Ken-die geen aardigheid meer verdragen?

Sonja (op):

.... Dat schijnt zoo.... (*glimlachend*) We zijn allemaal overstuur — en da's natuurlijk, niet?

Stuifsand (*een paar verbrande poppen in de hand*):

.... Overstuur is natuurlijk — maar zóó overstuur as je vader da's ònnatuurlijk.... 'n Brand waarbij met die noordewind enkel 'n paar poppen gespaard zijn gebleven, ken je met gerust geweten jà op zeggen! Mag mijn morgen ook overkomen.... (*poppen nijdig neersmijtend*) De nonsens!.... Je failliet geven, géven, as je binnen 'n week je beetje schuld betalen ken — en nog overhouden!.... En dat meissie — het 'r in 'r bed niks van gemerkt....

Sonja:

.... Was niet in 'r bed....

Stuifsand:

.... En as ze niet in 'r bed was — 't is 'n ongeluk, om meelijen mee te hebben — had ze over 'n jaar, over twee jaar na 'n gesticht gemotten.... As ze met toevallen geboren zijn, is 't haast — 'n zegen....

Sonja:

.... Ja, ja....

Stuifsand:

.... Loop jij nou ook weg?

Sonja:

'k Moet voor 't eten gaan zorgen — 'r is nog geen aardappel geschild....

Stuifsand:

.... Schil je dan met je linkerhand?....

S o n j a (*afwezig*):

Wou jij 't soms doen? (*af*).

Vijfde Tooneel

GROOTVA, MATHIJS, STUIFSAND,
ABRAHAM

Stuif sand:

Of ik 't wil doen? Met plezier! Hahaha! (*tot Mathijs*) Nou, voorzitter — hadden we Zondag ook niet kennen droomen. . . .

A b r a h a m (*achter Mathijs aan*):

. . . . Nee hoor, jongeheer — dat gaat maar zoo niet — dat måg maar zoo niet. . . .

M a t h i j s:

. . . . 'k Had je graag nog gehouden, Abraham — maar werk is 'r niet meer. . . . Hier zijn de luiken voor goed voor de ramen. . . .

A b r a h a m:

. . . . Dus ik sta op straat?

M a t h i j s:

Ik óók. . . .

A b r a h a m:

. . . . Dus — dus — nou wor 'k as 'n uitgeknepen citroen — na jou en je vader meer as 'n halve eeuw trouw gediend te hebben. . . . (*wringt de vingers*).

M a t h i j s:

. . . . Als de boel niet afgebrand was, zou 'k je ook — 't is hard. . . .

A b r a h a m:

. . . . Da's niet hard — da's geméén — da's zóó

onfatsoenlijk dat 't je bezocht zal worden. . . .
Op staande voet láát 'k me niet midden in de winter. . . .

Mathijs:

. . . . 'k Heb je 't adres van den meneer opgegeven,
die je in mijn naam dat waar je rècht op heb, uit-
betalen zal — ik heb m'n betalingen gestáákt,
Abraham. . . .

Abraham:

. . . . Goed, goed, jongeheer, ik zàl na die meneer
toe gaan, maar 'k zal 'n boekje van je open doen. . . .
Da's zóó gemeen, zóó min, zóó van-god-verla-
ten. . . .

Grootva:

. . . . Ja, waarom hij nou heen mot — waarom
jij daar op staat. . . .

Mathijs:

Toe, vader — maak jij 't niet nòg moeilijker!

Grootva:

. . . . Jawel, jawel, maar. . . .

Abraham:

. . . . Ik heb met alles genoeg genomen — met
alles. . . . en voor de toekomst as ze 't pand weer
bijgebouwd hebben. . . . ken je op me rekenen. . . .
Geef me afslag van loon, maar zet me niet op de
keien — ik heb 'n vrouw — 'k heb 'n huis-
houen. . . .

Mathijs:

. . . . Abraham, je schijnt 't niet willen begrijpen:
de firma De Sterke is failliet. . . .

Grootva:

. . . . Ja da's waar, maar da's al zoo làng gelejen. . . .

zoo lang zoo hoeveel jaren wel, hè?

Mathijs (*Abraham de hand reikend*):

. . . . Nou Abraham? Scheien we als vrienden?

Als 'k je patroon was gebleven, zou 'k geprobeerd hebben je mond open te houen (*Sonja gaat naar 't buffetkastje*) — en misschien heb ik me als patroon 'n boel te verwijten — maar 'k ben patroon af — en voor goed Als vrienden?

Abraham:

. . . . Nee. Jij die me dat doet, jongeheer (*rolt z'n voorschoot op*) zonder me weekloon — midden in de winter — nee. . . . Jij ben geen hand waard En 'k zal d'r schandaal over schoppen bij iedereen die 't hooren wil! (*nijdig af*).

Grootva:

. . . . Gelijk! Gelijk het-ie Ik mag me d'r wel niet me bemoeien — maar — maar dat doe je niet

Mathijs:

Lieve God, vader, vader! 'k Heb in geen nachten geslapen!

Grootva:

Ik ook niet En je hoeft me niet zoo af te snauwen Ik zal wel weer te veel zijn (*opstaand, naar keuken*) Die Abram, die Abram is altijd 'n vrind — 'n vrind van me geweest Dat doe je niet, doe je niet. (*af*).

Mathijs (*loopt heen en weer, ziet Sonja die met borden in de handen wezenloos bij 't buffet staat, neemt haar hoofd in zijn handen, kijkt haar even aan, kijkt, zich inhoudend, naar Stuifsand, kust haar op het voorhoofd, herneemt zijn gewandel*).

Zij gaat de keuken in) Ja, ja — da's de éérste hand die me geweigerd is — doet me meer verdriet dan 'k zeggen kan. . . .

Zesde Tooneel

MATHIJS, STUIFSAND

Stuif sand:

Snapt je vader 't niet?

Mathijs (*kalm-glimlachend*):

. . . . Nee. Na dien avond — we hebben 'm met geweld uit de kamer hier moeten trekken — is-ie z'n houvast heelemaal kwijt. En da's geen wonder. 'k Wou dat 'k zelf houvast had. . . .

Stuif sand:

. . . . Hoef je mijn te vertellen! Wat je vanmorgen aan de Rechtbank uitgehaald heb is zóó. . . .

Mathijs:

. . . . Daar praten we niet verder over, Stuif.

Stuif sand:

. . . . Je had toch. . . .

Mathijs:

We praten 'r nièt meer over. . . .

Stuif sand:

Sigaar?

Mathijs:

Graag. Me tabak is op — en 'k ga liever niet onnoodig over straat met al die menschen voor me deur — dank je (*accepteert vlam*) — die menschen die blijven kijken wáár Margootje verbrand is. . . . 't Staat 'r zwart. . . . Heb nog nooit zoo-veel volk voor m'n vitrine gezien — en nog nooit

zooveel klanten — hiernaast. Je moet als je daar weggaat op z'n nieuwe plakATEN letten: „Totale uitverkoop wegens waterschade” Heeft geen spetje gehad Den heelen Maandagnacht hebben we ze hooren doorwerken, met zingen en fluiten, of 'r bruiloft was om alles met twintig procent rabat te prijzen!

Stuifsand (*bij deur*):

. . . . Mathijs — zoo'n koopman as jij mot nog geboren worden! Da's de opkomst van de fijnste zaken geweest! Geen winkelier in de piepzak — of-ie het 't zich gewènscht!

Mathijs (*zacht*):

. . . . Dat heb 'k me ook — maar niet zóó.

Stuifsand:

Niet zóó? . . . Had je 't liever zelf a n g e s t o k e n — gammer, groote gammer?

Mathijs (*glimlachend*):

. . . . Misschien. Misschien

Stuifsand:

Da's z'n raad an iemand met zelf 'n assortiment exploten! Dag! Groeten! Wou dat mijn magazijn 'r zoo bloeiend uitzag! Ze trappen mekaar buiten op de eksteroogen, nou d'r niks meer te zien valt! Dag!

Mathijs:

Dag (*hij staat op, wil de keuken in, aarzelt, zit weer in stoel, steekt z'n colbertkraag op, huivert dicht tegen de kachel aan. Sonja treedt de kamer binnen, mijdt hem door langs tafel heen naar buffet te gaan. Hij beweegt niet, grijpt 'r hand als ze met broodschaal voorbij wil. Zwijgend ziet hij*

haar aan). . . . Da's de eerste keer dat we alleen zijn.

Zevende Tooneel

MATHIJS, SONJA

Sonja:

Ik kan zoo 't brood niet vasthouden, vadertje.

Mathijs:

Dan zet je 't even neer.

Sonja:

Goed, vadertje.

Mathijs:

Je hand (*zij geeft die weer*) Heb je nog pijn?

Sonja:

Nee, vadertje.

Mathijs:

Nergens pijn?

Sonja:

Nee, vadertje.

Mathijs:

Nergens?

Sonja:

Nee, vadertje. Wat vraag je dat zonderling dikwijls!

Mathijs (*haar hand loslatend*):

Ja, dat frappeert mezelf ook. Dat komt dat komt omdat 'k al die nachten niet geslapen heb....

Sonja:

Ik ook niet

Mathijs:

Nee. Niemand. (*zij gebaart aarzelend naar 't brood*) . . . Ja, ga je gang maar . . . We hebben mekaar ook feitelijk niets te zeggen. (*staart naar kachel*) Je hebt gehoord dat we failliet? (*zij plonst voor hem op de knieën*) . . . Wa doe je? . . . Wat is dat? . . . Huil je? (*zij schudt het hoofd*) . . . Sta dan op. Ik ben geen, geen . . . heilige — en — en de grond is in geen dagen gesopt . . .

Sonja (*op, glimlacht*):

. . . Nee daar heeft zelfs moeke niet aan gedacht. . .
Zal 'k verder dekken?

Mathijs:

Da's goed. (*zij gaat met brood tot deur*) Son, m'n kind . . .

Sonja (*schrikkend*):

Ja, vадertje . . .

Mathijs:

Heb je me niets . . . ?

Sonja:

Neen, vадertje . . . Wat zou 'k . . . ?

Mathijs (*zonder haar aan te zien*):

. . . 'r Lijkt — 'r lijkt me 'n kink in den kabel gekomen . . . We zouden lachen zonder om te kijken — en we lachen niet meer — we zouden twee compagnons in de opgewektheid zijn — en we praten met mekaar zonder mekaar aan te kijken. . .
Heb jij nog nooit 'n brand gezien?

Sonja:

Ja — maar nog nooit 'n dóóie . . .

Mathijs:

... Heb je niet bij 't bed van je gestorven zusje gestaan?

Sonja:

Die zag 'r zóó — zóó niet uit (*stuipt in schrik*).

Mathijs:

Wat kijk je? Wat is 'r?

Sonja:

Dat geluid — dat vreemde geluid.

Mathijs (*opstaand bij de tafel*):

... 't Lekt van boven.... Water dat tusschen 't plafond.... Maakt je dat zoo angstig?

Sonja:

... Angstig, néé....

Mathijs:

... Twee nachten, kind, ben je — door die strubbeling, dien zenuwtoestand — gaan slapen, zonder me goeie nacht te zoenen....

Sonja:

... Ik heb je gisteravond toch....

Mathijs:

Nee.

Sonja:

Nee? Hé, daar zou 'k 'n eed op kunnen doen, vadertje!

Mathijs:

Doe 'r geen eed op — je zou je vergissen. (*zij stapt tot aan deur*) Weegt 't je zoo zwaar dat de Zon ons op heeft geslokt, met huid en haar? (*zij beweegt niet*) We wisten 't toch al voor máánden.... „Zoolang we heerlijk gezond

zijn," riep je, toen 'k Zondagmorgen naar Krijns ging: „trekken we ons geen zorg an!" Nou zijn — we failliet — beginnen we de nieuwe tocht — heb 'k jouw lach weer nodig, nóódig. Son — en nou mis 'k iets an je — mis 'k iets. . . .

Sonja (*hijgend*):

. . . . 't Zal wel weer kommen, vader. . . .

Mathijs:

Al die dagen ben je jezelf niet geweest. . . .

Sonja:

. . . . Hoe zou dat ook mogelijk zijn. . . . Hoe kunt u zoo praten — hoe kan u zoo praten? Als 't niet met Margo gebeurd was, zou 'k — zou 'k. . . .

Mathijs:

. . . . Zou je? Zou je?

Sonja:

. . . . Zou 'k. . . . (*wijkt achteruit, omhoog starend, praat smartelijk angstig*) Dáár heeft 'r bed gestaan, waar telkens die druppel door 't plafond. . . . dat geluid op 't tafelzeil kan 'k niet hooren — niet hooren. . . .

Mathijs:

Kom 'ns hier, kind. . . . Dichter bij me. . . . (*zij aarzelt naar de tafel toe*) Dat tobben over Margo moet 'r uit — (*haar hand nemend*) ... móét 'r uit! Ik wil niet, wil niet dat jou dat — dát — dat ongelukkige toeval voor je verder leven blijft wegen. . . . (*heftig*) Heeft Doortje 't je verweten? Heeft Naphtalie één woord verwijt gesproken? Is iemand verantwoordelijk als 'n tros begeeft, als 'n paard op hol slaat, als — als 'n

dolle hond bijt — als, als 'n brandende lamp valt . . . ? *(neemt haar de schaal uit de hand, zet die op tafel, grijpt haar twee handen)* . . . ik wil niet dat dat je drukken blijft . . . Dien ellendigen avond vergeten we, vergeten we, Sontje, m'n kind — we willen onverwoestbaar blijven wat 'r ook gebeurt, wat 'r ook . . .

Sonja:

. . . Krijg geen tranen in je oogen, vaders — in Gods-naam niet! . . . Die ben ik niet meer waard. Die had je Zondagavond ook, toen je van dat wachten achter den sluitboom van de tram vertelde . . . Ik kan jou niet zien huilen! . . .

Mathijs:

Ben jij — ben jij — heb 'k je goed verstaen? — ben jij mijn tranen niet meer waard? . . .

Sonja:

. . . Dat heb ik niet gezegd . . .

Mathijs:

Dat heb je wel gezegd . . .

Sonja:

Ik weet niet wat 'k zeg . . . M'n hand doet me zoo'n pijn . . . 'k Heb, geloof 'k, koorts . . . Dat druppen hamert in m'n hersens . . . Ik ben ziek, ziek, ziek, vaders . . .

Mathijs:

. . . Als je dat zoo hindert . . . Daar . . . *(vangt de druppels met z'n hand op)* . . . Nou hoor je 't niet meer . . . Je mag en je moet niet aan die beelden toegeven . . . Voel zelf . . . Is mijn lachebekje zoo ondersteboven dat ze . . . *(wil zachtjes haar hand onder 't druppelen dwingen)*.

S o n j a (*met een schreeuw haar hand wegrukkend en die heftig wrijvend*):

.... Nee, nee, nee vadertje! Daar heeft 'r bed gestaan, daar is ze gestikt Daar heeft ze Daar heeft ze misschien geroepen, gegild (*hordend snikkend*) As je nou weet hoe me dat 'n zeer doet, dat spetten, dat tikken hoe ken je dan

M a t h i j s (*een lap van 't bureau grijpend en op 't zeil leggend*):

.... Zoo. Nou hoor ik ook niets meer (*een stilte. Hij kijkt haar lang aan*) Son, heb 'k gelijk gehad, vanmorgen, toen 'k zelf, zèlf, die aanvraag om faillissement ondersteunde?

S o n j a:

Dat zal wel, vadertje — dat weet jij beter dan ik.

M a t h i j s:

Judas bracht de dertig zilverlingen aan de priesters en ouderlingen — en uit wanhoop verhing-ie zich in 'n strop (*smeekend*) Sontje, m'n kind — je heb me zoo dikwijls gezegd hoeveel je van me houdt — als kind al — als kleutertje was ik je kameraad, had je 'r plezier in je „domineetje” — je lachenden dominee, niet? — alles, de gekste, malste zondetjes te biechten — en 'r was niets, niets, niets — verzin maar, of „domineetje” had 'r 'n woord van vergiffenis voor Wanneer je iets — iets — hindert

S o n j a:

.... Vadertje, wat zou me ànders hinderen, dan wat u en moeder en de anderen hindert Ik heb toch alles an dien meneer van de rechtbank gezegd Ik durf 'r 'n eed op doen, natuurlijk — 'n eed dat 'k

Mat h i j s (*z'n hand op 'r mond leggend*):

.... Son, Sontje — waar de menschen op neerzien, wat de mènschen verdoemen, dat telt mééstal niet mee — en straf is zoo'n bijzaak tegenover schuld, schuld hierbinnen — heb 'k je zoo eindeloos-dikwijls, als we met z'n tweetjes zoo heerlijk en innig wandelden, herhaald en herhaald.... weet je nog, arm in arm, zooals nou.... 'n Gevallen vrouw is niet minderwaardig — 'n dief làng niet altijd 'n dief — 'n misdadiger hoef je niet — mág je niet mijden.... Elk mensch, zonder uitzondering, is góéd, góéd, Sontje.... 'r Worden geen slechte menschen geboren — nee, gemaákt, gemaákt.... Zoolang je je geweten hooger dan álles stelt, kan je ook bij 'n lijk — hoe leelijk 't 'r uitziet, blijmoedig verder gaan.... Hindert 't je weer? (*verlegt de lap op tafel*).... Zoo. Zoo.... Dien avond in de sneeuw bij die rails....

Son ja:

.... Heeft u toen?....

Mat h i j s:

Ja — even, heel even. Je ziet 'k biecht jou óók m'n — m'n gedáchten.... En soms, soms — met 'n glimlach — heb 'k gedacht: als, às 'r 'ns brand kwam — wat 'n uitkomst 't zijn zou.... En op de plaats, over m'n eerste schrik heen, dácht 'k, dácht 'k telkens aan de polis — de tienduizend gulden — de tienduizend. Zou jìj op me neergezien hebben, Son — doe 'k je hand geen pijn? — als 'k géén rem over m'n wil had gehad?....

Son ja:

Ik op jòu, vadertje!

Mat h i j s:

.... Ook niet als 'k 'n lamp had laten vallen — met — met m'n wil (*zij staart voor zich uit*) Sontje ik vròèg je wat (*zij beweegt zich niet*) Zou ik dan 'n misdadiger in jòuw oogen geweest zijn? (*zij schudt 't hoofd*) Goed zoo. Dacht 'k wel En — en zoo sterk leeft de lafheid in 'n mensch, dat 'k op weg naar de rechtbank — straks — overwoog of 'k me op de brand zou beroepen En op jòuw accept Op je minderjarigheid Ik deed 't niet, omdat — omdat

S o n j a:

.... Omdat?

Mat h i j s (*moelijk*):

.... Omdat — ja omdat — omdat jìj in die paar dagen geen oogenblik met me alléén was — en me niet — ankeek

S o n j a:

.... Ik heb u wel — en telkens

Mat h i j s:

.... Dan zal 'k 't niet opgemerkt hebben. (*stilte*)
'r Zit je niemendal dwars, Son?

S o n j a:

Nee.

Mat h i j s (*dringend*):

... Kijk me dan nou wèl an, kind ... Niemendal?

S o n j a:

Niemendal. Niemendal. Wat zou me meer dwars zitten dan wat u — en de anderen — en de anderen — ik wou me nog vastgrijpen aan de toonbank — en, en dat zou nog gelukt zijn als 'r

geen sneeuw, geen sneeuw was geweest. (*een stilte*)
.... Zal 'k nou verder dekken?

Mathijs:

Da's goed.

Sonja:

't Brood is ook nat gespet.... Zullen we niet kunnen eten....

Mathijs:

Is 't zoo erg?

Sonja:

We kunnen 't zeker niet eten....

Mathijs:

Dan zal 'k 'n ander halen aan de overzij. (*kijkt in z'n beurs*) Zooveel cassa is 'r nog
(*zij gaat heen*) Son!

Sonja:

Ja, vadertje?

Mathijs:

Nee. Niets. (*zet hoed op*).

Achtste Tooneel

MATHIJS, NAPHTALIE

Naphtalie:

Gaat u uit?

Mathijs:

Brood halen.

Naphtalie:

Wil ik dat niet liever doen, meneer?

Mathijs:

Waarom jij liever?

Naphtalie:

Omdat al die afschuwelijke nieuwsgierigen op de stoep....

Mathijs:

Ja, 'k schijn 'n beroemd man te zijn geworden....
Vanmorgen hadden ze ook zoo'n buitengewone
belangstelling voor me.... Wen 'k an.... Wen-
nen zij an.... (*keert zich bij winkel deur om*)
.... Naphtalicus, jongen — je heb me vooreer-
gister m'n gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel
verweten — en 'k heb daar 'n boom tegen opge-
zet.... Naphtalicus, jongen, je heb misschien
gelijk gehad....

Naphtalie:

....Kom, meneer — je mot je dat bankroet niet
antrekken....

Mathijs:

....Ik ben — ik ben dubbel bankroet — ook
van binnen.... Ik zou zoo kunnen loopen grie-
nen.... (*af*).

Negende Tooneel

GROOTVA, NAPHTALIE

Naphtalie (*zit bij tafel. Grootva uit de keu-
ken, loopt suffig naar erker, betast den wand waar
de klokken hingen, blijft verwonderd staan*):
Zoek je wat, grootvadertje?

Grootva (*de hand over voorhoofd strijkend*):
....'t Is alles hier zoo — zoo — zoo ruim ge-
worden.... En — en de winkelschel hoor je
niet.... D'r komt niemand.... D'r gaat nie-
mand.... Hei-je dat ook opgemerkt?... (*naar
winkel*).

Naphtalie:

Hier blijven, grootvadertje! Je kan daar nou niet....

Grootva:

....Ik weet de weg, weet de weg.... (af).

Tiende Tooneel

SONJA, NAPHTALIE

Naphtalie:

Zou je 'm niet terug willen roepen? Naar mij luistert-ie niet....

Sonja (bij deur):

....Grootva!.... Grootva!.... Voorzichtig, grootva!.... Hij is de straat op.... 't Is hier ook zoo ellendig.... 'k Zou óók wel willen, als 'k maar wist waarheen....

Naphtalie:

Kom je even zitten?

Sonja:

Niet aan tafel....

Naphtalie:

Niet aan tafel?

Sonja (bij kachel):

....Ik ben zoo versteend, zoo vreeselijk koud... M'n voeten zijn gewoon dood, hè?.... Da's zoo'n gek gevoel, hè?.... Da's net of je zonder voeten loopt — hè?.... Da's zóó zot, hè?.... Daar mot 'k om lachen of 'k wil of niet, hahaha!.... Hè, dat doet goed, dat 'k eindelijk weer 'ns lach, hè?.... Was net of me lach ook bevroren zat, hahaha!....

Naphtalie:

....Doe niet zoo nerveus, Sonja! Lach zoo niet!
Je zal moeder, die hiernaast goddank ingeslapen
is, wakker maken.... (*zich bukkend*)Mag
ik je laarzen losknoopen....

Sonja:

....Ja — ja — zijn nog niet van m'n voeten
geweest van af de brand — van af de brand....

Naphtalie (*verschrikt*):

....Nog niet van je voeten geweest?

Sonja:

Nee. Heb zoo op me bed gelegen. As ze je kommen
halen, niet, mot je, mot je.... (*angstig naar
tafel starend*)Nou doet-ie 't weer, wéér....

Naphtalie:

....Wat?....

Sonja:

Tik. Tek. Tik. Tek. Ben jij wel is in de Gevan-
genpoort in Den Haag geweest.... Daar heb je
ook zoo'n uitgeholde steen.... Ook zoo'n drup-
pel.... (*slaat heftig de handen voor den mond*).

Naphtalie:

....Sonja! Sonja, je maakt me bàng!

Sonja:

Ik heb zoo'n moeite — zoo'n moeite om niet in-
eens 'n schreeuw, 'n schrééuw te geven.... (*slaat
opnieuw de handen voor den mond, blijft daar
achter zacht klagen*).

Naphtalie: (*dof*):

Heb je 't je zóó aangetrokken....? (*zij schudt
steeds achter de handen klagend 't hoofd*)Als
moeder 'n gebrekkig, altijd ziekelijk, nooit meer te

herstellen kind verloren heeft, is 't onze plicht — van ons twee, Son — van mij èn van jou — om die open plaats (*zij schudt klagend 't hoofd*) Zeg je nee? Nee? Herinner je je onze eerste, eerste kussen — van dien avond — dien wanhopigen, maar toch ook gelukkigen avond, Son Ben ik niet zelf, zelf getuige van 't ontzettende geweest? Geef dan antwoord!

Sonja (*moelijk*):

. . . . Ik kan niet — 'k hou m'n handen met geweld voor m'n mond — om geen schréeuw te geven — en — en — die druppel die zoo'n rumoer maakt

Naphtalie:

. . . . Son! Sonja, wees niet zoo schrikkelijk overspannen Ik ben toch jouw bestaan naast je vadertje Je wordt toch m'n vrouw (*grijpt haar hand, kust die*).

Sonja (*huiverend*):

. . . . Niet doen Niet doen. Jij mag, jij kan me nooit meer (*koortsig*) Ik zal je wat vertellen — an jou — an jou alleen — maar dat mag je vadertje nóóit, nóóit oververtellen Durf, durf jij daar je vingers voor opsteken?

Naphtalie:

Ik steek m'n vingers voor niets op — je ben ziek, Son Ik zal je moeder roepen

Sonja:

Nee! Niemand roepen! Ik heb Ik heb (*houdt zich in*) Nee, dat dàcht je wel Dat heb je 'r misschien achter gezocht — maar da's mis — mis! Daar zou — daar zou je je

leelijk in vergissen (*stopt vingers in de ooren*)
. . . . Al kijk je me nog zoo an — nog zoo an!

Elfde Tooneel

DE VORIGEN, MOEDER

Moeder (*bij rechterdeur*):

. . . . Suscht! Suscht! Wat voeren jullie uit! 'k Ben blij dat 't schaap eindelijk in slaap is gevallen Wat sta jij? Waarom hou je je vingers in de ooren? Wat is 'r?

Naphthalie:

. . . Son is zoo nerveus, zoo . . . Zou u 'r niet? . . .

Sonja (*heftig, achterdochtig*):

. . . . Wat heeft-ie gezegd? Dat liegt-ie! Dat liegt-ie? Daar is geen woord van an — niet één woord. — Je kan wel zoo'n boel zeggen, jij Maar ik, ik, ik, heb 't niet gezegd Niet als ze me op de pijnbank leggen (*drenserig*) Nééééé Nééé, hoor Je was 'r zelf bij Je liep vlak achter me Dan heb jij d'r an méé gedaan, jongen, jongen, jongen! . . . (*begint onnoozel te lachen*) . . . Hèhèhè! . . . Is 't waar of niet, moeke? . . . Hèhèhè! . . . Hij kan wel zoo'n boel beweren

Moeder:

Groote God, kind, wat scheelt je?

Sonja:

Mij? Mij? Niks Niks ik heb geprobeerd de aarpels te schillen — met me linkerhand, hèhèhè! — maar dat gaat niet zoo makkelijk

Twaalfde Tooneel

DE VORIGEN, BEDIENDE

Bediende:

Neem me niet kwalijk, da'k zoo vrij ben geweest door te loopen. . . . (*reikt krans over*) . . . En wel de komplemente van meneer Jensen van hier-naast — en dat meneer erg met de juffrouw-van-boven begaan is... Voor de begrafenis. En meneer komt daar zelf ook nog. (*af*).

Dertiende Tooneel

MOEDER, SONJA, NAPHTALIE, MATHIJS,
GROOTVA, *later* DOORTJE

Sonja:

Motten we nou niet verder voor 't eten zorgen, moeke?

Grootva (*gejaagd*):

. . . . Ze kijken — ze kijken ons zoo na — ze gaan haast niet op zij. . . . Ze hebben Mathijs, Mathijs uitgescholden. . . . (*klagerig*) Voor brandstichter uitgescholden. . . . Voor brandstichter! . . .

Mathijs (*glimlachend*):

. . . . Ja, Naphtalicus, jongen — 't was toch beter geweest dat jij om 't brood was gegaan. . . . Ze maken 'r 'n relletje van als ze iemand met 'n brood zien loopen. . . . 'k Had 't haast in de modder laten vallen. . . .

Naphtalie:

Hebben ze ù uitgescholden? U!

Mathijs (*glimlachend*):

. . . . Ja. . . . En als 'r geen agent voor de deur

had gestaan, was m'n hoed 'r waarschijnlijk aangegaan! Hier, Son Pak an Je hoeft 'r niet met zoo'n open mond bij te luisteren Wat die paar vlegels geroepen hebben, is natuurlijk de meening van de halve, laten we zeggen van de heele stad

Naphtalie:

. . . . Als iemand 't waagt waar *ik* bij ben, kost 't d'r oogen!

Mathijs:

. . . . En jou je bril, jongen En 'n schoolmeester zonder bril is 'n Absalom in 'n bosch met eikentakken! 'n Krans? (*spelt het kaartje van den krans dien Moeder op tafel gelegd heeft, leest*) „Christian Jensen, directeur van het Warenhuis „De Opgaande Zon” Dat is buitengewoon lief

Sonja (*die gedurende het laatste op den erker gestaan heeft — houdingloos-onrustig*):

. . . . As jullie me geen van allen ankiijken, wou 'k — wou 'k

Moeder:

. . . . Je moet je heusch met 'r bemoeien, Thijs — ze doet zóó vreemd

Sonja (*de handen koortsig om de balustrade*):

. . . . As jullie me niet ankiijken — en niet bewegen — niet bewegen — vooral niet bewegen Ik hèb 't gedaan

Moeder:

. . . . Son, kom nou kalm bij de kachel zitten Ik wil niet

Mathijs:

Stil, Anna! Val 'r niet in de rede! . . . Wat heb je gedaan, Son, m'n kind?

Sonja:

. . . Ik heb — ik heb de lamp laten vallen. . . .

Naphthalie (*heftig*):

. . . Dat weten we toch! Martel jezelf zoo niet!

Mathijs:

Jongen, val 'r niet in de rede, val 'r niet in de rede. . . . (*extatisch*) . . . Ze hééft iets te zeggen — iets dat ze zeggen mòèt, niewaar, Son m'n kind — iets dat je niet voor jezelf wil houden. . . . iets dat je niet langer. . . .

Sonja:

. . . Domineetje, domineetje. . . . (*stokt bij binnentreden van Doortje*) . . . Nou kàn 'k niet meer. . . .

Mathijs:

. . . Nou móét je, móét je juist, kind! . . . Als je 't ons, ons àllemaal zegt, zeg je 't Gòd. . . .

Sonja:

Ja, ja. (*met glimlach*) . . . Ik had — dat moeten jullie gelooven — ik had de lamp nog kunnen grijpen, toen 'k uitglee — ik had 'r nog zóó kunnen grijpen. . . . en — en — toen dee 'k 't niet. . . .

Moeder:

. . . Laat je 'r begaan met 'r krankzinnige praat?

Mathijs:

. . . Stil! . . . Stil! . . . Da's zóó groot van 'r, zóó gróót — dat wij 'r niet bij mogen praten! . . . Stil! . . . (*een stilte, enkel de waterdruppel kletst op de tafel*).

Sonja (*op de vingers tellend, in harden glimlach van herinneringen wakker te willen roepen*):

.... Jij was — da's een — jij was, domineetje, dien heelen dag met je stukkende schoenen in de sneeuw blijven loopen — en ik hòu zoo van jou — jij had de rails niet gezien en je vertelde 't met tranen in je oogeen — en van jòu kan 'k geen tranen hebben — en grootva, grootva had zoo angstig gesproken — da's da's, da's (*memorieloos*) da's twee, niet? Niet?

Naphthalie (*woest*):

.... Bij alle heiligen, laat 'r ophouden! Ga de kamer uit, moeder!

Mathijs:

.... Stilte! In Godsnaam ze móét, móét praten! Verder, m'n kind!

Sonja:

.... Dat was twee, niet? Toen was Jensen op bezoek, domineetje — wou vóór twaalf uur bericht of jij bij hem als bediende — ik in de heeren-afdeeling — om m'n oogeen — wou komen En die zei: „Pardon — pardon, niet met 'n brandende lamp, alsjeblief, alsjeblief” — en die heeft óók vroeger brand gehad, niet? Niet? Da's — da's drie En toen was moeke zoo — vróólijk — door de brandewijn en door en door En moeder d'r vróólijkheid kon 'k niet zien, niet zien En jij zei — jij zei — bij die wind — die vreeselijke wind buiten —: „.... 'k wil één seconde de stilte hooren de stilte voor 'n onweer” Dat zei jij, domineetje Dat is — dat is Nou ben 'k me tel kwijt 'k Was an me — an me vierde vinger toe, niet Vannacht in bed, wist

'k 't zoo zéker. . . . In de winkel had 'k de lamp nog kunnen grijpen. . . . (*schreeuwerig*) had 'k de lamp nog kunnen grijpen. . . . maar 'k dacht. . . . 'k weet niet wat 'k dacht. . . . 't ging alles ineens, ineens, ineens. . . . (*toonloos hard*) èn èn èn nou weten we 't allemaal, allemaal — nou hoef 'k me hand niet meer voor m'n hond te houen, om niet te schrééuwen, te schrééuwen, te schrééuwen. . . . (*heeft 't laatste uitgeschreeuwd*) M'n hoofd was, domineetje, als, als, als 'n ketel op de kachel — of de deksel door — door de stoom op en neer ging — tik — tek — tik — tek. . . . (*stilte*) Wat zijn jullie akelig stil. . . . Wat laten jullie enkel die druppel antwoorden. . . . ?

Doortje:

. . . . As jij met moedwil. . . . O, O, O! Dan ben jij de schuld van me dochtertje! (*smakt met de armen op tafel*).

Moeder:

Je mot 'r niet gelooven, Door. . . . Je ben gek, mensch às je 'r gelooft! Ze dee daar straks al zoo krankzinnig!

Sonja:

. . . . *Ik* heb — *ik* heb brand gesticht! *Ik. Ik. Ik!*

Moeder:

Hou je mond! Ben je klaar met je onwijze praat! (*snikt* Is 'r al niet genoeg gebeurd door je vader en door jou!

Sonja:

Ik. Ik alléén!

Moeder:

Je liegt! Je liegt! Mot je in de gevangenis raken! D'r waren twee getuigen!

Naphthalie:

..Ik heb je toch zien uitglippen, Son — heb je toch opgeholpen!

Sonja:

. . . . Ja. Dat heb je. D'r kan ook niemand beweren dat ik, dat ik, hè? Niet?

Mathijs (*naar den erker*):

. . . . Geef me je hand, kind.

Sonja (*onwezenlijk 't trapje afkomend*):

Ja, vadertje.

Mathijs (*haar hoofd in z'n handen nemend en haar op 't voorhoofd kussend*):

. . . . Nou ben je weer heelemaal, heelemaal mijn dochter, mijn kind Stil jullie! Ik heb 'r op gewacht, Son gewacht dat je 't zou biechten Ik ben in die paar dagen geen mensch geweest, omdat je niet durfde, omdat je met dat verschrikkelijk geheim alleen rondliep Nou kan niemand ons wat doen!

Moeder:

. . . . Dus — jij gelooft 'r?

Mathijs (*verheugd*):

. . . . Ik geloof 'r Ik geloof 'r zooals 'k in den Almachtige geloof En 'k ben zoo blij dat 'k 't weet 'k Heb zoo'n achting voor 'r dat ze 't ons, ons heeft verteld, dat ze 'r moed terug heeft gekregen.

Moeder (*fel*):

. . . . Man, je helpt je kind in de gevangenis!

Mathijs (*schrikkend, even zwijgend*):
....Dat doe 'k. Maar de gevangenis duurt niet
eeuwig — en wij zijn 'r ook nog....

Veertiende Tooneel

DE VORIGEN, RIJKSVELDWACHTER

Veldwachter:
De Sterke?

Mathijs:
Ja.

Veldwachter:
'k Breng voor juffrouw Merten van hierboven de
machtiging van den officier-van-justitie om te be-
graven. Asjeblief.

Mathijs:
Dank je. Een oogenblik. We hebben 'n boodschap
voor den officier mee te geven....

Moeder (*wild*):
....Mathijs! Mathijs!

Mathijs:
M'n dochter heeft bekend — God zij geprezen be-
kend dat ze brand heeft gesticht — gesticht....

Moeder:
Da's niet waar, meneer! Dat liegt m'n man!

Mathijs:
Lieg ik, Son, m'n kind?

Sonja (*sterk*):
Nee, domineetje....

Moeder:
....Ze is ziek, meneer.... Ze is half gek door

den brand D'r waren getuigen bij — twee!....
(*tot Naphtalie*) Jij was 'r toch! (*hij zwijgt*).

Doortje:

. . . . Ze heeft de boel aangestoken, meneer
Mijn dochter is door haar schuld, háár schuld, gestikt!

Veldwachter:

Ik mot me 'r buiten houen — zal 't rapporteren (*af*).

Doortje:

. . . . En blijven — hièr — hièr — doen we geen seconde meer! (*tot Naphtalie*) Kom mee! Dadelijk! (*af door rechtsche deur*).

Moeder:

Door — Doortje! Door, wees jìj tenminste verstandig (*bij de deur*) Dus — dus jij heb 'r laten bekennen, waar Door en wij àllemaal bij waren — om 'r an 'r beulen over te leveren!

Mathijs:

't Moest, móést. We hebben niet 't recht zelf rechter te zijn

Moeder:

'n Váder, die z'n kind verraadt!

Mathijs:

Nièt verraadt — verlost van wat 'r kapot maakt

Moeder:

Als zij straf krijgt, bedel 'k liever m'n brood dan bij jou, bij jòu te blijven! (*af*).

Vijftiende Tooneel

MATHIJS, SONJA, NAPHTALIE, GROOTVA
later JENSEN

Mathijs:

Moet je niet mee, jongen?

Naphtalie:

Nee.

Mathijs:

Hou jij ons gezelschap tot ze 'r komen halen?

Naphtalie (*neerzittend, schreiend*):

.... En tot ze terug is Want schuldig is ze niet

Mathijs:

Hoor je dat, Son (*zij smakt voor Naphtalie's stoel op de knieën*) Kniel je nou wéér! Wij — wij hooren bij mekander — jij met je domheid — of je 't noodlot met 'n brandende lamp kan bevechten! — jij brandstichtster — ik failiet — en jij haast meineedige schoolmeester

Grootva:

.... En ik — en ik?

Mathijs:

.... En jij, natuurlijk, en jij! (*bitter*) Heb jij niet de mééste dienstjaren? (*laat 't hoofd in de handen zakken*).

Jensen (*verschijnt in deuropening, neemt hoogen hoed af, kijkt even houdingloos, durft niet te storen, zegt „Pardon”, gaat zachtjes heen*).

Berlijn, Sept./Dec. 1908.

VAN DENZELFDEN SCHRIJVER VERSCHENEN
BIJ DE WERELDBIBLIOTHEEK:

KLEINE VERTELSELS

5e druk Gebonden f 1.50

DE MEID

Komedie van haat in 2 bedrijven (3 m. en
4 vr. meisje) (3e druk)

Ingenaaid f 0.75 - Gebonden f 1.25

EÉN MEI

1 bedrijf (4 m. 1 vr., kind)

Ingenaaid f 0.50

NUMMER TACHTIG

1 bedrijf (5 m. 1 vr., kind)

Ingenaaid f 0.50

AHASVERUS

1 bedrijf (7 m. 3 vr.) (met inleiding)

Ingenaaid f 0.50 - Gebonden f 1.—

FEEST

1 bedrijf (7 m. 2 vr.)

Ingenaaid f 0.50 - Gebonden f 1.—

DRIE EEN-AKTERS

1. De Brief in schemer (1 bedrijf; 2 pers.)

2. De Buikspreker (1 bedrijf; 4 m. 1 vr.)

3. Een Heerenhuis te koop (Monoloog)

Deze drie tezamen Ing. f 0.50; Geb. f 1.—

DROOMPAARD - HEVIG AVON-
TUUR VAN TANTE MIJNTJE -
ANGSTAVOND

Uit „Kleine Vertelsels”

Ingenaaid f 0.25